

tvrdé desky:

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

Diplomová práce

Hradec Králové 2006

SYMONOVÁ MONIKA

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ**

Katedra sociální a klinické farmacie

**DĚJINY LÉKÁREN BÝVALÉHO OKRESU
RYCHNOV NAD KNĚŽNOU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Karel KRÁL, CSc.

Hradec Králové 2006

Symonová Monika

Obsah	Strana
1. Úvod	4
2. Obecné dějiny okresu Rychnov nad Kněžnou	7
3. Dějiny zdravotnictví na Rychnovsku	12
3.1. Od počátků zdravotnictví do vzniku ČSR.....	12
3.2. Od vzniku ČSR do konce 2. světové války.....	18
3.3. Od konce 2. světové války do roku 1990.....	21
3.4. Od roku 1990 do současnosti.....	30
4. Výkon a činnost grémia lékárníků na okrese Rychnov nad Kněžnou.....	31
5. Borohrádek.....	40
5.1. Dějiny města Borohrádek.....	40
5.2. Dějiny lékárenství města Borohrádek.....	41
6. Častolovice.....	43
6.1. Dějiny města Častolovice.....	43
6.2. Dějiny lékárenství města Častolovice.....	44
7. České Meziříčí.....	46
7.1. Dějiny města České Meziříčí.....	46
7.2. Dějiny lékárenství města České Meziříčí.....	46
8. Dobruška.....	48
8.1. Dějiny města Dobruška.....	48
8.2. Dějiny lékáren města Dobrušky.....	50
9. Kostelec nad Orlicí.....	62
9.1. Dějiny města Kostelec nad Orlicí.....	62
9.2. Dějiny lékáren města Kostelec nad Orlicí.....	63
10. Opočno	69
10.1. Dějiny města Opočno.....	69
10.2. Dějiny lékáren města Opočno.....	70
11. Rokytnice v Orlických horách.....	79
11.1. Dějiny města Rokytnice v Orlických horách.....	79
11.2. Dějiny lékárenství města Rokytnice v Orlických horách	79
12. Rychnov nad Kněžnou.....	82
12.1. Dějiny města Rychnov nad Kněžnou.....	82

12.2. Dějiny lékáren města Rychnov nad Kněžnou.....	84
13. Solnice.....	99
13.1. Dějiny města Solnice.....	99
13.2. Dějiny lékárenství města Solnice.....	99
14. Týniště nad Orlicí.....	102
14.1. Dějiny města Týniště nad Orlicí.....	102
14.2. Dějiny lékáren města Týniště nad Orlicí.....	102
15. Vamberk.....	108
15.1. Dějiny města Vamberk.....	108
15.2. Dějiny lékáren města Vamberk.....	109
16. Metodika zpracování diplomové práce.....	116
17. Závěr.....	119
18. Literatura.....	121
19. Přílohy.....	123
20. Životopis.....	125

1. Úvod

Diplomová práce „Dějiny lékáren bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou“ navazuje na celou řadu diplomových prací zpracovaných na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové, které se zabývaly dějinami lékáren jednotlivých měst, regionů a okresů. Z mnoha diplomových prací můžeme uvést na příklad Dějiny lékáren Vsetínska (73)

Byla zpracována řada diplomových prací, které postihly (zmapovaly) historii lékáren a lékárenství téměř v celé ČR (nebo bývalé ČSR), ale doposud nebyla zpracována diplomová či rigorózní práce, která by se zabývala dějinami lékáren okresu Rychnov nad Kněžnou. Složitost problematiky podtrhuje skutečnost, že se v diplomové práci zabýváme dějinami lékáren v hranicích správního okresu z roku 1989. V současnosti byly zrušeny okresní úřady, ale okresy zůstaly zachovány. Nicméně hranice okresu jsou v současnosti rozdílné od stavu v roce 1989, proto jsme volili název práce – „Dějiny lékáren bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou“.

Dokumentační materiál, především historické fotografie lékáren prakticky neexistují. Řada materiálů je v soukromém vlastnictví jednotlivých lékárníků, a tudíž z velké většiny opět nedostupných. Mnohá fakta bylo možno získat jen z ústních sdělení lékárníků.

V dějinách lékáren se vždy odrážela hospodářská, politická či kulturní situace daného kraje, proto je věnován prostor i obecným dějinám města. Následují dějiny zdravotnictví, jehož nezastupitelnou součástí je i lékárenství. V této části není možné, a ani to není účelem, podrobně popsat vývoj této oblasti.

Teoretická část je věnována vývoji lékárnických grémií v našich zemích stručně je ukázána činnost grémia na Rychnovsku.

V další části práce je zachycen vývoj sítě lékáren v okrese, především pak historie jednotlivých lékáren. Lékárny v daném místě jsou seřazeny podle data otevření. Protože se často měnil název či umístění lékárny, byl v přehledu použit poslední název lékárny (v předešlých diplomových pracích to byl název historický), tj. názvu, který umožňoval snadnou identifikaci lékárny.

Bohatý zdroj materiálů o lékárnách okresu se nachází na Oddělení dějin FaF UK, kde jsou uloženy gremiální knihy, které velice dobře dokumentují vývoj lékáren do roku 1950. Dále informace můžeme čerpat z Lékárnických ročenek a Lékárnických kalendářů, případně z kartotéky Oddělení dějin farmacie na FaF. Tyto jsou nezbytné, pokud se chceme dovědět o vývoji lékáren v 19. století.

Historickým zdrojem je "Časopis českého lékárnictva", který vznikl v roce 1882, kde byly občas publikovány články nebo studie, které se týkaly Rychnovska. V tomto časopise byly rovněž pravidelně uveřejňovány zprávy o schůzích královehradeckého grémia, zprávy o koupi, pronájmu či prodeji lékáren nebo úmrtí lékárníků.

Diplomová práce má obvyklou strukturu. Vedle obecných dějin jednotlivých měst, ve kterých byly lékárny dějin zdravotnictví budou následovat dějiny jednotlivých lékáren. V řadě případů půjde jen o zachycení změny názvů lékárny, místa působení a zachycení pohybu osob - lékárníků v lékárně (prodej, koupě lékárny, vztah k lékárně - majitel, provizor).

2. Obecné dějiny okresu Rychnov nad Kněžnou

Archeologické nálezy dokazují, že oblast Rychnovska byla osídlena již v paleolitu (starší době kamenné). Důkazy jsou uloženy v městském muzeu v Dobrušce, ve sbírkách Jana Klena – kamenné nástroje, mamutí kel a jiné. Řada dalších nálezů, dokonce i římského původu (Týniště nad Orlicí) svědčí o využívání této oblasti jako významné obchodní stezky do Kladska.

Přibližně 1000 let před naším letopočtem žil v této oblasti lid popelnicových polí. Z této doby je poprvé doloženo silné osídlení okresu Rychnov nad Kněžnou. Především mladší doba bronzová je zastoupena bohatě. Nejlépe byla na našem území prozkoumána pohřebiště, např. Třebešov (153 hroby), Kostelec nad Orlicí (170 hrobů, z nichž část patří už do doby železné), Dobruška, Domašín u Černíkovíc. Hroby obsahovaly několik nádob. Jedna z nich zastávala funkci popelnice, v ostatních byly uloženy milodary. Vzácně byly objeveny i milodary bronzové – drobné ozdoby, některé poškozeny žárem. Byla nalezena sídliště, např. Doudleby nad Orlicí, Dobruška, Kostelec nad Orlicí, Opočno, Třebešov a jiná. Významná byla hradiště, zatím zjištěna ve Velké Ledské a na Chlumu v Mělčanech u Dobrušky. Podle nálezů můžeme říci, že zde zřetelně vystupuje kultura lužická (1300 až 1000 let před naším letopočtem) a slezskoplatěnická (1000 až 700 let před naším letopočtem), která zde přetrvala do doby železné.

Přestože je v této době známo osídlení východních Čech Kelty, nálezy, které by dokazovaly jejich vliv na náš region, jsou ojedinělé. Sídliště z tohoto časového úseku jsou známa z Bolehoště, Českého Meziříčí, Doudleb nad Orlicí, Kostelce nad Orlicí a Třebešova. Některá z těchto sídlišť postupně přežívala až do období kolem přelomu letopočtu, kdy se začal projevovat vliv Germánů a Říma. Na konci 4. století našeho letopočtu začíná období, které nazýváme stěhováním národů. Vrcholí v 6. století příchodem Slovanů na naše území.

V prvním tisíciletí zde žil pravděpodobně (dle nálezů) slovanský kmen Charvátů. Historicky je doloženo území Slavníkovců, které sahalo ze středních Čech přes Kladsko až hluboko do Slezska. Po vyvraždění Slavníkovců roku 995 připadlo Přemyslovcům a od té doby zůstalo součástí českého státu.

První místo, které máme na Rychnovsku písemně doloženo, je Opočno, a to roku 1068. I když je první zmínka o Opočně spojena s významným aktem celostátního významu – volbou biskupa na Dobeníně, nesmíme je ztotožňovat s počátky města.

Vlastní tvrz, hrad, je z přelomu 10. a 11. století, zatímco město se vyvíjelo více až ve 14. století. Přesto zůstává Opočno jedním z nejstarších, písemnými prameny doložených sídlišť na Rychnovsku. Ve 12. století byl založen cisterciácký klášter Svaté pole, který byl za husitských válek zničen roku 1420. Dnešní obec Klášter nad Dědinou připomíná místo, kde jmenovaný klášter stával. Členové řádu se podíleli na zakládání osad v podhůří Orlických hor.

Další samostatnou kapitolou jsou obchodní stezky. Procházela tudy obchodní cesta vedoucí do Kladska, stezka Bystřická a odbočka významné stezky Trstenické. Specifický význam měly stezky, zvláště pak jejich strážnice, při obraně země. Z té doby pocházejí i počátky našich strážných hradů. Některé jsou již v troskách a na místech jiných stojí honosné zámky (Rychnov nad Kněžnou, Opočno). Při starých cestách, zejm. v blízkosti říčních hradů, ale i při feudálních sídlech mocných šlechtických rodů, jež z pověření českého krále krajinu kolonizovaly, vnikala první trvalá sídla v rychnovském okrese. První vlnu kolonizace, v 13. století, tvořil především lid rodu Drslaviců z Plzeňska a lidé pánů z Drnholce, kteří založili Rychnov nad Kněžnou (asi před rokem 1258). Druhá vlna probíhala ve 14. století za vlády Karla IV.

Husitské hnutí se výrazněji projevilo zvláště v okolí Opočna. Husovo učení nacházelo mezi nižší šlechtou a prostým lidem stále více stoupců. Mezi přátele Mistra Jana patřil i Mikeš z Potštejna, pán na hradu Žampach. Poddaní našli svého vůdce v osobě kněze Ambrože z Hradce Králové, na jehož kázání se začali scházet na návrší Oreb u Třebechovic. Zprvu s holýma rukama, později se zbraněmi. Kněz Ambrož spolu s Hynkem Krušinou z Lichtenburka vytvořil z účastníků táborů lidu ozbrojené bratrstvo – orebity, kteří v roce 1420 přispěli na pomoc Janu Žižkovi při obléhání Vyšehradu. Velkými stoupci orebitů byli např. obyvatelé Solnice. Je samozřejmé, že vůči husitům tvrdě postupovala konzervativní šlechtická opozice. Mezi největší odpůrce husitského hnutí patřili v našem regionu Jan Městecký z Opočna a Půta z Častolovic. Není bez zajímavosti, že právě Jan Městecký z Opočna, spolu se svým bratrancem Otou z Bergova, využil všeobecného odporu proti církvi po upálení Mistra Jana Husa. Hned v počátcích husitského hnutí (1. 11. 1415) oba přepadli klášter benediktinů v Opatovicích. Zavraždili opata i mnoho mnichů a klášter oloupili o jeho bohatství. Půta z Častolovic patřil mezi oblíbence císaře Zikmunda. Snad proto, že pán Půta byl spoluvíníkem zavraždění 300 husitů v Chotěboři a navíc spojencem Zikmundovým v boji u Kutné Hory.

Proti Janu Městeckému husité vytáhli už v roce 1422, kdy se Opočno vojskům vedeným Zikmundem Korybutem ubránilo. Roku 1424 byl Jan Městecký spolu s Půtou z Častolovic poražen u Skalice Žižkovými vojsky a hned v roce příštím Opočno oblehli sirotci. Opočno dobili a hrad rozbořili. Vojska sirotků oblehla roku 1432 i Potštejn, majetek Půty z Častolovic. Roku 1433 se Potštejn vzdal.

Na straně husitů stáli i páni z Rychnova, horliví zastánci Husova učení. Je samozřejmé, že již zmínění sousedé z Častolovic a Opočna je trestali za tuto „opovázlivost“. Roku 1440 se Jan z Rychnova jako stoupenec Jiřího z Poděbrad zúčastnil sjezdu v Čáslavi, na kterém uzavřeli mír páni a rytíři z krajů hradeckého, chrudimského, čáslavského a kouřimského. Spolu s Václavem z Dubna pomohli Jiřimu při dobývání Prahy roku 1448.

Za panování Jiřího z Poděbrad došlo k uklidnění situace v zemi a znovu se obnovila pozice měst. Období do třicetileté války znamenalo výrazné hospodářsko-spoločenské změny, většinou k lepšímu. Rozvoj řemesel, hlavně soukenictví a plátenictví, rozšíření sklářské výroby a pokročilejšího zemědělského hospodaření, se stali zdrojem bohatství, z něhož čerpali nejen majitelé jednotlivých panství, ale i stále sebevědomější měšťané. V té době vyrostla, nebo byla přestavěna, řada výstavných šlechtických sídel i městských radnic. Dokladem renesančního výtvarného slohu jsou zámky v Opočně, Doudleběch nad Orlicí a Častolovicích. Vzestup moci měšťanstva v období renesance reprezentuje především dobrušská radnice z druhé poloviny 16. století, která je dokladem městské samosprávy. Při výstavbě církevních objektů se stále ještě projevoval vliv gotického výtvarného myšlení, ale nové renesanční tvarosloví se prosadilo v případě zámeckých kostelů v Opočně a v Rokytnici v Orlických horách.

Celou oblast tvrdě zasáhla bělohorská bitva a následná tuhá rekatolizace. Husitská myšlenka však v lidech žila i nadále, o čemž svědčí lidová povstání v roce 1628 a následně v 18. století. (19, 61)

17. století prudce zabzdilo dosavadní rozvoj měšťanstva. Řada panství byla zkonfiskována a předána cizí šlechtě, která neměla zájem na rozvoji měst. Spíše podporovala rozvoj vlastních statků a sídel. Roku 1668 byl přestavěn tzv. starý zámek v Kostelci nad Orlicí. V letech 1713 až 1727 byla zahájena výrazná a nákladná barokní přestavba rychnovského zámku pod vedením architekta Santiniho.

Rekatolizační snahy se projeví i v architektuře, především v rozmachu církevního stavitelství a sochařství. Právě koncem 17. století a v průběhu 18. století byla v našem okrese postavena převážná většina kostelů, často monumentálních rozměrů, v barokním

stylu byl přestaven kostel Nejsvětější Trojice u zámku v Rychnově nad Kněžnou v letech 1712 až 1715 dle architekta Jana Santiniho. Největší stavbou této doby je kapucínský klášter v Opočně, postavený v letech 1676 až 1677 pod vedením architekta Minelliho. Zajímavým dílem je dřevěný barokní kostelík sv. Petra a Pavla v Liberku z let 1691 až 1692 i stavební komplex poutního kostela Panny Marie Bolestné na Homoli (nedaleko Lhot u Potštejna) postavený v letech 1692 až 1696. Baroko nám zanechalo i celou řadu kamenných plastik, se kterými se můžeme na Rychnovsku setkávat.

V 18. století se začínají projevovat barokní vlivy nejen v charakteru některých městských staveb, např. v Opočně a v Rokytnici v Orlických horách, ale také i v lidové architektuře. I když byly již mnohé přestavěny, nacházíme ukázky původní barokní lidové architektury např. v Rokytnici v Orlických horách.

Velmi výrazným obdobím v dějinách našeho regionu je národní obrození. Mezi regionální osobnosti, které měly podíl na obnově českého jazyka, patří dobrušský kupec František Vladislav Hek, solnický kupec Michal Silorád Patrčka, kněz v Dobřanech Josef Liboslav Ziegler, žena magistrátního rady v Rychnově nad Kněžnou a autorka první české kuchařky Magdalena Dobromila Rettigová, první profesor českého jazyka a literatury na Karlově univerzitě a rychnovský rodák František Martin Pelcl nebo kněz v Opočně a Dobrušce Josef Mnohoslav Roštlapil.

Rozklad feudálního systému a rozvoj nových forem práce se v naší oblasti prosazoval opožděně. Příčinou byl především zemědělský charakter oblasti a monopol velkostatků v Opočně, Rychnově nad Kněžnou, Černíkovcích, Borohrádku, Častolovicích a v Rokytnici v Orlických horách. Teprve v 60. letech 19. století vznikají první textilní továrny průmyslového charakteru, jako např. v Rychnově nad Kněžnou, Solnici a v jiných místech. Přesto ale domácí textilní výroba ještě dlouhou dobu tvořila zdroj příjmů místních obyvatel a v mnoha chalupách zpíval stav ono známé „ na cukr, na kafe“. Postupně nové výrobní formy pronikly i do jiných oborů, např. do železářství (slévárna ve Skuhravě) a stuhárenství (Dobruška).

V 60. a 70. letech 19. století se v kraji objevily železniční koleje, které přinesly další oživení obchodu a průmyslu.

Vznik nové republiky roku 1918 nepřinesl výraznější změnu v životě prostých lidí. Bída a hlad často provázely život obyvatel hor, proto na mnoha místech došlo k tzv. hladovým bouřím, jako např. v únoru 1920 v Rychnově nad Kněžnou. Stávkové hnutí toho roku vyvrcholilo v prosinci 1920, kdy generální stávka zasáhla celý okres.

Ve 20. letech došlo ke stabilizaci ekonomiky. Velkého rozmachu dosáhl kulturní a společenský život. V našem kraji to byly zejm. hudební, pěvecké a ochotnické spolky. Nelze opominout ani zvýšenou aktivitu spolků hasičských a tělovýchovných, které vznikaly už koncem 19. století.

Velmi výrazně zasáhla do historie a tvárnosti našeho regionu 2. polovina 30. let 20. století. Na obranu proti hitlerovskému Německu byla vybudována pevnostní linie po celé délce Orlických hor. Stavba zasáhla krajinu budováním sítí zákopů a přístupových komunikací. Mnichovský diktát však celé Orlické hory odtrhl od republiky a značně omezil život regionu. Do odboje proti fašismu se zapojili obyvatelé hor i podhůří. Někteří jako přímí účastníci bojů mimo území republiky na všech frontách v Evropě a Africe, jiní jako příslušníci odboje vnitřního, zvláště v okolí Týniště nad Orlicí a Borohrádku, např. interbrigadista Vendelín Opatrný z Týniště nad Orlicí, který padl při osvobozování východního Slovenska 31. 10. 1944, nebo manžele Kašparovy, Václava (popraven 6.1. 1943 v Brandenburgu) a Růženu (umučena 14. 8. 1943 v Osvětimi), z Petrovic u Týniště nad Orlicí, kteří ve své hájovně poskytovali útulek řadě osob stíhaných gestapem. Válka krutě postihla i židovské občany našeho okresu. Převážná většina z nich byla deportována a umučena. Například v Dobrušce celá židovská obec (46 osob) od čtyřletých dětí až po penzisty, v Rychnově nad Kněžnou bylo deportováno 124 Židů. Začátkem roku 1945 zahynul v koncentračním táboře rychnovský rodák, spisovatel Karel Poláček. Okres byl osvobozen ve dnech 9. a 10. května 1945. Jižní část dne 9. 5. vojsky 4. ukrajinského frontu, severní část dne 10. 5. vojsky 1. ukrajinského frontu, jehož jednotky přešly Orlické hory od Kladska.(61)

3. Dějiny zdravotnictví na Rychnovsku

3.1. Od počátků zdravotnictví do vzniku ČSR

Dlouhá, předlouhá staletí trvalo, než se na Rychnovsku usídlili naši první obyvatelé, lid doby kamenné, lid doby bronzové. Dlouhá staletí trvalo než tu počaly vznikat kolem řek a niv osady, jejichž centrem se v Podorlicku stala osada rychnovská.

Naši dávní předkové, stížení nemocí, jistě už znali sílu léčivých bylin. Známo však je, že se nedoživali vysokého věku – muži po čtyřicítce už byli kmety a ženy stařenami – stejně i v dobách historických, v dobách, o kterých se nám už dochovaly písemné zprávy, byl vysoký lidský věk vzácností a dětská úmrtnost tak obrovská, že mnohdy z šesti, osmi i desíti dětí narozených v jedné rodině se dožily dospělého věku dvě, tři, a někdy ani to ne. Nejen v rodinách robotníků, i v rodinách knížat a králů.

Za přelavné doby císaře a krále Karla IV. Byla roku 1348 založena v Praze univerzita, z níž potom vycházeli graduovaní doktoři medicíny. Bylo jich však pramálo a mimo na Prahu či jiná velká evropská města nikdo z nich ani nepomyslel.

O příčinách nemocí kázali lidu kněží: „Nemoc je trest boží za hříchy!“ A vše se soustředilo do jedné moudrosti: „Pánbůh dal, Pánbůh vzal!“

Od nejstarších časů bylo s bídou podmaněného lidu v nepředstavitelném rozporu obžerství a nestřídmost v řadách šlechty a vojenského panstva. Lid hynul hlady, panstvo nezřízeným životem. Což mnohde setrvává dodnes.

Lékařskému „řemeslu“ se věnovaly vůbec první – v dobách, kdy ještě muži neměli potuchy jedné ze svých budoucích profesí – ženy. Ženy kolem medicíny tu byly od pravěku a jsou do dneška. Je známo, že Kazi, nejstarší z Krokových dcer, podle kronikáře Kosmy „nezadala Medei ve znalostech bylin, ani Asklepiovi v lékařském umění“. Výrok z 12. století: „Id ne recuperet Cassa!“ (To by nevyлéčila ani Kazi!) Bez znalosti čtení a psaní – jen ze zkušeností, z náhodného úspěchu při nějakém kurýrování či z daleko větší důvěry k babám než lékařům – pletly se ženy do léčení, kde se jen dalo. Veškeré vzdělání bab babicích neboli „bab pupkořezných“, bez kterých se lidstvo neobešlo od prvých počátků, bylo jen ze zkušeností a rad starších družek. Pro svůj vznešený úkol neměly ani oprávnění, ani úřední ustanovení, a lidstva stejně přibývalo. Sotva která z nich znala první knihu o „babení“, vydanou roku 1519 Klaudianem z Mladé Boleslavi, ale zkušenost je zkušenost. Naopak „ženské praxi“ se za starých časů

lékaři vyhýbali, byla to pro ně „záležitost nečistá“, a tak bylo jen a jen na „babách“, aby pomohly, jak dovedly.

V 16. a 17. století – a potom až do století 19. – zajišťovali péči o nemocné: 1. lékaři – měli medicínské vzdělání a univerzitní hodnost, 2. lékaři – felčari a chirurgové – bez univerzitní hodnosti (gradu), ale mnozí z nich byli v „lékařství“ na svou dobu velmi zkušení. Jedněch i druhých však bylo málo i ve velkých městech, natož na venkově. Lidé se léčili, jak kdo radil: mastmi, kořením, nakuřováním, teprve v nejtěžších případech pomáhal lékař, ať felčar nebo chirurg, ale i lazebník pouštěním žilou. Chirurg ošetřoval rány, (a bylo-li třeba) prováděl i amputace končetin, řezal hlízy – později podle požadavků doktorů prováděl i pitvy. Ale všichni, o nichž tu byla zmínka, ať s univerzitní hodností, nebo bez ní – lékař, felčar, chirurg, byli až do 19. století při provozování své praxe závislí na majiteli panství, na vrchnosti nebo na slavné městské radě. Život neměli lehký, mnohdy jim byla nařizována i péče o nemocný dobytek, a žádná vrchnost se doktorům, felčarům či chirurgům nikdy nepředala.

V minulosti postihly Rychnovsko četné epidemie, z nichž mezi nejzávažnější patřily epidemie moru, úplavice a cholery. „Rány morové“, smrtelná infekční choroba, provázely lidstvo po staletí, snad i tisíciletí. Těžkou morovou epidemií byla naše země postižena v prvních letech 18. století. Mnoho doktorů, felčarů a chirurgů, kteří působili jako „moroví lékaři“, zahynulo. Podorlicko mělo štěstí – do Rychnova přešel mor roku 1714, ale s mimořádným větším počtem zemřelých v této době jsme se nesetkali. Podorlicko bylo postiženo epidemií úplavice roku 1809 po napoleonských válkách. Tehdy bylo v Rychnově mnoho vojska a pro nemocné byl zřízen špitál v zámecké jízdárně. Později byli nemocní přeloženi do zámku v Opočně. Zemřelo: 40 vojáků, 5 chirurgů, 1 vojenský lékař, 1 vojenský kněz. Z civilního rychnovského obyvatelstva jen několik osob – ale mezi nimi i městský lékař František Springer. K velké epidemii cholery došlo v Podorlicku roku 1831. V Rychnově onemocnělo 350 lidí (nejvíc na Láni a na Drahách) a brzy z nich 113 zemřelo. Epidemie cholery vzplanula také po válce Rakouska s Pruskem roku 1866. K této epidemii napsal příručku „Dobrá rada proti choleře“ významný český lékař Cyril Kampelík, zakladatel „Kampeliček“, který také působil kratší čas ve Vamberku. Vyhláška v Rychnově nad Kněžnou z roku 1831 ukládala při choleře: 1. aby ke každému nemocnému zavolán byl felčar, 2. aby se ve světnici nemocného byl ocet lit na rozpálenou cihlu neb železo, 3. aby každý nemocný k své potřebě měl svou zvláštní nádobu, již by nikdo jiný nepoužíval, 4. aby byl oddělen

nemocný od zdravých, 5. aby nejedl ovoce, jídla tučná ani mléčná, doporučuje se jíst hustou krupičnou polívku, mléko z makových semen a pít červené víno se skořicí.

Podle záznamů se v Rychnově vůbec poprvé objevuje felčar roku 1701. Byl to Kašpar Pichler, syn lazebníka. U hraběte Karla Liebštejnského z Kolovrat byl v prvních letech 18. století zámecký lékař, doktor filozofie a medicíny Jan Wentzel. Roku 1730 byl ustanoven městským felčarem Kašpar Josef Hauf, který také po dlouhá léta zastával místo primátora. V poslední třetině 18. století působil v Rychnově doktor lékařství Josef Václav Fichtner, chirurgové František Vaníček, František Ruffer a František Springer, bývalý ranhojič c.k. pěšího pluku hr. Colloreda. Na počátku 19. století zde byl po kratší čas doktor Jan Augustin Lichtner, po něm doktor Jan V. Schoenert a panský lékař František Zúllich. Roku 1824 zde zjišťujeme doktora Aloise Venclíka a ranhojiče Leopolda Schopna. V té době sídlili na rychnovské radnici manželé Rettigovi, k nimž často dojížděl z Ústí nad Orlicí jejich přítel doktor Josef Koráb, který paní Magdalenu Dobromilu podnítl k napsání její proslulé „ Domáci kuchařky“. Lékařskou péčí zde věnoval některým vlasteneckým rodinám.

Za císaře Josefa II. byl u krajského úřadu v Hradci Králové krajský fyzik, který každým rokem svolával felčary a chirurgy z celého kraje a stvrzoval jim průkazy, bez kterých se nesměli v městě usadit.

Tehdy bylo také zjištěno, že na některých místech Podorlicka působili „ fušeři“, kteří byli stíháni. Krajský úřad oznamoval roku 1786, že „ podle doslechu takový fušerové jsou hlavně v Dobrušce, Pekle a Pastvinách“ a že představení je mají zjistit a zjištění zaslat úřadu. Fušerům bylo hrozeno pokutou 100 zlatých.

F. V. Hek, aktivní účastník českého národního obrození, dobrušský kupec, byl člověk vzdělaný a velmi se zajímající i o současnou medicínu. Znal dobře Mattiolův „ Herbář“ a v Krameriových „Vlasteneckých novinách“ roku 1818 podle něho rozebíral účinky různých rostlin a koření. O lékařích své doby nám však v „ Pamětech“ zanechal zprávy pramálo lichotivé. Když onemocněl jeho otec a stěžoval si na „ návaly krve do prsou“, na tlučení srdce a obtížné dýchání, povolali po neúspěšné léčbě domácími prostředky městského lékaře. Složitý lék, který předepsal, nic nepomohl, proto lékař přemáhal chorobu opakovaným pouštěním krve. A pouštěl tak dlouho, až nemocný dostal třesavku, tmělo se mu před očima, chladl a upadal do spánku. Spánek však byl příliš dlouhý a nemocný se už z něho neprobral. A stejně zlé zkušenosti s lékaři měl Hek, když onemocněla jeho manželka. Dnes těžko, přetěžko soudit.

Arabský cestovatel Al Bekri již roku 905 napsal: „Čechové osvěžují svá těla v době letní v hlubinách řek a potoků, na březích si pak upravují své vlasy a vousy. Na dobu zimní si staví dřevěné boudy, ve kterých horké kameny polévají vodou a takto vyrábějí páru.“ Lazebnictví se u nás už za krále Přemysla Otakara II. stalo řemeslem. Později měli lazebníci i svůj cech a znak „ledňáčka v plátkovém vinutí“. Čistili tělo, stříhali vlasy a vousy, sázeli baňky a pouštěli žilou. Proslulým lazebníkem byl kostelecký magister Mařan, do jehož lázně zavítala i manželka krále Václava IV., královna Žofie – později dala souhlas, aby Mařanova lázeň byla nazvána jejím jménem „Lázně královny Žofie“. (69)

O kosteleckých lázních a o tom, jak lazebník Mařan obdržel od české královny Žofie výsadu na lázně, se dochovala pověst: Když tenkrát královna Žofie odjížděla ochuravělá z Kyšperka přes Kostelec, dozvěděla se, že voda tekoucí z pramene pod Parkánem v Kostelci je uzdravující a že ji lékárník „Slavík“ z Hradce nad Labem“zkoušel chemicky a zjistil její léčivé vlastnosti. Královna se tedy k přimluvě svého lékaře v Kostelci zastavila, aby lázeň vyzkoušela. I dala prý pak lazebníkovi následující výsadu: 1. že lazebník smí v tom domě uzdravovat nemocné koupáním, k udržování oněch lázní mu navždy dala k užívání les u Lhoty; 2. že ten, kdo bude vlastnit onen dům s lázněmi, má být osvobozen od daní; 3. jakýkoliv muž, který bude bydlet v tom domě, nesmí být odveden na vojnu; 4. na domě musí být jako znak císařský orel a pod ním slova „Salva guardia“. Jeden z Mařanových nástupců, zámožný lazebník, prý odcizil v pánském důchodu uloženou část dukátů. Přistižen nebyl. Podezření však na něho padlo proto, že dukáty byly přepočítávány a posléze uloženy v jeho přítomnosti. Lakomý lazebník nikdy svým chudobným příbuzným nic neposkytl, proto ho nikdo ani nepolitoval. Nevycházel od té doby ze svého domu. Věděl, že ho podle výsady z domu vzít nesmějí. Tím větší rostlo podezření. Po dlouhé době si jednou přece vyšel před svůj dům. Tou dobou vyšel také některý ze sousedů. Zdaleka lazebníka pozdravil a začal s ním hovořit. I jiný muž došel až k lazebníkovi. Lazebník si nevzpomněl na tehdejší hanebnou krádež a nenadále jej oba muži lapili. Jak už bylo dávno tajně ujednáno, odvedli lazebníka do důchodu a vyslechli jej. Lazebník se ke krádeži přiznal, byl uvězněn a ve vězení brzy zemřel. Tak bylo právo lázeňské svobody zrušeno, ale pramen dobré vody tekl tam dál.(25, 69)

V Rychnově jsou zprávy o lázních od počátku 16. století. První lázně zde byly nedaleko nynějšího autobusového nádraží. Byla při nich i oblíbená hospoda. V první čtvrtině 19. století zařídil graduovaný c.k. polní lékař Ludvík Schleipmann u svého

domku čp. 15 při zámecké zahradě sirné lázně k léčbě kožních chorob a revmatismu. Jeho lázně byly schváleny c.k. krajskou úřední komisí a otevřeny od roku 1821. Podle vysokého guberniálního výnosu ze dne 25. ledna bylo podepsanému povoleno zřízení sirných lázní v jeho domě v Rychnově v kraji královéhradeckém a všem bylo otevření lázní oznámeno: „ Uvádím to ve známost všem, jimž účinek sirných parných lázní při tvrdošijné dně, revmatismu, lišeji a skoro při všech jiných lékařským zákrokům vzdorujících nemocech kožních, je znám, a v některém z těchto případů pomoci potřebují. Cena za lázeň jest 1 zlatý 30 krejcarů vídeňské měny. V Rychnově 1.srpna 1821.“

V době císaře Rudolfa II. byl v Rychnově starobinec pro chudé nemocné chovance. Byl udržován ze zádušních kostelních platů, z pronájmu obecních luk a poplatků z masných krámů. Roku 1768 byl založen „ Pivcovský nadační špitál“ pro 8 lidí. Tento špitál byl později změněn na „ Svatohavelský chudobinec“, což je nynější lidová škola umění. Pro chudé, osamocené a nemocné občany Rychnova od prvních let 19. století v Děkanské ulici proti faře bývala velká dřevěná chalupa – rovněž „ špitál“. Kdo byl iniciátorem zřízení tohoto špitálu, nevíme. Víme však ze sbírky rukopisů Národního muzea v Praze, že roku 1834 byli v Rychnově tři lékaři: Alois Venclík, lidový lékař a MUDr. Václav Toman. Doktor Toman, rodák z Helvíkovic u Vamberka, byl podle úmrtního oznámení z roku 1880, uloženého v Okresním archivu, lékař velmi oblíbený. Na lékařské službě ve starém špitále měl nepochybně hlavní účast. Byl otcem významného historika dr. Hugo Tomana. Starý špitál v čp. 209 byl (asi zásluhou dr. Tomana) prohlášen roku 1859 usnesením okresního hejtmanství za „ ústav veřejný“. Tenkrát už ovšem bylo jasno, že jako zdravotnické zařízení je pro okresní město zcela nevyhovující. 19. století bylo pro zdravotnictví vstupem do obrovského rozmachu vědy, do významných objevů bakteriologických, do velkolepého pokroku v péči o zdraví lidstva, stoletím, od něhož vede slavná cesta moderní medicíny až k dnešku.

V únoru 1876 požádal rychnovskou městskou radu o přijetí za druhého městského lékaře MUDr. František Šmída. Ve své žádosti uvedl, že je doktorem veškerého lékařství – medicíny chirurgie a porodnictví. Nebyl zde ovšem novým příchozím, před svou žádostí už zde měl po tři roky soukromou praxi. V červnu 1880 bylo město rozděleno na dva lékařské obvody: obvod MUDr. Tomana a obvod MUDr. Šmídy. Roku 1880, jak už bylo uvedeno, MUDr. Toman zemřel. MUDr. Šmída byl roku 1881 jmenován fyzikem města Rychnova s ročním platem 400 zlatých (ani tenkrát se doktorům nepředali) – a to zde ještě propukla velká epidemie neštovic a tyfu. MUDr.

Šmída, nový fyzik města Rychnova, 18. května 1881 jako oběť svého povolání na tyfus zemřel.

V posledním desetiletí 19. století působili v Rychnově už jen graduovaní lékaři okresní fyzik MUDr. Pross, MUDr. Liehm, MUDr. Kalenský a také velice oblíbený MUDr. Vinklář, hrubián a lidumil, k němuž se utíkali všichni Javorničtí a Lukavičtí. Vystavěl si vilu na rohu k Javornici – dnešní Husův sbor.

Starosta Rychnova nad Kněžnou dr. Smrtka podal na schůzi okresního zastupitelstva v Rychnově n. Kn. na podzim 1887 návrh na postavení nové nemocnice jako „vysoce potřebného ústavu pro zdraví obyvatelstva“. Návrh byl všemi členy okresního zastupitelstva schválen. Vypracování plánů na nemocnici bylo zadáno místnímu stavitelovi Štauberovi, který plány předal v dubnu 1888 a brzy na to se ujal řízení stavby. Dne 21. června 1888 byl na louce ve Velké Láni položen základní kámen s pamětním spisem a tehdejšími mincemi. Stavba pokračovala velmi rychle a už v září 1888, tj. za čtyři měsíce, byl pokládán kryt. Vnitřní vybavení se však tehdy vleklo přes tři roky, takže k slavnostnímu otevření okresní nemocnice došlo až 15. května 1892. Při nemocnici byl vybudován i přízemní pavilónek pro nemocné infekčními chorobami – po letech byl zvýšen o jedno patro (dnešní kojenecké oddělení). Hlavní budova nemocnice s prádelnou a kuchyní byla určena pro 60 nemocných. Primářem byl jmenován MUDr. Antonín Riegel, tehdy dvacetišestiletý. Veškerou lékařskou službu obstarával sám bez jediného sekundáře. Jen při větších operačních výkonech mu pomáhali místní lékaři MUDr. Lihem, MUDr. Pross nebo MUDr. Kalenský.

Roku 1903 nastoupil do rychnovské nemocnice první sekundář MUDr. Vladimír Musil, který sem přišel z Německého Brodu. Byl to lékař velice schopný, znal několik řečí a opatroval si z ciziny odbornou lékařskou literaturu. Zavedl do ústavu chirurgickou školu prof. Madla a jeho zásluhou došlo k rychlému růstu přijímaných nemocných. Jestliže roku 1892 (od května, kdy byla nemocnice otevřena) bylo přijato 165 nemocných, po nástupu MUDr. Musila byla už za rok překročena tisícovka přijatých a od roku 1911 vždy každým rokem více než dva tisíce.

Roku 1906 zde provedl MUDr. Musil první appendektomii a roku 1909 už měla nemocnice v provozu svůj rentgen. V květnu roku 1910 čtyřiačtyřicetiletý primář MUDr. Antonín Riegel zemřel a novým primářem byl jmenován MUDr. Musil. Nadešla světová válka a za primáře Musila vedl nemocnici MUDr. Mašek, který se po válce stal městským lékařem a lékařem Masarykovy ligy proti tuberkulóze.(69)

3.2. Od vzniku ČSR do konce 2. světové války

Do roku 1932 se v tehdejší rychnovské nemocnici vystříдалo 23 sekundárních lékařů, mezi nimi už i mnohým dnešním rychnovským obyvatelům známí MUDr. Adolf Uhlíř, MUDr. Boh. Soulek, MUDr. Oldřich Němec, MUDr. Jar. Handl, MUDr. Karel Klícha aj.

Počet operací rok od roku stoupal: v roce 1903 – 235 operací, v roce 1931 – 1371 operace. Ošetrovatelskou službu i s péčí o stravování vykonávalo 16 řádových sester, ostatní práce 3 sluhové, strojník, 10 uklízeček a švadlena.

Administrativní a hospodářskou správu řídil správce Karel Dvořák a správní úředníci František Dusil a Mir. Šuman. Při tomto výčtu je ovšem zapotřebí uvědomit si, že od té doby uplynuly desítky let a medicína zatím učinila obrovský pokrok, a proto nelze srovnávat dnešní počet zdravotnického i nezdravotnického personálu s počtem před půl stoletím.

Roku 1923 bylo na přízemní infekční pavilónek přistavěno patro, protože počet lůžek pro nemocné infekčními chorobami zdaleka nestačil. Nestačil však ani počet lůžek hlavní budovy nemocnice, mnoho nemocných leželo na lehátkách po chodbách. A zatímco nemocnice měla už od roku 1911 aseptický operační sál, nebyla schopna poskytovat mnoha nemocným takovou péči, jakou by potřebovali. Proto už od roku 1925 byla připravována přestavba a přístavba nemocnice v rozsahu, který se jevil nezbytným. Projekci i veškeré stavební práce zajišťovala místní firma O. Hányše.

Nová nemocnice byla otevřena po téměř tříletých adaptacích a značné přístavbě roku 1932 a měla 220 lůžek. Roku 1933 bylo přijato 3272 nemocných, roku 1935 3357 nemocných.

Při počtu 220 lůžek nebylo myslitelné, aby jediný primariát řídil tak velký ústav. Proto došlo roku 1935 k rozdělení nemocnice na část chirurgickou a gynekologickou a na část interní a infekční. Chirurgické oddělení s oddělení gynekologickým nadále řídil primář doktor Musil a interního oddělení s oddělením infekčním se ujal nový primář doktor Otakar Ludvík.

Vzpomínky MUDr. Arnošta Dittricha, který pracoval v OÚNZ Rychnov nad Kněžnou až do svých 72 let jako obvodní lékař na velkém obvodě v Borohrádku, 15 let pracoval jako posudkový lékař: „ V květnu 1935 jsem nastupoval do nemocnice v Rychnově n. Kn, jako sekundární lékař nově založeného interního oddělení s polovičním platem. Vlastní nemocnice udělala na mě velmi dobrý dojem, hlavně chirurgické oddělení – ústav totiž byl právě po přestavbě a tak chirurgie měla operační

sály nově zřízené a na svou dobu dobře vybavené; sloužily až do roku 1985. Lůžkové pokoje byly umístěny v přízemí a v 1. patře nové přístavby. Ve 2. patře byla malá porodnice v rámci chirurgie, dále tam byla jídelna pro sekundáře a pokoje pro chirurgické sekundáře. V čele chirurgického oddělení stál primář MUDr. Musil, velmi svědomitý a noblesní lékař, který měl tři sekundáře, a sice dr. Talaváškovou, dr. Kavku a dr. Krugovou. Tento chirurgický kolektiv mě mile přijal a v krátké době jsme si vzájemně na pracovišti vypomáhali. Mým šéfem byl nově jmenovaný primář MUDr. Ludvík, laskavý člověk, vždy klidný, výborný lékař, který mě nechal brzy samostatně pracovat a jenž se ochotně dělil o své již bohaté zkušenosti se mnou. Vlastní interní oddělení mělo pokoje ve staré budově původní nemocnice, a sice v přízemí lůžka pro muže s TBC a v prvním patře pro ženy s TBC. Dále k internímu oddělení patřil infekční pavilón, nynější dětské oddělení, kde v přízemí byla izolována onemocnění záškrtem, tyfem, v 1. patře pak onemocnění spálou a růží. Na interním oddělení ve staré budově byl pokoj vyhrazený pro děti a pokoj pro ženy s venerickým onemocněním. Interní ambulance byla v přízemí v čísle 12, ve vedlejším pokoji jsem bydlel já a na čísle 14 přebudovaném později na laboratoř byl největší mužský pokoj. RTG navazoval na dolní chirurgický sál, měl dva aparáty a temnou komoru. Laboratoř byla malá místnost proti dveřím do chirurgického sálu v přízemí. V celé nemocnici pracovaly řádové sestry Karla Boromejského a jako laborantka sloužila též řádová sestra. Vedle běžného vyšetření moče a sedimentu ovládala krevní obraz, glykemickou křivku a EKG. Nemocnici řídil správce. Účetní a dvě pomocné kancelářské síly, dále v nemocnici bydlel jeden údržbář – pan Forejtek, který byl současně topičem. Nemocniční park byl dobře upraven zásluhou jednoho zahradníka s pomocníkem. Kuchyň i prádelnu vedly řádové sestry a pak v nemocnici byli tři sluhové, většinou zaměstnaní na chirurgickém oddělení, velmi zruční s bohatou sanitární praxí. Vlastní práce na interním oddělení, které mělo celkem 100 lůžek, byla ne jednoho sekundáře velmi náročná. Byl trvale ve službě, vizita se prováděla dvakrát denně i v neděli. Prováděla se skiaskopie plic, žaludku, léčení TBC, venerických chorob, chorob kůže, ušních chorob, dále byly zastoupeny choroby lokomočního aparátu, srdeční choroby, a tak to vše se soustřeďovalo na takové interně venkovské nemocnice. Při uvedené obločnosti byla to vyčerpávající práce, ale zato to nejideálnější oddělení pro získání široké praxe pro pozdější práci v terénu. V nemocnici převládala tuberkulóza, infekční dětské nemoci, venerické choroby, choroby zažívacího traktu a lokomočního aparátu, dále prostatitidy a dekompenzované chlopenní srdeční vady a plicního srdce. Jako sezónní choroba na podzim existoval ischias stavebních dělníků,

kteří přes zimu byli vysazeni z práce a houfně se hlásili k hospitalizaci. Diabety byly jen ojediněle, ale obyčejně v komatózním stavu s letálním koncem. Ischemická choroba srdeční se vyskytovala v daleko menším měřítku než dnes. Závěrem pár slov k terapii. U TBC existovala jen klidová léčba, zvýšená výživa a masivně podávané injekce kalcia, spíše psychoterapie a jen PNO měl naději na úspěch. Chemoterapie a antibiotika ještě neexistovala. Vzhledem k množství specifických procesů, hlavně u mladých lidí, prováděl se dvakrát týdně PNO u deseti až patnácti případů. Na jaře přivezené případy bacilárních meningitid u dětí z Orlických hor končily letálně. Venerické choroby: Lues léčil se Neosalvarzanem a bismutem v několika kúrách, chronická kapavka byla hlavně u žen prakticky nevyléčitelná. Z infekčních nemocí chodily zanedbané případy záškrtu z Orlických hor, prováděla se tracheotomie, ale tyto případy končily převážně letálně. Nepříjemným onemocněním na infekci byla spála, obyčejně provázená komplikacemi nefritidou, otitidou a lymf. adenitidou, ale nepamatuji úmrtí, přestože v té době se počítalo s 10 až 15 % letalitou. Proto v praxi vždy spálu jsem léčil doma a po aplikaci séra a dlouhého přísného klidu na lůžku. Nikdy jsem neměl tyto komplikace. K časté ulkusové chorobě, která se hlásila často u lékaře až s hematemezou – již tehdy jsme z ní vynili kouření a pití silné černé kávy. Na streptokoková onemocnění tehdy ještě nic účinného nebylo. Bayerův Prontosil se na klinikách objevil prvně v roce 1935 a k rozšíření chemoterapie došlo teprve během 2. světové války. Do té doby častá phlegmonosní onemocnění se léčila jen chirurgicky a občas se lékař setkal i s plynatou phlegmonou a také s gangrénou plic, případy, které se řadu let již nevyskytují. Byla to doba sociální nerovnosti, místy těžké chudoby, větší letality dospělých a hlavně dětí, ale celkově menší nemocnosti. Lékař si musel umět poradit prakticky s celou šíří medicíny a přiznám se, že rád vzpomínám na tuto trochu romanticky průkopnickou, ale silně zodpovědnou práci.“

Roku 1933 byla na Rychnovsku rozsáhlá epidemie záškrtu. Malý infekční pavilónek byl přeplněn nemocnými, hlavně dětmi, a proto bylo rozhodnuto vystavět nový infekční pavilón. Stavba byla započata na jaře 1938 a v listopadu 1939 byl pavilón předán k užívání. Projektován byl pro 48 lůžek a náklad na výstavbu činil 1.500.000 korun. Menší část pavilónu sloužila pro nemocné tuberkulózou, větší pro nemocné ostatními infekčními chorobami. V obou částech však byl od počátku počet lůžek značně překračován. Po celý rok 1940 se denní stav nemocných na infekčním oddělení pohyboval okolo 70 - 100! osob. Je proto škoda, že původní plány pro větší počet lůžek nebyly schváleny, a bez ohledu na potřebu ústavu a celého okresu byla stavba

restringována. Starý infekční pavilónek byl po otevření nového upraven v přízemí pro hospodářské oddělení a 1. poschodí pro byt správce.

Primář chirurgického a gynekologického oddělení MUDr. Musil ukončil po 33 letech svou činnost a odešel do důchodu. Na jeho místo nastoupil primář MUDr. Karel Ruml. Vychoval řadu odborníků v chirurgii, gynekologii a porodnictví, byl výborným učitelem mladých lékařů i výborným pracovníkem na poli kultury.

Na počátku 2. světové války a přes celou válku měla nemocnice 319 lůžek, o nemocné zde pečovali dva primáři s třemi sekundáři na interním a se čtyřmi na chirurgickém a gynekologickém oddělení. Hospodářskou správu zajišťovalo pět úředníků. Nemocnice měla 21 ošetřovatelek, 15 služebných, 3 zřízence, 1 strojníka, domovníka a švadlenu. V květnových dnech roku 1945 byla nemocnice přeplněna raněnými a nemocnými vojáky Sovětské armády. U mnohých šlo o tak těžké stavy, že v naší nemocnici skončil jejich život; jsou pohřbeni na zdejších hřbitově. (69)

3.3. Od konce 2. světové války do roku 1990

Vzpomínky Jaromíra Patočky, který pracoval v nemocnici v Rychnově nad Kněžnou od roku 1945 v technickohospodářských funkcích, před odchodem do důchodu jako vedoucí ekonomického odboru OÚNZ: „ Do nemocnice Rychnově n. Kn., která tehdy nesla označení „ Všeobecná veřejná okresní nemocnice“, jsem nastoupil na doporučení tehdejšího předsedy zdravot. Komise ONV začátkem měsíce ledna 1946. Správce nemocnice mě v den nástupu představil mým primářům nemocnice i mým budoucím spolupracovníkům, lékařům, představené řádových sester a seznámil s ostatními hospodářskými pracovníky. Prvý můj dojem , pro člověka který dosud nikdy nebyl v nemocnici, byl: čistota, teplo, ticho, rozloha. V té době totiž nebylo zvykem, aby pacienti posedávali nebo přecházeli po chodbách nemocnice, o ostatních osobách ani nemluvě. Kromě pravidelného přecházení ošetřujícího personálu mezi pokoji a pravidelných denních vizit primářů s lékaři byly nemocniční chodby prázdné a klidné. Na celých dlouhých chodbách, pokrytých hnědým nablýskaným linoleem, byly pouze 2 květinové stolky, což opticky délku chodeb ještě zvyšovalo. Teplo ve všech prostorách bylo pro mne , který zažil hodně zimy z válečného nedostatku paliva ve škole i doma, rovněž něco mimořádného. Do nemocnice jsem nastoupil jako administrativní pracovník s tím, že začnu „od píky“, jak to v tehdejší době bylo dobrým zvykem, tj. prací v přijímací kanceláři nemocných a perspektivou dalšího postupného seznámení s pracemi na ostatních úsecích hospodářsko-technické služby. Poněvadž jsem v té době

byl – kromě správce nemocnice – jediným pracovníkem na úseku HTS se středoškolským vzděláním, přizvával mě správce ke spolupráci na úkolech, které byly předchůdcem stávajících úkolů plánu, rozpočtu, účetnictví, statistiky, rozborové činnosti, kádrové a mzdové politiky. To, že jsem začínal u té nejpodřadnější práce v administrativě, nepokládal jsem nikdy za ponižující. Měl jsem postupně možnost seznámit se se všemi agendami, získal jsem náležitý přehled, dovedl postupně zastoupit na každém úseku a dokázal jsem práci ostatních pracovníků správně posoudit a ohodnotit. V době mého nástupu do zaměstnání v nemocnici pracovalo na úseku HTS celkem 8 administrativních pracovníků včetně správce nemocnice. Správce nemocnice, kromě zajišťování a řízení provozu celé nemocnice, zabýval se i věcmi souvisejícími s dnešními pracemi na úseku financování, rozpočtování, plánování, statistiky a rozborové činnosti. Z větší části zajišťoval i odběratelsko-dodavatelské vztahy. Náplň práce ostatních administrativních pracovníků byla z větší části zaměřena na evidenci, úhradu a vymáhání poplatků za ošetřovné. V té době bylo totiž několik pojišťoven, u kterých byli pracující i soukromí podnikatelé pojištěni pro případ nemoci, které zcela odlišně hradily nebo jen přispívaly na náklady ošetřovného v nemocnici svým pojištěncům a jejich rodinným příslušníkům. Kromě toho byl veliký počet osob, které buď neměly vůbec žádné pojištění, nebo nebyly schopny doplatit rozdíl ošetřovného a částečné úhrady od pojišťovny. U nich se musela provádět rozsáhlá šetření jejich vlastních majetkových poměrů a všeho přímého příbuzenstva. Bohaté osoby si mohly zajistit zvýšenou lékařskou a ošetrovatelskou péčí v I. nebo II. vyšší třídě za úhradu zvýšené sazby ošetřovného. Nemocnice v té době nebyla dotována ze státního rozpočtu, ale musela být po stránce financování soběstačná a nutné provozní výdaje pokrývala získanými prostředky za ošetřovné. Metodicky byla vedena a řízena tehdejšími zemským národním výborem. Velkou předností tehdejšího systému práce bylo, že již počátkem roku bylo známo, jaké údaje a která data budou od nás požadována ke konci roku, takže bylo možné si práci uzpůsobit tak, aby všechny potřebné údaje byly ke konci roku k dispozici. Nemocnice v tehdejší době měla 2 primariáty, a to primariát chirurgický s porodnicí a primariát interní vč. odd. infekčního. Oddělení chirurgické a interní byla umístěna v hlavní budově, infekce o 4 odděleních byla umístěna v pavilónu stávající interny. Objekt současného kojeneckého oddělení sloužil jako byt správce nemocnice, dílna švadleny a ubytovny řádových sester. Na odd. chirurgickém, stejně tak na odd. interním pracovali kromě primáře 2 sekundární lékaři. Ošetrovatelskou péčí v celé nemocnici zajišťovalo 22 řádových sester, které kromě vlastní péče u lůžek nemocných

zajišťovaly provoz operačního sálu, laboratoře, rentgenu, fyzikální terapie, ústavní lékárny, kuchyně a skladu prádla. Ošetrovatelskou péči kromě uvedených řádových sester zajišťovaly 2 civilní pomocné ošetrovatelky, 2 porodní asistentky a 3 sanitáři. Oba primáři pracovali dopoledne v nemocnici, odpoledne prováděli soukromou praxi ve svých ordinacích ve městě a k večeru přicházeli opět do nemocnice na druhou vizitu. Pokud se týká ostatních hospodářských provozů: Dostatek energie zajišťovala kotelna v suterénu hlavní budovy, kde byl jeden kotel na hnědé uhlí k výrobě páry pro kuchyň, druhý středotlaký kotel pro sterilizaci (vytápěný černým uhlím) a pro vytápění objektu byly další 3 kotle na koks. Infekční pavilón byl vytápěn samostatnou kotelnou rovněž v suterénu budovy na hnědé uhlí. Provoz kotelny v hlavní budově zajišťovali 2 topiči, provoz kotelny na infekčním pavilóně 1 topič pouze na částečný úvazek. Bylo pozoruhodné, že přestože se u všech kotlů jednalo buď o ruční přikládání, nebo o navážení paliva kolečkem, bylo prostředí kotelen velmi čisté, zdi kotelen se pravidelně jednou za 2 roky malovaly. V údržbě pracovali 2 pracovníci, z nichž jeden, který pečoval o řádný chod strojů, tím, že bydlel přímo v nemocnici u hlavního vchodu, zastával i funkci domovníka. Druhý údržbář, který pracoval pod dohledem strojníka, byl současně řidičem sanitního vozu. Nemocnice měla tehdy k dispozici jeden sanitní vůz Škoda 633 s typickou stříbrnou barvou. Tento sanitní vůz sloužil ještě po sjednocení zdravotnictví v roce 1952 spolehlivě několik let pod názvem „babička“. Údržba objektů a zařízení v té době byla z převážné části zajišťována dodavatelsky, přičemž jednotliví dodavatelé se v nabízených službách předháněli a snažili se dodavatelské právo pro nemocnici co nejdéle udržet. V areálu nemocnice pracoval zahradník, který kromě stávajícího už jen v uvozovkách „ parku“ pečoval i o rozsáhlou zahradu včetně skleníků a měl dozor nad hospodářstvím ústavu. Hospodářství ústavu zahrnovalo vepřín s průměrným počtem 6 - 8 vepřů, vykrmovaných zbytky z ústavní kuchyně, většího počtu slepic a menší rozlohy polí, na kterých se pěstovalo obilí a brambory. Kromě toho zajišťoval celoroční péči o uskladněné brambory ve vlastním krechtu. Ústavní hospodářství dodávalo do ústavní kuchyně pravidelně měsíčně maso a sádlo z jednoho vepře. Na pomocné práce v ústavním hospodářství měl k dispozici jednu pomocnou pracovníci. Vzhled tehdejšího parku nemocnice, jakož i celé okolí budov, bylo chloubou nemocnice i města. Ústavní kuchyň, kde byly odbornými pracovníci – kuchařkami – rovněž 2 řádové sestry, zajišťovala celodenní stravování nejen pacientů nemocnice, ale i větší části zaměstnanců. Tehdejší vybavení kuchyně byly 3 varné kotle na páru, velký sporák na hnědé uhlí a velká transmise, na kterou bylo připojeno několik strojů a

přídavných strojků na pomocné práce při přípravě jídla. Zaměstnanci neměli svoji jídelnu. Řádové sestry jedly ve vlastním „refektáři“, lékaři na porodnickém oddělení v přizpůsobeném výklenku na chodbě, ostatní pracovníci buď na svém pracovišti, nebo přímo v kuchyni u 2 vyčleněných stolků. Sklad potravin byl umístěn v 1. poschodí vedle kuchyně – v části současné jídelny zaměstnanců. Všechny potraviny včetně 75 kg pytlů mouky a 100 kg pytlů krystal. cukru se pravidelně při dodávce vynášely po schodech do 1. poschodí. Prádelna včetně žehlírny byla umístěna pod kuchyní a kromě primitivního pracího a žehlicího stroje neměla žádnou mechanizaci. Většina prací při praní a žehlení prádla se musela provádět ručně s minimálním počtem pracovníků. U prádelny byl umístěn parní desinfektor na desinfekci oděvů a lůžkovin z infekčního oddělení. Obsluhu zajišťoval topič z infekčního pavilónu. Vybavení patientských pokojů, pokojů primářů a lékařů, vybavení ostatních zdravotnických pracovišť, jakož i vybavení hospodářských provozů bylo původní, dodané při rekonstrukci v roce 1932 a po celou dobu trvání samostatné nemocnice nebylo měněno ani doplňováno. Vůbec nepřicházelo v úvahu vyhazovat nějaké vybavení a nahrazovat je jiným. Rovněž tak se neprováděly žádné stavební a instalační změny uvnitř budovy. Při první bourací práci uvnitř nemocnice asi v roce 1952, která souvisela s přestavbou bývalého bytu strojníka na ambulanci za provozu, pocítili jsme my, staří pracovníci nemocnice, prvé pocity šoku. Ale tím, že to byl vlastně začátek té dlouhé řady dalšího bourání, stavění a přestavování, které pak následovalo, jsme se z náznaku šoku brzo vzpamatovali.“

Po roce 1950 byl starý infekční pavilónek přebudován na dětské a kojenecké oddělení, které od roku 1962 řídil primář MUDr.Trhoň. Plicní oddělení pro nemocné z okresů Rychnov, Dobruška a Náchod bylo otevřeno v budově infekčního pavilónu v srpnu 1951 a od té doby byli nemocní infekčními chorobami (mimo tuberkulózu) hospitalizováni na infekčním oddělení v Opočně.

Roku 1952 nastoupil do Rychnova nový primář chirurgického oddělení MUDr. Jaroslav Kudr, CSc., který přišel z chirurgické kliniky profesora Bedrny. Primář MUDr. Ruml vedl nadále oddělení gynekologicko-porodnické.

Roku 1953 byla vystavěna přízemní budova transfúzní stanice, která svému účelu sloužila necelých 10 let. Od roku 1965 převzalo budovu plicního oddělení oddělení interní a lůžka pro nemocné plicními chorobami byla našemu okresu přidělena v plicní léčebně v Vamberku.

Vzpomínky Karla Knopa , který byl v letech 1953 – 1961 správcem nemocnice v Rychnově n. Kn.: „ Mám-li vzpomínat na léta, kdy jsem pracoval ve zdravotnictví

v Rychnově n. Kn., musím se vrátit o mnoho let nazpět až do roku 1936. Tehdy jsem nastoupil do nemocenské pojišťovny jako revizor a později byl jmenován do administrativní funkce. Do nemocnice jsem přišel v roce 1948 a pracoval na technickohospodářském oddělení. V té době byl správcem nemocnice p. Šuman. Po jeho odchodu v roce 1953 jsem tuto funkci převzal. V nemocnici byly v té době dva primariáty. Primariát chirurgický, pod který spadalo i oddělení gynekologicko-porodnické, vedený MUDr. Karlem Rumlem, a primariát interní, pod nějž bylo zařazeno ještě oddělení infekční a TBC; vedl ho MUDr. Otakar Ludvík. Prvním primářem samostatného oddělení pro děti a kojence byl v roce 1950 pověřen odborný lékař MUDr. Antonín Vykydal. Pavilón dětského oddělení byl vybudován vlastními prostředky a silami nemocnice. Na úseku hospodářském byl v roce 1950 pořízen nový elektrický rozvod a postavena trafostanice, což byl předpoklad pro instalování nového výkonnějšího rtg přístroje a dalšího zařízení. V roce 1952 přišel do Rychnova n.Kn. z hradecké chirurgické kliniky MUDr. Jaroslav Kudr, který se stal prvním primářem zřízeného samostatného chirurgického oddělení. Gynekologicko-porodnické oddělení nadále vedl MUDr. K. Ruml. O rok později byl zřízen primariát na oddělení TBC a zrušeno infekční oddělení. Vytápění budov nemocnice bylo v tomto období prováděno kotelnami, byly umístěny v jednotlivých budovách. Byla vybudována transfuzní stanice, která byla postavena jako přízemní budova a dána do provozu v roce 1953. Přípravovaná výstavba centrální kotelny a prádely, jež zásobovala teplem, teplou vodou a čistým prádlem celou nemocnici, byla započata v roce 1957 a dokončena po dvou letech výstavby. Při výkopu základů ve skále vydatně pomohli vojáci svou technikou. Po dostavbě byly instalovány tři kotle na tuhé palivo, tzv. „liberecké“, na svou dobu velmi moderní. V té době již ing. Bauer z Prahy uvažoval o výstavbě polikliniky jako součásti nemocnice a hodlal propojit polikliniku s budovami nemocnice podzemními chodbami. Nemocnice měla krásně upravený park, o který se staral zahradník. Hospodářství, které bylo u nemocnice, pěstovalo průběžně kolem 10 vepřů, drůbež, zeleninu, brambory a obilí a tak pomáhalo zásobovat kuchyň. Dopravní služba se formovala později. Tehdy byla tzv. záchranná služba a na okrese ji obstarávaly 2 sanitní vozy nemocnice, 1 sanitní auto ČSČK v Solnici, 1 sanitní auto MNV Týniště n. Orli. a 1 sanitní vůz ŽAZ Vamberk. V roce 1959 měla dopravní zdravotní služba již 23 sanitek a 3 infekční sanitní vozy. 1.11. 1951 byl zřízen Okresní ústav národního zdraví v Rychnově n. Kn, který převzal do své správy nemocnici a od Ústřední národní pojišťovny ordinace lékařů a dentistů. 1.7. 1960 dochází k reorganizaci území v našem

státě a ke zrušení okresu v Dobrušce, což přináší změny ve spádovém území OÚNZ v Rychnově n.Kn. K témuž dni byl zrušen n.p. Medika a lékárny na území rozšířeného okresu Rychnov nad Kněžnou byly začleněny do zdejšího OÚNZ. V roce 1961 jsem se rozloučil se zdravotnictvím a odešel na jiné pracoviště. Dnes užívám zasloužený důchod a rád vzpomínám po mnoha letech na období, kdy jsem pracoval v nemocnici a také na příjemné chvíle strávené v ochotnickém spolku divadelním v Rychnově n. Kněžnou.“

Významné změny v československém zdravotnictví nastaly po roku 1950. Roku 1951 přijala strana a vláda naší republiky usnesení o sjednoceném zdravotnictví, které bylo kodifikováno v zákonu o jednotné preventivní a léčebné péči a v zákonu o hygienické a protiepidemické péči. Roku 1952 byl vydán první dokument strany a vlády o zdravotnictví, který kladl důraz na preventivní zaměření práce všech zdravotníků a stanovil prioritu péče o pracující v průmyslu, zemědělské velkovýrobě a péče o rozvoj nové generace. Roku 1964 byl vydán druhý dokument strany a vlády o zdravotnictví, v kterém byly stanoveny hlavní zásady dalšího rozvoje péče o zdraví lidu. Tento zákon je hlavním právním dokumentem, kterým se naše zdravotnictví řídí. Prvním ředitelem okresního ústavu národního zdraví (OÚNZ) byl jmenován všemi zaměstnanci rychnovského zdravotnictví velmi oblíbený, politicky činný, výborný organizátor a dobrý člověk MUDr. Karel Vaník.

Nemocnice se rok od roku rozrůstala, lůžek pro nemocné však nepřibývalo. Byly postaveny sklady a pracoviště CO, prádelna, garáže a dílny dopravní služby, údržbářská dílna, svobodárna, kotelna – ale poliklinická část v centru města musela pracovat v prostorách pro zdravotnictví zcela nevhodných – až nedůstojných. V letech 1974 – 77 byla konečně v blízkosti nemocnice vybudována nová poliklinika, která se stala vzorovým zdravotnickým pracovištěm, poskytujícím občanstvu zdravotnické služby téměř všech lékařských oborů. Byla sem umístěna poliklinická oddělení: dětské, interní, chirurgické, zubní, ušní, nosní a krční, oční, psychiatrické, neurologické, alergologické – a jako komplement, sloužící i lůžkovým oddělením oddělení rtg, oddělení klinické biochemie a oddělení rehabilitační.

Stará nemocnice z roku 1892 i s dostavbou z roku 1932 už nevyhovovala úkolům zdravotnické péče o obyvatelstvo a její přestavba se stala nevyhnutelnou. Její otevření bylo naplánováno na rok 1988 nejen k významnému výročí města Rychnova, ale i k významnému výročí Vítězného února a výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. K 1. říjnu 1988 byla veřejnosti předána rekonstruovaná hlavní budova nemocnice v Rychnově nad Kněžnou s gynekologicko-porodnickým, chirurgickým,

rentgenologickým oddělením a příslušnými ambulancemi. Celý objekt byl rekonstruován, přistavěn a modernizován, počet operačních sálů se zvýšil na tři, přistavěn další lůžkový výtah, zřízena centrální sterilizace, moderní rtg pracoviště. Bylo zabezpečeno kompletní nové vnitřní vybavení. Náklady na přestavbu včetně vnitřního vybavení přesáhly částku 35 mil. Kčs. Na celém díle se podíleli dělníci, technici a řídicí pracovníci našeho Okresního stavebního podniku a více než 22 různých dodavatelů, kteří podle plánu Stavoprojektu v Hradci Králové, za účinné pomoci Krajského investorského ústavu, obětavosti pracovníků OÚNZ v Rychnově nad Kněžnou a plné podpory stranických a státních orgánů vytvořili moderní pracoviště vybavené tehdejší špičkovou technikou.

Zpráva o zaměstnancích nemocnice s poliklinikou v Rychnově n. Kněžnou., v níž jsou započtení i zaměstnanci z obvodů celého spádového území od Slatiny a Skuhrova až po Týniště a Borohrádek, v roce 1987:

Lékaři: celkem 125

- externí 7
- obvodní a závodní 25
- lůžková oddělení interní a dětské 11
- odborní 44
- zubní 23
- dětští 11
- hygiena 4

Farmaceuti: 29

Ostatní absolventi VŠ: 4

Středně zdrav. pracovníci:

- zdravotní sestry 140
- dětské sestry 80
- ženské sestry 12
- dietní sestry 5
- rehabilitační sestry 20

Laboranti: rtg. OKB, zubní a lékárenští 45

Asistentky OHES 11

Nižší zdrav. pracovníci 21

Pomocní zdrav. pracovníci 7

Technickohospodářští pracovníci 50

Provozní pracovníci (řidiči, údržbáři, topiči, uklízečky, pracovníci kuchyně, pracovníci prádelny, telefonistky, vrátní apod.): 180 .

V roce 1986 byl vypracován Zdravoprojektem Praha Generel rozvoj nemocnice s poliklinikou v Rychnově n. Kn. na typ II. Veškerá další investiční výstavba se podřizovala tomuto generelu a byla plánována v tomto postupu:

1. Dokončení rekonstrukce hlavního pavilónu v roce 1988. V tomto pavilónu měla být umístěna: oddělení chirurgické, gynekologické, porodnické a část rtg. Komplementu.

2. Vstupní budova (vrátnice, prodej novin a bufet) měla být prováděna dodavatelsky OSP se sídlem v Dobrušce v letech 1987 – 89.

3. Dětský pavilón jako I. Etapa stavby pavilónu interních oborů měla být prováděna dodavatelsky OSP se sídlem v Dobrušce v letech 1990 – 92. Předpokládaný náklad 20 mil. Kč.

4. Přístavba lékárny k poliklinice měla být prováděna dodavatelsky v letech 1990 – 92. Předpokládaný náklad 12 mil. Kč.

5. Přestavba a rekonstrukce prádelny měla být prováděna v příští pětiletce.

6. Přístavba komplementu k poliklinice (rozšíření oddělení rtg., rehabilitace a oddělení klinické biochemie) – možnost propojení s budovou dětského pavilónu – v příští pětiletce.

7. Přístavba II. etapy pavilónu interních oborů s umístěním interního oddělení – v dalším výhledu.

8. Přístavba plicního oddělení k poliklinice – v dalším výhledu.

9. Přístavba kuchyně k internímu pavilónu.

10. Dostavba dopravní služby.

11. Výstavba nového chirurgického pavilónu měla dostavbu nemocnice s poliklinikou zakončovat.

Z drobnějších staveb bylo v té době řešeno několik akcí, jako přístavba parkoviště u polikliniky, úpravy sociálního zařízení pro stravovací provoz, sklad hořlavin pro lékárnu, sociální zařízení pro prádelnu, dopravní zdravotnickou službu, příprava výstavby střediska rychlé zdravotnické pomoci, rekonstrukce osvětlení areálu nemocnice, rekonstrukce parovodu, kanalizační sítě, plynofikace kotelny a další.(69)

Co se dotýká organizace lékáren, ty byly do roku 1950 soukromé a během dvou let byly všechny znárodněny. Vytvořený n.p. Medika zahrnoval nejen lékárny, ale i sklady

léků. O kvalitě vedení tohoto podniku v našem kraji svědčí to, že ředitelem byl bývalý hutník, vedoucí revizního oddělení bývalý zaměstnanec obuvnického podniku v Kostelci nad Orlicí, kádrový referent švec z Pekla u Vamberku a vedoucí provozu truhlář z Týniště nad Orlicí. Ve vedení byli také dva provozní lékárníci a hlavní lékárník. Z n.p. Medika se stala asi kolem roku 1956 Krajská správa lékáren při zdravotním odboru Krajského národního výboru, kterou vedl krajský lékárník a 2-3 provozáři. Od 1.6.1960 byl tento útvar zrušen a lékárny přešly pod Okresní ústav národního zdraví, kde byla vytvořena lékárenská služba vedená okresním lékárníkem, která měla účtárnu. Okresní lékárník později obdržel titul ředitele lékárenské služby. Prvním okresním lékárníkem byl od 1.7.1960 do 31.3.1967 Ph.Mr. Jindřich Levínský. Po něm převzal funkci 1.4.1967 Ph.Mr. Karel Baránek. Dalším, již ředitelem lékárenské služby, byl Ph.Mr. Jaromír Vecěk. Po jeho odchodu do důchodu se stal ředitelem Ph.Mr. Josef Hradecký a to až do privatizace lékáren v letech 1992-93. Lékárenská služba zahrnovala 9 lékáren: lékárnu v Rychnově nad Kněžnou, Borohrádku, Dobrušce, Kostelci nad orlicí, Opočně, v Rokytnici v Orlických horách, Solnici, Týništi nad Orlicí a ve Vamberku. Pohotovostní službu držela v té době jen rychnovská lékárna.(21)

V roce 1960 přešly pod OÚNZ nejen lékárny, ale i optika. Každý okres měl své zdravotnické zásobování. Zásobování bylo centrální. Rychnovský OÚNZ byl zásobován Biochemou v Brně a z Vysokého Mýta a Uherského Hradiště. Minerální vody v lékárnách se braly z potravin. Další doplňkový sortiment, jaký známe ze současných lékáren, se v lékárnách nenacházel. V rychnovské nemocnici fungoval sklad zdravotnického materiálu, kde pracovala paní Polívková s paní Jitkou Řeháčkovou. Paní Polívkovou vystřídala Eva Bártová. Zdravotnický materiál ze skladu byl poskytován nejen nemocnici, ale i obvodním lékařům, zubním lékařům a jiným zdravotnickým zařízením v terénu. Lékaři si objednávali materiál na žádanku a v týdnu pak vyjel sanitní vůz a rozvezl objednávku do jednotlivých zdravotnických zařízení. Lékárenská služba jako samostatná hospodářská jednotka, napojená na OÚNZ, dostávala finanční dotace od okresu zvlášť. Lékárenská služba fakturovala vydané léky Okresnímu ústavu národního zdraví. Prováděla se sumarizace faktur. Jako příloha k fakturám přicházely i recepty. OÚNZ fakturu proplatil. Pokud se shromáždil větší počet receptů předepsaných lékaři z jiného než rychnovského okresu, zasílala se faktura příslušnému OÚNZ. Všechny hospodářské výsledky se pak odváděly na Okresní národní výbor.

V lékárnách se za lékárenské služby pořizovaly roční, popř. mimořádné, inventury a namátkové kontroly pokladen. Při inventurách se používala ruční kalkulačka na kličku a

vytvořené soupisy měly kolem 240 stran. Není proto divu, že inventura trvala až tři dny. V případě nalezených nesrovnalostí mohla trvat i déle. (72)

3.4. Od roku 1990 do současnosti

Okresní ústav národního zdraví fungoval do roku 1991. Lékárenská služba byla součástí vedlejšího hospodářství rychnovské nemocnice. V říjnu roku 1991 začala privatizace zdravotnických zařízení na Rychnovsku. Nemocnice v Rychnově nad Kněžnou se stala majetkem státu, opočenská nemocnice se stala soukromou. Sklad zdravotnického materiálu v rychnovské nemocnici převzal krajský úřad. Do soukromého majetku přešly polikliniky a zdravotnická střediska. Lékárenská služba přestala existovat a všech devět lékáren, které zahrnovala nabyly postupně soukromé osoby. Ústavní lékárna byla vybudována ve skladě rychnovské nemocnice, později se přemístila na interní oddělení místo archívu. Při privatizaci probíhaly v lékárnách inventury. Ve většině případů byl majetek bývalé lékárenské služby koupen soukromými osobami. Malé lékárny měly půlroční limit na to, aby předělaly své prostory dle předpisů SÚKL.(17, 72)

4. Výkon a činnost grémia lékárníků na okrese Rychnov nad Kněžnou

Většina měst Rychnovska, co se týče lékařských záležitostí, spadala pod královehradecké grémium lékárníků. Do obvodu grémia Hradce Králové patřilo 25 lékařů, z nichž lékárna v Kuksu a Novém Městě nad Metují náležely milosrdným bratřím. (8)

Grémium lékárníků hradeckého kraje bylo ustaveno 17.8.1835. Prvním starostou grémia byl až do roku 1839 dobrušský lékárník Eustach Khittl. Roku 1901 byl zvolen do funkce starosty Alois M. Wolf. Od roku 1927 se ocitl ve funkci gremiálního starosty Josef Tvrđík. (8, 76)

Výkon a činnost grémia byli zaznamenávány ve výročních i mimořádných gremiálních schůzích.

Jednou z oblastí zájmů lékárnického grémia bylo vzdělávání budoucích lékárníků a učební pomůcky. Na gremiální schůzi v Jaroměři 26. září 1883 se královehradecké grémium zabývalo tím, jaká učební kniha by se hodila pro tyrony. Vzhledem k tomu, že část grémia byla německá, kniha „Výklad k rakouské farmakopoei“ od Dr. Bělohubka ještě nebyla dokončená a proti Schlikumovi se vyslovilo několik pánů, usneslo se zvolit komitě. Komitě mělo celou záležitost prozkoumat, dotyčné knihy důkladně prostudovat a na následující gremiální schůzi podat příhodné návrhy s ohledem na českou i německou část grémia. Do komitě zvolili pana lékárníka Ančičku z Rokytnice, dále pány Hallu, Nievelta a Valentu. Shromáždění uznalo knihu pana Dr. Bělohubka za výtečnou a vyslovilo jen přání, aby bylo dílo brzy dokončeno. Na téže schůzi se rozhodlo, aby lékárník držel jen jednoho tyrona. Na řádné gremiální schůzi dne 20. srpna 1894 byla čtena zpráva, že lékárny přijaly nové tyrony: Jaroslava Skřivánka v lékárně v Opočně 1. října 1893, Eduarda Boehma v lékárně v Kostelci nad Orlicí dne 15. července 1894, Karla Sallače z lékárny v Rychnově nad Kněžnou do lékárny v Rokytnici,...

Účast na gremiálních schůzích nebyla povinná. Přítomnost lékárníků však byla oceňována. Na schůzi lékárnického grémia bývalého královehradeckého kraje, která se konala v Žamberku v bytě pana lékárníka Kasalického 25. srpna 1884, bylo vysloveno

zvláště pochvalné uznání za účast lékárníkovi Janu Slavíkovi z Rychnova. Lékárník Slavík byl nejstarším kongremiálem grémia a i přes svůj vysoký věk se schůze účastnil. Zatímco jiným kolegům, mimo jiné lékárníkům z Rokytnice, Opočna a Kostelce nad Orlicí, bylo vyčítáno, že se na schůzi nedostavili. Všeobecně se bručovalo, že se grémia jako zástupci stavu tak málo starají o lékárnický stav. I přes nepřítomnost pana lékárníka Boehma z Kostelce nad Orlicí byla přednesena jeho stížnost. Vztahovala se na usazení materialisty v Kostelci nad Orlicí, který se podepsal na vydané plakáty jako magistr farmacie. Grémium se usneslo, ať kolega Boehm zjistí, zdali dotyčný materialista řádně obdržel koncesi, načež grémium zakročí, aby se zmíněný materialista prokázal, že je magistrem.

7. září 1885 se odbývala v Kuksu výroční schůze grémia lékárníků bývalého královehradeckého kraje. Přítomen byl lékárník Eduard Žižka z Dobrušky. Na základě jeho návrhu se usneslo grémium požádat c.k. okresní hejtmanství v obvodu grémia, aby ve smyslu nařízení ze dne 17. března 1883 vydali a sdělili obecním starostům a hlavně obchodníkům poučení o tom, že prodej léků a léčivých prostředků náleží výhradně jen lékárníkům a že prodej takových prostředků ze strany nepovolaných se trestá pokutami až do 100 zlatých. Ze zprávy o výroční schůzi Královehradeckého grémia odbývané dne 16. srpna 1886 v Hradci Králové se pak dozvídáme, že představenstvo grémia došlo příznivého vyřízení prostřednictvím vydání dotyčných vyhlášek v úředních listinách téměř všech c.k. politických úřadů v královehradeckém obvodu.(8)

Výroční schůzi královehradeckého grémia v Opočně 17. srpna 1891 navštívil pan říšský a zemský poslanec MUDr. Dožák a pan purkmistr Dotřel. Schůze se účastnilo 12 kongremiálů, mimo jiné František Ančička z Rokytnice, Eduard Boehm z Kostelce nad Orlicí, Emil Polák z Opočna, Eduard Žižka z Dobrušky a Alois Wolf z Rychnova nad Kněžnou. Panu Eduardu Žižkovi byl odevzdán podaný návrh stanov penzijního fondu (pro lékárníky). Ještě téhož roku se měla konat mimořádná schůze, na které měl lékárník Žižka o podaném návrhu referovat.

Schůze lékárnického grémia v roce 1892 změnila návrhem kongremiála Eduarda Žižky termín i místo konání. Důvodem byla regionální výstava , která se roku 1892 konala v Dobrušce. Lékárníci se sešli 30. srpna v Dobrušce. Ačkoliv toho dne zemřela choť p. Eduarda Žižky, schůze se účastnil. Po zvolení zkušebních komisařů, mezi nimiž byl i Alois Wolf (zkušebním komisařem ho zvolili i roku 1898), se projednávaly další záležitosti. Co se týkalo stavu záležitosti odebrání nezdaněného lihu k léčebným účelům, žádost kongremiálů c.k. okresní finanční ředitelstvo obcházelo.

Zástupci královéhradeckého grémia se zúčastňovali i schůzí jiných lékárnických spolků. Roku 1893 grémium delegovalo jako zástupce ve schůzi všeobecného rakouského spolku lékárníků p. lékárníka Wolfa.

Výroční schůze hlavního grémia lékárníků království českého se konala v památný rok 1898, ve kterém Jeho Veličenstvo císař a král František Josef I. dovršil 50 let svého panování, ačkoliv téhož roku ztratil císařovnu a královnu Alžbětu. Na schůzi se sjelo na 80 lékárníků ze všech českých koutů starobylého českého království. Přítomni byli i kostelecký lékárník Eduard Boehm a Alois M. Wolf, lékárník z Rychnova nad Kněžnou.

Hned v úvodu schůze zazněl návrh na založení nadací, které by navěky nesly jméno Jeho Veličenstva.

Královehradecké grémium mělo přehled o lékárnících v oblasti své působnosti. Ve výročních zprávách se můžeme dočíst i o změnách držeb lékáren. Tak např. dne 5. srpna 1899 lékárnou v Opočně převzal a koupil od pana Emila Poláka pan A. Čumpelík.

Na celoročních řádných schůzích volili členové grémia své zástupce. 5.9.1899 na schůzi v Jaroměři zvolili jednohlasně za místopředsedu pana lékárníka Aloise Wolfa z Rychnova nad Kněžnou. Na výroční schůzi v místnostech Grandhotelu v Hradci Králové 17.8. 1901 zvolilo královehradecké grémium lékárníka Wolfa svým starostou. Zápis z téže schůze zaznamenal záležitost týkající se zřízení veřejné lékárny ve Vamberku, zavedení nedělního klidu a noční taxi.

Mezi kongremiály se vybírali finanční částky na různé účely. Roku 1902 bylo lékárnické mu grémium královehradeckého kraje vysloven dík za obnos 117 K, který mezi kongremiály vybral starosta pan Alois M. Wolf. Obnos grémium věnovalo na „Lékařnickou učebnici“, vydanou Českou lékárnickou společností. Od roku 1909 (?) přispívali lékárníci na stavbu českého lékárnického domu v Praze.

Dne 9.12. 1902 se odbývala v Hradci Králové mimořádná schůze grémia. Přítomno bylo 14 ze 26 kongremiálů. Gremiální starosta pan Alois M. Wolf zahájil schůzi ve 2 hodiny odpoledne. Sdělil shromážděným výsledek cesty do Vídně 1. a 2. prosince, kterou podnikli se spolustarostou panem Hubáčkem. Gremiální starostové konali ve Vídni schůzi kvůli nálezu c.k. správního soudního dvoru ze dne 17.11. 1902, týkajícího se záležitosti veřejných lékáren s právem osobním. Ke konci svého referátu uvedl pan starosta, že je nutný solidární postup všech majitelů lékáren bez rozdílu, což grémium jednomyslně schválilo. Starosta konstatoval, že v grémium je 13 radikovaných, resp. reálných, lékáren a 13 osobních lékáren. Po ukončení debaty se shromáždění lékárníci grémia Hradce Králové rozhodli žádat, aby veškeré do dne 17.11. 1902 již stávající

lékárny byly uznány i nadále za volně prodejné, a projevíli ochotu k zestátnění lékárnictví.

Další mimořádná valná schůze grémia bývalého kraje Hradce Králové se konala 17.3.190(3) v Grand Hotelu v Hradci Králové. Prvním projednávaným bodem se stala 2. schůze gremiálního představenstva, konaná ve Vídni ve dnech 4. a 5. března toho roku kvůli vládní osnově na úpravu lékárnických poměrů. Předseda Volf objasnil předložený vládní elaborát tzv. Gesetzentwurf: „ Je to práce narychlo udělaná, ani lékárníkům ani asistentstvu nevyhovuje. Ponechána v něm vládním orgánům moc a libovůle veliká, a mimoto má tu ohromnou vadu, že v „cestě nařizovací“ má se ostatní reforma farmacie provést. Sotva to bude ku prospěchu celého stavu, ale také ne ku prospěchu stavu obyvatelstva, když lékárny se budou zřizovati i tam, kde se ani lékárník neuzívá, neudává se v osnově nikde ani počet obyvatelstva, který na jednu lékárnu připadnout má. Kde je jeden lékař může se lékárna zařídit - to je však malá záruka, aby prospívala v místě, kde lékař po otevření lékárny veřejné musí se vzdát své domácí lékárny, tudíž asi sotva přítelem veřejné lékárny bude.“ Pan předseda přešel potom na různé pokladny a společenstva, které si sami mohou zřizovat lékárny, a na nařízení, aby každá koncesovaná lékárna byla před prodejem odhadnuta komisí stanovenou vládou, což považoval vůbec za nepřijatelné. Pak se zmínil o titulu lékárnického „učně“ a „ pomocníka“. „ Jedině dobré, co osnova v sobě chová, je to, že vláda zřejmě se vyslovila pro prodejnost koncese, ale přece nemůžeme návrh na reformu lékárnictví v navrženém vládou znění přijmout, leč tenkrát, kdyby změny navržené vídeňským gremiálním sjezdem vládou přijaty byly.“

Časopis českých lékárníků z roku 1903 uvádí jako veřejné reálné lékárny lékárnu v Dobrušce a Rychnově nad Kněžnou a jako veřejné osobní lékárny lékárnu v Kostelci nad Orlicí, Opočně a v Rokytnici.

Na řádné valné schůzi grémia lékárníků bývalého kraje Hradce Králové 12.7.1904 v Jaroměři zvolilo gremium starostou jednomyslně opět A. M. Wolfa, což svědčí o jeho oblíbenosti. Za delegáty do schůzí české lékárnické společnosti v Brně, Hlavního grémia v Praze a Všeobecného spolku rakouských lékárníků ve Vídni ustanovilo kongremiály Holzbacha, Neumana a Wolfa.

Lékárníci královehradeckého grémia se na další valné řádné schůzi, 4.9.1905 v Grand Hotelu v Hradci Králové, vyslovili mimo jiné pro to, aby léčiva v originálním balení přicházela z továren v menším balení. Stejný rok 28.10. o 3. hodině odpoledne zasedalo Hlavní gremium lékárníků království českého v zasedací síni Obchodní a

živnostenské komory v Praze. Z královehradeckého grémia přijeli A. Czumpelík a gremiální starosta A. Wolf. Pan starosta Wolf předložil na zasedání exemplář tyronských smluv a žádal, aby byly tisknuty podle uvedeného vzoru; zvláštní dodatky si k nim pak musí jednotliví lékárníci připojit. Dále žádal pan Wolf, aby se hlavní grémium, buď samo, nebo společně s všeobecným rakouským spolkem lékárníků, nebo s rakouskou farmaceutickou společností, domáhalo u továrníků minimálního balení drahých léčiv v rozpětí 5-10 g, protože většími baleními o 25 -100g jsou lékárníci, zejm. venkovští poškozováni. Neschvaloval jednání některých velkofirem, které v inzerátech venkovských listů nabízejících speciality uváděly jen svoje úřední sklady. Venkovští lékárníci se tím cítili poškozeni. Proto žádal, aby v listech oznámily i sklady okolních lékáren. Al. M. Wolf hostoval také na výroční schůzi grémia lékárníků bývalého chrudimského kraje roku 1906.

Gremiální starosta Wolf uvítal na řádné valné schůzi 3.9.1906 v Grand Hotelu v Hradci Králové kongremiály, mezi něž poprvé zavítal lékárník z Vamberka Julius Kumpošt. Julius Kumpošt nechyběl spolu s 12 přítomnými kongremiály ani na následující schůzi, která se konala 8.8.1907 v klášteře milosrdných bratří v Kuku. Svou nepřítomnost tentokrát omluvili Adolf Czumpelík, lékárník v Opočně, a Bedřich Křepinský z Rokytnice. Na schůzi se rozpoutala živá debata o lékařenské sazbě a ozvala se kritika nového lékárnického zákona.

Starosta královehradeckého grémia Al.M.Wolf se účastnil 28.10.1907 výročního shromáždění Hlavního grémia lékárníků království českého. Asistentstvo písemně žádalo magistry zaměstnané při hlavním grémium o 25% zvýšení sazby, vzhledem k všeobecnému zdražování životních potřeb. Zároveň ohlásilo, že v případě odmítnutí této žádosti by celým svým vlivem pracovalo pro zmaření jakéhokoliv zvýšení stávající sazby. Příkrý tón žádosti byl odsouzen: „...asistentstvo vliv svůj přeceňuje, vždy zapomíná, že dnešní asistent též budoucího majitelství se domáhá, že jednou sám bude mít příležitost uznávat meze, které majitelům překročit nelze.“ Shromáždění zvolili zástupce obou stran, kteří by o této záležitosti vyjednávali. Za české lékárnictví zvolili mimo jiné magistra Wolfa z Rychnova nad Kněžnou.

Na řádné schůzi královehradeckého lékárnického grémia, konané 23.10. 1924 v Hradci Králové uvítal předseda grémia starosta PhMr. Al. Wolf nové kongremiály, mezi nimiž se nacházel i PhMr. Němec z Vamberka. Magistra Němce zvolili na schůzi zapisovatelem. Pak následovala volba zástupců a jejich náhradníků do zkušební komise.

Snad bylo v grémiu zvykem, že noví členové vedli zápis schůze. Na řádnou výroční schůzi grémia lékárníků bývalého královehradeckého kraje, konanou 5.11. 1925 v místnostech Grand Hotelu v Hradci Králové, se dostavilo 17 z 34 kongremiálů: Ed. Boehm, Jos. Tvrdík, Al.M.Wolf, ing.Ed. Žižka a Jan Žižka,... Mezi omluvenými byl Zd.Němec a B. Nyklíček. Poprvé se dostavivšího Mr.ing. Ed.Žižku zvolili zapisovatelem.

Jednou z projednávaných oblastí se stala taxa. Starosta Wolf vytýkal stávající taxe, že některé druhy jsou v sazbě u vedeny sazbou nižší než je cena, za jakou je vůbec lze zakoupit.

Na výroční valné schůzi lékárnického grémia bývalého kraje královehradeckého, konané dne 10.11.1927 v Hradci králové, byl zvolen gremiálním starostou pan Pharm.Mr. Josef Tvrdík, lékárník v Opočně. Dosavadní vysoce zasloužilý gremiální starosta a senior stavu pan Pharm.Mr. Alois M. Wolf, lékárník v Rychnově nad Kněžnou, který ze zdravotních důvodů odmítl další podržení své funkce, byl jmenován jednomyslným usnesením všech pánů kongremiálů v uznání jeho nezištné práce a stavovských zásluh doživotním čestným starostou a členem grémia.

Následující řádná valná schůze se konala 5.10. 1928 v Rychnově nad Kněžnou. Mezi přítomnými lékárníky byli : Wolf, Tvrdík, Nyklíček, Boehm, Žižka. Ze zápisu schůze se můžeme dozvědět o podání žádosti o domácí lékařskou lékárnu pro Častolovice. Domácí lékařská lékárna v Častolovicích byla zřízena roku 1930 po té, co zažádal o povolení u zemského úřadu v Praze MUDr.Robert Novotný, železniční a zubní lékař v Horní Cerkvi. Povolení k zřízení nové domácí lékařské lékárny ve Skuhravě n. B., v politickém okrese Rychnov nad Kněžnou, dostal roku 1930 MUDr. Mikuláš Sarakula.

Na řádné výroční schůzi lékárnického grémia bývalého kraje Hradce Králové, konané 10.10.1929 v místnostech hotelu „Holub“ v Opočně, bylo oznámeno úmrtí pana lékárníka Mr. Wolfa. Pohřben byl 26.2. Pohřbu se zúčastnili jménem grémia mj. Mg. Žižka, Mg. Tvrdík z Opočna. Dědictvím po panu Mg. Wolfovi převzal lékárnu v Rychnově nad Kněžnou Mg. Miroslav Hamerský.

Mimořádnou schůzi členů lékárnického grémia bývalého královehradeckého kraje, která se konala dne 30.8. 1934 v místnostech „Adalbertina“ v Hradci Králové, zahájil gremiální starosta Ph.Mr. Josef Tvrdík. Událostí, jenž postihla stav, byl zákon č. 112, hlavně paragraf 156. O obsahu zákona se již zevrubně referovalo ve stavovských listech. Hrozilo nebezpečí úplného vyřazení lékáren z dodávek pro nemocenské pojišťovny. Lékárníci se shodli na tom, že je třeba, aby byli jednotní, protože jedině tak docílí

nápravy. Starosta vyzval přítomné k účasti na protestní schůzi v Praze 23. 9. toho roku. Založen fond, který se týkal záležitostí a do něhož byl povinen každý přispět.

Středem zájmu lékárníků se stal paragraf 156. Právem usilovali o jeho odstranění. Druhou novelou k zákonu o sociálním pojištění, provedenou vládním nařízením ze dne 15. června 1934, č.112 Sb. z. a n., bylo přiznáno nemocenským pojišťovně oprávnění, aby prostřednictvím svých lékařů vydávaly pojištěncům léčivé speciality, na které se vztahuje vládní nařízení č.26/1926 Sb. z. a n., o výrobě léčivých specialit a obchodu s nimi v lékárnách. „Ústředí svazů samostatných lékárníků v ČSR“ zaslalo 11.2. 1937 memorandum Vysokému ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v Praze. Lékárnický stav Československa žádal, aby při chystání novelizace zákona o sociálním pojištění ze dne 9.10.1924, č. 221 Sb. z. a n., byl odstraněn paragraf 156, odstavec 2, aby zástupci lékárnického stavu byli přibráni k novelizačním pracím a byla jim tak dána možnost obhajoby svých oprávněných zájmů.

Řádná valná výroční schůze grémia byla svolána na den 15.11.1934 do místností „Sokolovny“ v Náchodě. Oznámeny byly změny týkající se lékáren – lékárně v Dobrušce převzal Mr. Ing. E. Žižka. Účastníci se na schůzi seznámili s výsledky tyrocinálních zkoušek. Další zajímavostí byla účast gremiálního starosty na III. sjezdu slovanských lékárníků v Jugoslávii.

Roku 1936 se grémium účastnilo sjezdu slovanských lékárníků v Sofii.

Řádná valná gremiální schůze královehradeckého grémia, konaná ve čtvrtek 21.10.1937 o 10. hodině v Sokolovně v Hradci Králové, uctila posmrtnou památku na Tomáše Garrigue Masaryka. Schůzi zahájil pan starosta Tvrdík. Mezi omluvenými byli mimo jiných Mr. Němec z Vamberka a Mr. Hamerský z Rychnova nad Kněžnou. Přítomní odhlasovali pokutovat pro příště každého člena grémia, který se řádně neomluví a do schůze se nedostaví pokutou 20 Kč. Pak se rozvinula debata o stavbě lékárenského domu. Grémium přispělo vkladem 10.000 Kč.

Grémium lékárníků bývalého královehradeckého kraje konalo dne 14.4.1938 zájezd svých členů do Lučebné Kolín a. s. Účastníky uvítal jménem závodů vrchní ředitel pan Dr. Ing. J. Špínka – podal stručný přehled historie závodů a zdůraznil národohospodářský význam výroby jemných lučebnin aj. výrobků, které k nám byly stále zbytečně dováženy z ciziny. Po uvítání si hosté za odborného výkladu továrních chemiků prohlédli výrobu kyseliny salicylové a jejích derivátů, výrobu vitaminových preparátů, Biokleinu a Biokleinových vín a také výrobu československého arsenobenzolu Neotreparsenanu. V poslední části prohlídky farmaceutického oddělení

byli účastníci ohromeni nejmodernějším zařízením pro tovární výrobu sériových injekcí. Celková prohlídka byla zakončena shlédnutím mohutné a moderní kontaktní výroby kyseliny sírové. V závěru exkurze pronesl proslov gremiální starosta pan Ph.Mr. Tvrdík, který jménem kongremiálů vzdal dík za uskutečnění exkurze, ocenil význam kolínského lučebního továrny pro československé lékárnictvo a národní hospodářství, vyslovil uznání nad dokonalým zařízením a provozem továrny.

Mezi přítomnými lékárníky na valné schůzi grémia bývalého královehradeckého kraje, která se konala dne 17.10.1940 v Hradci Králové, nechyběli lékárníci rychnovského okresu Ph.Mr. Tvrdík z Opočna a Ph.Dr. Honzík z Kostelce nad Orlicí. Řádně se omluvili mimo jiných Hamerský a Žižka. Ze zápisu schůze se dovídáme o změnách držby lékáren, nejen na Rychnovsku. Lékárnu dědiců Ph.Mr. B. Nyklíčka v Týništi nad Orlicí převzal do nájmu Ph.Mr. Rud. Goetzl. Správu lékárny po zemřelém Ph.Dr. Králkovi v Třebechovicích převzala dosavadní dlouholetá spolupracovnice paní Ph.Mr. Jarm. Kaplanová-Pírková. Žádost o novou lékárnu podal Ph.Mr. Em. Lepšík a to v Kostelci nad orlicí. Na schůzi se kongremiálové usnesli, na základě návrhu Ph.Mr. Tvrdíka a Ph.Mr. Kudra, věnovat z pokladního přebytku 5000 K lékárnickému domu.

Pro peněžní dar se rozhodlo grémium i na další řádné valné schůzi, konané 27.12.1942. Sboru pro vybudování lékárnického domu věnovalo 10000 K a Sociálnímu odboru při Svazu českých lékárníků částku 5000 K.

Na hlavní gremiální schůzi v Hradci Králové roku 1942 byl lékárník Ph.Mr. Tvrdík zvolen, u příležitosti vzdání se své funkce starosty grémia bývalého královehradeckého kraje, čestným starostou grémia lékárníků v Hradci Králové. Starostou grémia byl po dobu 15 let. Činnou účast na práci Svazu bral po celé desetiletí od samých jeho počátků. Pracoval v Resplazmě (lékárnické výrobní, nákupní a prodejní družstvo; zapsaná společnost s ručením omezeným se sídlem v Praze II). Jeho činnost v Resplazmě setrvala i po vzdání se starostenství. Stejně tak zůstával předsedou Ústředí svazu lékárníků.

Zajímavá je zpráva ze zápisu gremiální schůze konané 20.1.1944 v Hradci Králové: dne 16. a 17.10. 1944 se konaly v Hradci Králové povinné zkoušky z němčiny pro lékárníky z východních Čech.

Na valné schůzi královehradeckého grémia 2.2. 1946 bylo vzpomenuo na čestného starostu grémia Ph.Mr. Tvrdíka, který zemřel 15.4.1945.

Ze zápisu řádné valné schůze grémia lékárníků bývalého královehradeckého kraje, konané dne 23.10.1948 v 10 hodin v Adalbertinu v Hradci Králové, se dovídáme jméno nového gremiálního starosty. Stal se jím Ph.Mr. Antonín Dvořáček. (8)

V současné době dbá o odbornost svých členů a hájí profesní zájmy lékárníků Česká lékárnická komora, samosprávná nepolitická stavovská organizace. Ustavující sjezd České lékárnické komory se konal v září 1991 na farmaceutické fakultě v Hradci Králové. Prvním prezidentem komory se stal Dr. Horáček. Na ustavujícím sjezdu byly vypracovány stavovské předpisy. První řádný sjezd komory pak měl za úkol vytvořit okresní sdružení lékárníků. Od té doby se koná sjezd každý rok.

Organizační struktura České lékárnické komory má dvě úrovně – centrální a okresní. Centrální úroveň je tvořena představenstvem České lékárnické komory v čele s prezidentem komory, kterým je v současné době Pharm.Dr. Lubomír Chudoba. Jednou ročně se koná sjezd delegátů komory. Další složkou centrální úrovně organizace je revizní komise, která posuzuje podněty k disciplinárnímu řízení, čestná rada s funkcí profesního soudu, sekretariát České lékárnické komory a pracovní komise. Okresní úroveň se skládá z okresního sdružení lékárníků (OSL). Lékárníci OSL se scházejí na okresních shromážděních lékárníků. Představenstvo OSL má svého předsedu. Stejně jako centrální organizační úroveň zahrnuje okresní úroveň i svou revizní komisi a čestnou radu.

Mezi stavovské předpisy České lékárnické komory patří: Organizační řád, Jednací řád, Volební řád, Disciplinární řád, Profesní řád, Licenční řád, Řád pro označování lékáren a inzerci, od roku 1999 Řád pro kontinuální vzdělávání a od roku 2000 Provozní řád.

Členství v České lékárnické komoře je povinné pro všechny lékárníky, kteří pracují v zařízení lékárenské péče. Členové komory mají právo volit a být voleni, mohou využívat právní pomoci komory a možnosti kontinuálního vzdělávání. Povinností členů je vykonávat řádně povolání lékárníka, dodržovat řády komory a platit členské příspěvky. Komora stanovuje podmínky pro výkon soukromé praxe svých členů a vydává osvědčení o splnění podmínek praxe, řeší stížnosti na výkon povolání lékárníka a uplatňuje disciplinární pravomoci. Vydává Časopis českých lékárníků. V rámci práce s veřejností se pořádá každý rok Den lékáren. Koncem roku 1996 se Česká lékárnická komora stala členem sdružení lékárníků při Evropské unii se statutem pozorovatele.

5. Borohrádek

5.1. Dějiny města Borohrádek

Dřevěnou tvrz se vsí ležící v rovinatém údolí Tiché Orlice založili koncem 13. století nebo počátkem 14. století páni z Potštejna. Prvním známým držitelem vsi Borohrádku byl Jaroslav z Bolehrádku, který roku 1308 spolu se Ctiborem z Uherska porazil mezi Opočnem a Turovem (obec u Brandýsa nad Orlicí) vojska Fridricha Habsburského. První zmínka o panství Borohrádek, patřilo tehdy k Potštejnu, je z roku 1342. Tehdy tvrz, městečko a 15 vesnic získala po dlouhých sporech Eliška, vdova po Mikulášovi z Potštejna. Tvrz se v různých pramenech nazývá také Hrádek, Bor, Boruhrádek nebo Bolehrádek. Jak je zřejmé již z názvu, město se nachází uprostřed borových lesů se zajímavými přírodními lokalitami, např. rezervací Vodní tůň se vzácnou vodní a bažinatou květenou.

Tvrz často střídala majitele. Roku 1582 koupil panství Kryštof Betengel starší z Neuenperka, který roku 1587 přikoupil Rychnov a na dlouhá léta obě panství spojil. Betengelové původní tvrz zcela přebudovali na dva samostatné objekty, panský dům a hospodářskou část. Po požáru v roce 1811 byl v letech 1816 až 1820 vystavěn empírový zámek, který sloužil pro občasné ubytování majitelů a úřední účely. Dnes je zámek využit pro sociální účely jako domov důchodců. (19, 61)

Nedaleko zámku nalezneme raně barokní kostel svatého Michaela archanděla, postavený v letech 1669 až 1673. Kostel má cennou freskovou výzdobu a barokní a rokokové zařízení. Na hřbitově s dřevěnou hranolovou zvonící u kostela je pseudogotická hrobka hraběcí rodiny Lutzowů z konce 19. století s bohatou sochařskou výzdobou. (19)

Městečko bylo roku 1970 vyhlášeno městem, ačkoliv podle zachovalého pečeti má již od 15. století městský znak.(61)

5.2. Dějiny lékárenství města Borohrádek

LÉKÁRNA BOEHMOVA

Adresa: Borohrádek 76	1822 – ?
Borohrádek 18	? - 1850
Lékárna	1822 - 1850

VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1822 DO ROKU 1850

Třetí nejstarší lékárna v rychnovském okrese vznikla dne 31.5. 1822 v Borohrádku. Otevřel ji náhodský rodák Vendelín Boehm.

Narodil se 17.11. 1795. Absolvoval pražskou univerzitu a diplom získal 6.9. 1818. Jeho otec Jan Boehm byl v Náchodě kupcem, matka Aloisie, rozená Butová, byla z Prahy. Jméno matky opět připomíná mozartovské období F. L. Věka z prostředí nostického divadla v Praze.

Lékárník Boehm chtěl zřídit lékárnu původně v Kostelci nad Orlicí, ale proti tomu se ohradil rychnovský lékárník Jan Kobr. Vendelín Boehm zřídil roku 1820 lékárnu na náměstí v Kostelci nad Orlicí a obdržel koncesi, ale na žádost lékárníka Michala z Rychnova byla koncese vysokým guberniem království českého přeložena do Borohrádku. Někdy v letech 1836 – 1838 zřídil opět lékárnu v Kostelci nad Orlicí, kterou patrně považoval za pobočku borohradecké. Dvě lékárny však nemohl spravovat, a proto požádal 4.4. 1850 podkrajský úřad v Rychnově nad Kněžnou o souhlas s převedením lékárnické koncese do Kostelce nad Orlicí. Souhlas obdržel 10.8. 1850 a lékárnu v Borohrádku zrušil.(5, 25)

LÉKÁRNA

Adresa: ulice 5. května 25	1953 – 1993
Kout 562	1993 - dosud
Lékárna 05-07-02	1953 – 1993
Lékárna	1993 – 2005
LBORO s.r.o. lékárna	2005 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1953 DO ROKU 1993

Do té doby, než vznikla v Borohrádku lékárna, sloužila obyvatelům domácí lékařská lékárna MUDr. Arnošta Dittricha, kterému udělil zemský úřad v Praze povolení vést domácí lékárnu roku 1937. (8)

Po více než sto letech, 1.6. 1953, byla otevřena lékárna v Borohrádku. Důvodem byly rostoucí požadavky na zdravotní péči a dostupnost léků. Odpovědným správcem se stal PhMr. Jiří Kubeš. Jiří Kubeš pak působil v borohradecké lékárně přes 30 let. V Borohrádku měl ordinaci MUDr. Dittrich. Pacienti si mohly vyzvedávat léky na recept v lékárně, kde vedle Ph.Mr. Kubeše působila Ph.Mr. Magda Židová, rozená Zouharová, a farmaceutická laborantka Jitka Řeháčková, později provdaná Oleárová. (2,6, 72)

Pak půl roku působila v lékárně Ph.Mr. Kobzová, po ní RNDr. Kryštof Harant. Začátkem 90. let 20. století přišla do lékárny současná spolumajitelka Mgr. Marie Adámková.

Mgr. Marie Adámková získala diplom roku 1983. Do lékárny v Borohrádku nastoupila roku 1990. Tehdy ještě lékárna nebyla zprivatizována. Asi po roce pobytu Mgr. M. Adámkové lékárna změnila svou adresu a přemístila se na místo, kde měly původně stát garáže. Spolu s lékárnou se přestěhovalo staré vybavení včetně nábytku. Nábytek byl po roce vyměněn za nový. Interiér nové lékárny navrhl Ing. architekt Flašar. (1)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Lékárna byla zprivatizována dne 3.11.1993. Dne 1.6.2005 se stala společností s ručením omezeným s názvem LBORO s.r.o. V lékárně pracuje Mgr. M. Adámková. Vypomáhá jí její syn Mgr. Roman Adámek, který promoval roku 2005 a pokračuje v doktorandském studiu na farmaceutické fakultě v Hradci Králové.

Památkou na oční sanatorium, které kdysi bylo v Borohrádku, je dochovaný recept z roku 1924. Lékárna má standardní vybavení lékárny základního typu a možnost přípravy sterilních lékových forem. Pacienti si mohou zdarma nechat změřit svou výšku, tělesnou hmotnost, tlak krve a množství tělesného tuku pomocí přístroje Corason, který se nachází nedaleko táry. (1)

6. Častolovice

6.1. Dějiny města Častolovice

Obec Častolovice byla pravděpodobně založena ve 13. století od některého pána z rodu Hronovů jménem Častolov, připomínaného v letech 1215 až 1216. Hronovicové rovněž pravděpodobně sídlili na Náchodě, Novém Městě a pronikli do našich míst. Ti si oblíbili osobní jméno Čeněk či Častolov. Název obce tedy vznikl přivlastňovacím jménem – ves lidí Častolovových. (76)

V 11. či 12. století již měla obec svůj kostel. Kostel sv. Víta – dominanta obce viditelná zdaleka – tvoří významnou památku. Původní stavba, založená Půtou nejmladším, s kaplí Sv. Kateřiny, farou a ustaveným plebánem, byla za vlády hraběte Fr. Filipa Šternberka v letech 1771 – 1775 zbořena a na jejím místě vystavěn kostel sv. Víta v barokním slohu. Ze 13. století pochází zpráva o první církevní škole.

Na místě dnešního zámku stávala ve 13. století vodní tvrz, kterou založili Půtovi kolem roku 1280. Pro její stavbu byly využity močály pod soutokem Bělé a Kněžné. Nejvýznamnějším z majitelů byl Půta z Častolovic – zakladatel rozsáhlé rodové državy. Z období vlády Půtvců máme i první písemný doklad o Častolovicích. Je jím list z roku 1342, kterým král Jan Lucemburský povýšil ves Častolovice Půtovi nejstaršímu z Častolovic na městečko. Po smrti posledního mužského potomka Půty nejmladšího z Častolovic roku 1435 byly Častolovice spravovány Annou z Koldic a později se nepřímým dědicem panství stal její druhý manžel Hynek Krušina z Lichtenburka. Asi v polovině 15. století se tvrz stala majetkem pánů z Kunštátu. Jedním z majitelů byl Jiří z Poděbrad, který věnoval městečku Častolovice městský znak (v modrém štítě zlatou pstruhovitou rybu probodnutou šípem). V roce 1495 koupil panství Vilém z Pernštejna. V následujícím období se na tvrzi vystřídalo několik majitelů. Až roku 1577 koupil zpustlou tvrz i s městečkem švýcarský rod Oppersdorfů. (61, 76)

Oppersdorfové z Dubu drželi panství až do roku 1676 a zasloužili se o rozvoj Častolovic novou výstavbou. Na straně řeky se nacházel špitál s kaplí sv. Václava, založený roku 1647 Ottou z Oppersdorfu. Stavba kaple byla provedena českým stavitelem raného baroka Karlem Lurandem podle vzoru kaple loretánské v Praze a byla jednou z nejvýznamnějších památek východních Čech. Svoji tradici mělo v městečku

vaření piva, jež se prodávalo výhradně v panském domě. I pivovar pocházel pravděpodobně z období vlády rodu Oppersdorfů. Ještě v roce 1889 se v obci platila pivní dávka – za každé pivo v obci spotřebované 1 K. Sláva pivovaru byla ukončena v únoru roku 1949. Za pánů z Oppersdorfu bylo vystaveno renesanční sídlo obklopené zahradami, rybníkem a hospodářskými budovami.

Jan Bedřich z Oppersdorfu se svou ženou Magdalenou z Donína nechali vystavět v letech 1588 až 1601 renesanční zámek se čtyřmi křídly na čtvercovém půdorysu. V pozdějších letech byl dvakrát přestavěn. Úprava v roce 1850 ve stylu novogotickém byla umělecky hodnotná. Kolem roku 1905 vrátili zámku renesanční charakter, ale některé přístavby, osmiboká věž nad vchodem a zvýšení služebního křídla, porušily jednotnost stavby. Poslední majitelé byli Šternberkové, kteří také v 17. století na Častolovice nechali dovézt z Jindřichova Hradce galerii českých panovníků. Šternberkové získali panství roku 1694 a v držení tohoto rodu zůstal zámek dodnes, s výjimkou doby zestátnění velkostatku po 2. světové válce.

Zajímavostí je, že na zámku prožil dětství Bohuslav Balbín v letech 1625 až 1630, když jeho ovdovělá matka Zuzana Balbínová z Vorličan byla přijata do služby Annou, manželkou Otty z Oppersdorfu, který později Balbína podporoval na studiích.(61)

V současné době dochází v Častolovicích k rozvoji podnikatelských aktivit v obchodě i službách. Z průmyslové výroby je zde výroba desek z minerálních vláken („orlické silikáty“) a výroba dřevoobráběcích strojů v restituované firmě Rojek, založené již v roce 1921. V roce 1988 byla uvedena do provozu čistička odpadních vod.

6.2. Dějiny lékárenství města Častolovic

LÉKÁRNA „NA RYNEČKU“

Adresa: Masarykova 53	2004 – dosud
Lékařna „ Na Rynečku“	2004 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 2004

Roku 1910 podal žádost o zřízení nové lékařské domácí lékárny v Častolovicích, v politickém okrese Rychnov nad Kněžnou, MUDr. Jaroslav Meisner, obvodní lékař

v Častolovicích. Na zřízení lékárny však obyvatelé Častolovic musely ještě desítky let počkat. (8)

V roce 1990 čítaly Častolovice 1309 obyvatel, v roce 2005 vzrostl počet obyvatel na 1614. Vzrůst počtu obyvatel byl provázen i zvýšenými požadavky na dostupnou zdravotní péči. Kostelecká lékárna Arnika zřídila 30.11.2001 v Častolovicích své odloučené oddělení pro výdej léčiv a prostředků zdravotnické techniky. Oddělení pro výdej se nacházelo v budově, která byla součástí hospodářství Šternberk, vedle čísla popisného 63 v Komenského ulici. „Výdejna“ fungovala v místě necelé čtyři roky. Dne 1.9. 2004 vznikla v Častolovicích lékárna Na Rynečku, která „ výdejnu“ nahradila. Na místě zrušené „výdejny“ pak dva měsíce fungovala cukrárna.

Majitelkou, provozovatelkou i odborným zástupcem v jedné osobě lékárny Na Rynečku je Mgr. Jana Kuželová. Od samého vzniku lékárny v ní pracuje Mgr. Renata Tomašiková, která studovala farmacii v Hradci Králové a promovala roku 1993. Od 1.7.2005 pracuje v lékárně Mgr. Dana Saláková, která zakončila studium na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové získáním diplomu roku 2005.

Lékárna je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne. Sortiment lékárny odráží potřeby pacientů a zahrnuje i veterinaria.(74)

7. České Meziříčí

7.1. Dějiny města České Meziříčí

České Meziříčí se nachází na soutoku Zlatého potoka a řeky Dědiny v blízkosti úpatí Orlických hor. První nalezené doklady jsou z roku 1384, avšak archeologické doklady jsou statisíce let staré. Dokumentují to nálezy zkamenělých dřevěných nástrojů, pazourkové a kamenné nástroje. Dále pak pokračují dokumenty doby železné a jsou zde také četné nálezy keramiky. České Meziříčí a jeho bezprostřední okolí patří k nejstarším archeologickým nalezištím východních Čech. Vlastní obec začali předkové budovat na přelomu 13. a 14. století v lesnaté zamokřené krajině povodí obou vodních toků. Celé řady generací usilovnou prací změnila ráz krajiny až do současné podoby zemědělského centra a na něj navazující průmyslové výroby. Především je to cukrovar. Obec má cca 500 domů s počtem obyvatelstva pohybujícím se v současnosti okolo 1550. Obec je pro potřeby vlastního obyvatelstva i obyvatel okolních obcí dobře vybavena. Je zde velká základní škola, mateřská škola, moderní zdravotní středisko.

Významnou historickou stavbou v obci je barokní kostel sv. Kateřiny z roku 1748 postavený hrabětem Rudolfem Colloredem na místě původního dřevěného kostela. Kostel patří k nejkrásnějším stavbám venkovské církevní architektury v kraji. Toto se týká i vnitřní výzdoby, která je bohatá. Před kostelem je socha IMMACULATA (panny Marie) od Františka Pacáka, žáka Matyáše Brauna. Vedle kostela je pak historicky cenná márnice z původního hřbitova. K obci patří bývalé tvrze Vracov a Tošov.

7.2. Dějiny lékárenství města České Meziříčí

LÉKÁRNA PRIMULA

Adresa: Záhumenská 445	1994 – dosud
Lékárna Primula	1994 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1994

Lékárnu v Českém Meziříčí založil roku 1994 Pharm.Dr. Jiří Pavel. Když se roku 1998 rozhodl odstěhovat a koupil lékárnu v Polici nad Metují, změnila lékárna majitele.

Novým majitelem se stal Pharm.Dr. Jiří Zych, který promoval roku 1975. Dále v lékárně pracuje Pharm.Dr. Veronika Zychová, která získala diplom roku 1989. Manželé Zychovi se přestěhovali z Hradce Králové do vesnice Jeníkovice v sousedství Českého Meziříčí.

Majitelem budovy, ve které lékárna zřízena, je obecní úřad. V současné době se hned vedle lékárny nachází zdravotní středisko, kde sídlí dětský lékař, praktický lékař pro dospělé a dentista. Nábytek v lékárně od firmy Čemuz oživují rostliny. Nalevo od tary se nachází živý kávovník.

Lékárna je otevřena od pondělí od pátku. V případě uzavření lékárny v době dovolené se nejbližší lékárna nachází v Opočně.(77)

8. Dobruška

8.1. Dějiny města Dobrušky

Dobruška se rozkládá nad soutokem Brtevského a Zlatého potoka, necelých 5 km od Opočna. Dějinný vývoj obou měst probíhal ve vzájemné závislosti, mnohdy společně.

Příznivé přírodní podmínky přivedly staropaleolitického člověka na území tzv. velké Dobrušky již před 400 až 500 tisíci lety, jak dosvědčují silně eolicky obroušené nástroje z Jelčanského kopce. Dobruška se řadí k archeologickým lokalitám s nejstaršími nálezy ve střední Evropě. Naleziště poskytla nástroje téměř všech kultur doby kamenné. Doba bronzová zanechala na lesnatém ostrohu dobrušského Chlumu opevněné hradiště s dvojitým příčným valem, kdysi osídlené lidem lužické kultury (okolo roku 1000 před naším letopočtem) s mohylníky žárového pohřebiště.

Období raného feudalismu je charakterizováno vznikem českého přemyslovského státu v průběhu 10. století, pronikáním křesťanství, pokračující vnitřní kolonizací okrajových území a vznikem soustavy staroslovanských hradů, pod nimiž vznikaly obchodní stanice a tržiště. Všechny tyto faktory měly podíl na vzniku trhové osady Leštná (dnešní Dobruška), pravděpodobně počátkem 11. století, ležící na východní křižovatce důležitých odboček zemských obchodních stezek. Je však možné, že přemyslovská hradská organizace navázala na systém správního rozdělení území kmene Charvátů, jež zaniklo vyvražděním Slavníkovců v roce 995 a že již za jejich správy zde stálo drobné hradiště leštenské.

Po zániku hradské soustavy získal krajinu ve třetí čtvrtině 13. století, směnou s králem, rod Drslaviců. Vlastní dějiny města můžeme sledovat až od vydání 1. městské listiny – narovnání pana Mutiny z Dobrušky z roku 1320. Měšťané jsou v ní výrokem rozhodčího soudu okolních feudálů osvobozeni od robot, kterými se jako svobodní občané necítili být povinni, a náhradou je jim stanoveno odvádění poplatku za ochranu (tzv. šos). Privilegium dále potvrzuje již existující právo várečné a konstatuje existenci městských bran a hradeb. Měšťanstvo si v roce 1364 díky vzrůstajícímu bohatství a ekonomické síle prosadilo udělení práva odúmrtí a práv magdeburských neboli hradeckých, zajišťujících v podstatě městskou samosprávu. Vlastní správní organizace se soudní pravomocí, již existující radniční zřízení a nová instituce hrdelního práva (odňato městu až v roce 1765) zřejmě zajistili i užívání městského znaku. Drslavický štít

(dva kosmé stříbrné pruhy v červeném poli) byl v roce 1517 doplněn trčkovským klenotem. (61)

V Mutinově narovnání se dozvídáme i původní jméno Dobrušky Lešno nebo Lešná, které bylo pravděpodobně odvozeno od názvu lieska s významem líska. Jméno Dobruška město převzalo ještě před rokem 1320 od svých feudálních majitelů – pánů z Dobrušky- a nosí je hrdě do dnešní doby. (64)

Význam města byl v důsledku kolonizace hor umocněn rozšířením místního trhu na širší tržní okruh a napojením na síť dálkového obchodu (odbočka stezky Kladsko-polské), který městem bezprostředně procházel. Sídlo panství však bylo již kolem roku 1350 přeneseno na nově budovaný a lépe obranyschopný hrad Opočen, využívající terénu staroslovanského hradiska.(61)

Hospodářská prosperita 16. století našla svůj výraz i ve vnějších znacích zvyšující se ekonomické moci a společenské vážnosti měšťanstva. Nejokázalejším z těchto projevů byla stavba nové radnice. Vyrostla ve 2. polovině 16. století, po prvním známém velkém požáru města v roce 1565. Dobruška, byť požárem značně poničená, prožívala v těch dobách éru největšího rozkvětu v celých svých dějinách. Byla hospodářským střediskem podorlického dominia Trčků z Lípy, kterýžto rytířský a později panský rod se postupně propracovával mezi nejbohatší a nejvlivnější rody českého království. Spolu s Trčky bohatlo i město Dobruška. Proto na spáleníšti vyrostly nové domy v renesančním slohu a uprostřed nejkrásnější z nich – radnice – symbol moci a bohatství měšťanů. Reprezentativní budova se 45 m vysokou věží se na dlouhá staletí stala dominantou města i celého okolí. Na radnici se odehrávaly všechny nejdůležitější události dějin města. Zvonkem na její severní straně s nápisem „ Bist du der Richter, so richte recht. Gott ist dein Richter, du bist sein Krecht“ (Jsi-li soudcem, sud' spravedlivě. Bůh je tvým soudcem, ty jsi jeho sluha.) zvonili odsouzencům, jdoucím na popravu. Okolo radnice táhly roku 1628 houfy vzbouřených sedláků, k nimž se připojily i dobrušští měšťané, na opočenský zámek, stejně tak i vojenské oddíly mnohých válečných stran třicetileté války. Na radnici působil jako protokolista František Vladislav Hek a jako městský tajemník Václav Kupka, otec jednoho ze zakladatelů moderního malířství, Františka Kupky. Sídlo zde velení dobrušské Národní gardy v revolučním roce 1848. Budova tiše sledovala příchod německého okupačního oddílu poručíka Kunnerta 15.3. 1939 a 6 let poté, 10.5. 1945 vítala jednotky Rudé armády pod velením plukovníka Šibalova. Nevítané byly naopak kolony vozidel sovětské okupační armády, které projížděly kolem radnice 22. 8. 1968. Radnice byla také svědkem nakomandovaných i

spontánních shromáždění, při nichž se slavily totalitní 1. máje, i svržení tohoto režimu na sklonku roku 1989.(61, 64)

Poslední oprava radnice, která zvýraznila její renesanční tvář, byla završena vnitřní rekonstrukcí svatební obřadní síně a zpřístupněním ochozu věže, odkud je jeden z nejkrásnějších pohledů na Orlické hory a jejich podhůří. V radnici jsou umístěny i stálé expozice historie města a městského hrdelního práva.(61)

8.2. Dějiny lékáren města Dobruška

LÉKÁRNA „U ZLATÉHO LVA“

Adresa: Velké náměstí 18	1806 – 1918 ? (19. století)
Masarykovo náměstí 18	1918?- 1939? (období 1. republiky)
Velké náměstí 18	1939?- 1945? (období Protektorátu)
Náměstí F. L. Věka 18	1945? – dosud
Lékárna „ U Zlatého lva“	1805 – 1950
Lékárna 05-07-03	1950 – 1993
Lékárna „ U Zlatého lva“	1993 - dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1805 DO ROKU 1950

Druhou nejstarší lékárnou v okrese Rychnov nad Kněžnou byla lékárna „ U Zlatého lva“ v Dobrušce. Zakladatelem se stal lékárník Václav Štolovský dne 13. května 1805, kdy mu zemské gubernium povolilo zřídit v Dobrušce lékárnou. Pocházel z Hradce Králové a před příchodem do Dobrušky pracoval jako provizor v Jičíně. Kromě odborné kvalifikace byl zřejmě i podnikatelsky zdatný. Po požáru města, který 9.5. 1806 zničil téměř celé město, 19. června 1806 využil situace (pokles cen) - za 12.000 zlatých koupil spáleniště na náměstí od měšťana Josefa Michálka a přestavěl zde dům čp. 18, kde je od té doby lékárna umístěna dodnes.

V roce 1809 se oženil s šestnáctiletou dcerou dobrušského měšťana Františka Paikra, Alžbětou. Krátce po svatbě však lékárník Václav Štolovský zemřel – 31.12.1809.

Mladá vdova Štolovská se stala majitelkou lékárny. Dne 19. května 1810 přijala jako provizora jednatřicetiletého lékárníka Eustacha Khittla, který pocházel ze Šumberku, kde se 19.5. 1779 narodil. Lékárenský diplom získal na pražské univerzitě 6.9.1808.

Vdova Štolovská se brzy za něj provdala. Dne 9.9. 1819 se jim narodil syn Josef Eustach, který se rovněž věnoval lékárnictví, stejně jako mladší bratr Alžběty Khittlové-Štolovské, František Paikr.

Lékárník Eustach Khittl si v Dobrušce získal značnou oblibu a roku 1812 byl zvolen předsedou měšťanského výboru, který spravoval městský majetek. To ho přivedlo do sporu s Františkem Vladislavem Hekem, který měl obchod v sousedním domě. Hek byl buditel, hrál divadlo, psal povídky a básně a skládal i pozoruhodné hudební skladby. Při požáru Dobrušky roku 1806 utrpěl citelnou ztrátu a další škodu mu přinesl státní bankrot v roce 1811, z kterého se již nevzpamatoval. Navíc byl vyšetřován pro nedovolené obchodování s českými biblemi, které Hek dovážel z Berlína. Šlo o kolportování nedovolené zahraniční literatury, tedy přečin proti státní bezpečnosti. Vyšetřován byl dvakrát, podruhé roku 1817. Tady bylo podrobena i vedení účtu dobrušského pivovaru revizi. Nalezené účetní výtky ukazují, že se František Hek stal roku 1813 účetním dobrušského pivovaru (právozářného měšťanstva), když byl jeho bratr, perníkář Josef Alois Hek, dobrušským purkmistrem. Františku Hekovi byl předepsán k úhradě zjištěný deficit. Šlo o značné položky: 889 zl. 32. kr., 61 zl. 41 kr., 37 zl. 30 kr., 131 zl. 57 kr. atd. Celková částka není vyčíslena. František Hek částku skutečně vrátil, ale tím se zadlužil a navíc byl za těchto okolností v Dobrušce asi společensky nemožný a u sousedů ztratil důvěru. Lékárník Khittl poskytoval Hekovi léky na dluh a stěžoval si, že Hek prodává zboží, které je vyhrazeno lékárnám. František Hek oplácel lékárníkovi, že ho zvěčnil jako „Mazače“ v článkách „Starobylé památky“, které otiskoval v „Čechoslavu“.

Když František Hek dne 23.8.1822 ohlásil úpadek, byl druhého dne zapsán obnos 20 zl. 19 kr., který dlužil Hek lékárníku Khittlovi za léky. František Hek z Dobrušky odešel.

Lékárník Khittl kladl důraz na odborné vzdělání farmaceutů a pracovníků v lékárnách a byl zvolen starostou grémia lékárníků hradeckého kraje, které se ustavilo 17. srpna 1835. Byl starostou až do roku 1839. V těchto letech se v dobrušské lékárně konaly tyrocínální zkoušky z celého kraje.

Dobruškou lékárnou vedl do své smrti 15.2. 1842. Jeho vdova Alžběta svěřila lékárnou provizorovi Janu Paganovi již 19.2. 1842. Provizor Pagan získal lékařský diplom na pražské univerzitě 14.8. 1811, ale jeho činnost v Dobrušce skončila dne 18.10.1843, když převzal lékárnou syn Eustacha Khittla, Josef Eustach, který několik dnů předtím získal diplom na pražské univerzitě- 7.10. 1843. Brzy přišel do Dobrušky také mladší

bratr Alžběty Khittlové, František Paiker, který se stal rovněž lékárníkem. František Paiker se narodil v Dobrušce roku 1804. Nejprve působil po řadu let mimo Dobrušku. Jeho manželka Anna byla rozená šlechtična von Salzberk. Také Paiker se v Dobrušce těšil vážnosti a byl zvolen členem městské rady – magistrátním radou. V poslední vůli sepsané 13.12.1847 založil nadaci pro chudé vdovce. Po jeho smrti 15.1.1850 vedl lékárnu Josef Eustach Khittl.(6, 63)

I lékárník Josef Eustach Khittl se věnoval veřejné činnosti, byl dobrušským „poštovským“, tj. poštmistrem, a po smrti starosty MUDr. Antonína Schwarze, který byl raněn na cestě od pacienta mrtvicí dne 15.8. 1852, byl lékárník Josef Khittl zvolen dobrušským starostou. Starostenskou funkci zastával až do roku 1861, úřad poštmistra až do své smrti 27.7.1862. Ph.Mr. Josef Eustach Khittl zemřel svobodný.(2, 6, 63)

Dne 15. října 1862 se stal provizorem dobrušské lékárny František Hlaváč. Pocházel z Nových Zámků, promoval na pražské univerzitě 31.7. 1858 a podle údajů gremiálních matrik působil v Dobrušce jako nájemce. Dne 16.8. 1869 jej v lékárně vystřídal mladý absolvent pražské univerzity Antonín Otto z Nového Hrádku, promoval 26.6. 1866. Také Otto byl v Dobrušce oblíben a v obecních volbách roku 1872 byl zvolen členem obecního zastupitelstva. Dne 26.9. 1875 zemřel na tuberkulózu.

Kdo vedl lékárnu na přelomu let 1875 a 1876 se zatím nepodařilo zjistit. Dnem 16.9. 1876 (lékárnu najal 1.1. 1876) se stal lékárníkem dobrušský rodák PhMr. Josef Pancíř, narozený 25. 5. 1850. Lékárenský diplom získal na pražské univerzitě dne 15.7. 1875 (1867). V Dobrušce se zajímal o literární historii a zejména o obrozence F. Heka. Z Dobrušky odešel 31.5. 1882 do Počátek, kde si otevřel lékárnou. Roku 1920 se oženil s Boženou Slyškovou, učitelkou ze Sobotky. V Počátcích také 21. 10. 1933 zemřel. (2, 6, 8)

PhMr. Josef Pancíř po dobu působení v Dobrušce byl aktivním divadelním ochotníkem, členem výboru ochotnické jednoty a svými vzpomínkami přispěl MUDr. Josefu Kášovi při zpracování „Kroniky divadla ochotnického v městě Dobrušce“.

Dne 1.6. 1882 se stal lékárníkem v Dobrušce PhMr. Eduard Žižka senior, který přišel do Dobrušky z Brna. Jím začala v této lékárně poslední lékárnická dynastie. Eduard Žižka se narodil v Chrudimi 3.10. 1851 jako nejmladší synek dámského krejčího. Pocházel ze sedmi dětí. Jeho otec kvůli slabosti zraku opustil své povolání a stal se nájemcem hostince. Rodině se tehdy nedostávalo peněz, proto když malý Eduard vystudoval kvartu, více tříd tehdy v Chrudimi nebylo, pustil se do studia lékárnictví. Po absolvování gymnázia pobýval na lékárenské praxi v Habrech a ve Vrchlabí u Káblíka.

2.10. 1872 složil tyrocinální zkoušku. Když si ušetřil na další studia, odešel na univerzitu do Prahy. Při univerzitních studiích byl stále pokud to jen bylo možné v kondici jako sustentant. Lékárnický diplom získal na pražské univerzitě 19.7. 1876. Po dosažení hodnot magistra farmacie si složil ještě zkoušku pro soudní chemii. Protože se mu nepodařilo získat místo v tuzemské lékárně, odešel do Soravy, kde působil asi 2 roky. Po návratu zpět byl zaměstnán v různých lékárnách v Čechách a v Brně. Do Dobrušky šel jako chemik do tamní nově zřízené salkárny. Tam se seznámil se slečnou Marií Vopršálkovou, dcerou dědičného poštmistra. Její bratr Ph.Mr.Karel měl být lékárníkem v Dobrušce po svém strýci, po té, co vyprší pronájem lékárny pronajaté panu Ph.Mr. Pancířovi. Ale osud chtěl jinak, svobodný Ph.Mr. Karel Vopršálek zemřel na zápal plic, jeho bratr dostal poštu a lékárnou obdrželi roku 1882 manželé Žižkovi. Že to nebylo bez dluhů a jiných závazků, to již s sebou život přinášel. Jako mladý tedy nastoupil místo v lékárně v Dobrušce a dne 1.7.1882 se stal spolujatelem lékárny. Lékárnu spravoval potom téměř 42 let. Pan lékárník Žižka se v Dobrušce pustil do práce s neobvyklou chutí a zároveň s jistou dávkou vynalézavostí a vyhledávání nových a nových odvětví prací. (6,8, 29, 32, 38)

Byl přispívajícím členem Farmaceutické společnosti v Praze (1891, 1892, 1893,...) a členem Organizace českého lékárnictví pro Čechy, Moravu a Slezsko (1910).

V dobušské lékárně se roku 1885 otrávil morfinem tyro V. Šolc. (8)

Lékárník Žižka ve volbách roku 1887 zasáhl do politického boje tím, že podporoval mladočeského kandidáta J.F. Friče, ale bezúspěšně. Pro Friče tehdy hlasovalo v Dobrušce 14, oproti 227 hlasů. Později lékárník politicky nevystupoval, zabýval se chemií a byl přísežným soudním znalcem. Kromě lékárny vedl chemicko-farmaceutickou laboratoř. 22.8. 1906 se stal členem Hygiey, spol. laboratoře českých lékárníků v Praze. Vyráběl ovocné šťávy, náplasti, farmaceutické cukrovinky. Vařil malinovou šťávu, sušil byliny ve velkém a posílal vše do velkozávodů. Přitom pamatoval i na cizokrajné rostliny, daly-li by se u nás kultivovat. V chemii pracoval hlavně na preparátech železa. (2, 6, 8)

O tom, co se připravovalo v lékárně si můžeme vytvořit představu po přečtení oznámení z roku 1921 týkajícího se povolení zvýšení cen: „ Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy svoluje k žádosti PhMr. Eduarda Žižky, lékárníka v Dobrušce, aby směl do konce roku 1922 zvýšiti ceny specialit jím vyráběných takto: benzomentolové pastilky v krabici s 30 tabletkami na Kč 5, pastilky s fosforečnanem železito-vápenatým v krabici s 30 kusy na Kč 6, pastiky Kolaveninové rourky s 20 kusy

na Kč 6, bez každé další přírážky vyjma daně z obratu a dispens. poplatku a aby cena „Balsamického mazání“ Kč 9 za láhev s 50 g obsahu zůstala do event. odvolání i pro rok 1922.“ O rok později schválilo ministerstvo lékárníků Žižkovi sníženou prodejní cenu Kč 8,50 za 1 lahvičku „Balsamického mazání“ a sníženou cenu Kč 3,50 za 1 krabičku „Benzomentholových pastilek“ do event. odvolání. Speciality lékárníka Žižky byly známy nejen v celém Rakousku-Uhersku, ale i v Africe a Americe. (8)

Neúspěchy, jichž se každý podnikatel dožije, ho neodstrašovaly, začal jiné: umělé minerální vody, sodovky, limonády ... Po úpadku akciové společnosti „La FERME“(1.7. 1882) převzal některá výrobní práva bývalé firmy a pod značkou „La Ferme“ dále vyráběl některé druhy likérů (likér Šouračka, Burský likér) a kosmetické výrobky. Společně s dobrušským obchodníkem Nemajerem stál u zrodu českého dobrušského stuhárenského průmyslu. V roce 1903 (1904?) uvedli do provozu druhou továrnu na stuhy v Dobrušce pod firmou Nemajer a Žižka. Tato první česká továrna na stuhy zaměstnávala na sto dělnic. A když se více továren vlivem války spojilo v akciovou společnost, byl od roku 1916- 1921 lékárník Žižka ředitelem dvou továren tohoto druhu zboží. (2, 6, 8, 12)

Dřívější starosta města a chemik, pan Josef Archleb, pozval do Dobrušky firmu R. Frohwein z Elberfeldu, která vystavěla továrnu na stuhy a položila tak základy dobrušské stuhárenské tradice. Dobrušské textilní továrny byly tedy založeny německými firmami. I úředníci a mistři v těchto závodech se přistěhovali z Německa a nikdo z nich neuměl česky. V dobrušském vlasteneckém prostředí vznikly obavy z šíření německého vlivu v jinak ryze českém městě. V letech 1906 až 1913 byl starostou města lékárník Eduard Žižka. Pan lékárník Žižka se rozhodl vytvořit německé textilce českou konkurenci. Za společníka si vybral podnikavého a kapitálově silného pana Nemajera. Celý projekt připravovali v tajnosti, za odborného přispění pana Lenfelda, jediného českého mistra dobrušského závodu firmy Frohwein. Spiklenci si dokonce objednali tkalcovský stav, který za pomoci pana Petříka tajně dopravili a instalovali na zkoušku v zadních prostorách lékárny. Zkouška se zdařila a podnikatelé započali se stavbou závodu. Za několik let dokázali, že tvrdé konkurenci obstojí a posléze se ještě s dalšími továrnami spojili v akciovou společnost, v níž měli pánové Žižka a Nemajer dominantní postavení. (62, 64)

V Borohrádku postavil lékárník Žižka v roce 1911 první českou továrnu na bílé pískovcové cihly. Ale protože se jí nemohl věnovat tak, jak potřeba žádala, prodal ji. (8)

„Konšelé státních kultur léčivých rostlin v Rakousku“ pověřilo (1916?) Eduarda Žižku pěstováním sóji a slunečnice na zkoušku, za účelem získání zdroje tuků. Lékárník upozornil i na možnost získávání tuku ze semen jitrocele vejčitého (*Plantago majus*), které mají 10,5 % užitného oleje.(2)

Pro nedostatek oleje svěřilo komité pro státní zvelebování pěstování léčivých rostlin v Rakousku E. Žižkovi, lékárníkovi v Dobrušce, 600 zrn sóji (*Soya hospoda*) a slunečnice, aby se zjistilo, zda by se dařilo jejich pěstování v severozápadních Čechách. V případě, že by se jim dařilo, měly být osety větší plochy a semena použita k výrobě oleje. Není pochyb o tom, že slunečnice u nás roste všude tam, kde výška nad mořem nepřesahuje 350 m, rovněž slunečnicový olej byl už dostatečně znám. Více zájmu skýtala sója, rostlina importovaná z Číny a Japonska. Výsledky svého pokusu nechal lékárník uveřejnit roku 1916 v Časopisu českého lékárnictva. Ze 600 zrn sóji vzrostlo 350 keřovitých rostlin; zrna byla vsazena 4.května t.r., ale v květnu trpělo všechno rostlinstvo velkým suchem v neprospěch klíčivosti, čímž vzcházely jednotlivé sazenice velmi nestejně a to až do konce května. Sója odkvetla v druhé polovině července a v srpnu se objevily lusky. Ještě plody nedozrály a dostavily se 5. a 6. října mrazy a poškodily sklizeň. Aby nedošlo k poškození dalších semen mrazy, lékárník semena sklídl v domnění, že se snad budou hodit pro další setí. Pozoroval rozdíl u semen sóji zasetých do půdy lehké, kypré a do půdy těžké. Ze semen zasetých do lehké půdy vzešla zcela nepatrná sklizeň kulatých menších semen, kdežto semena vyrostlá na těžké půdě byla podlouhlá a dvakrát tak veliká. Lékárník uvedl, že semena byla vložena do země pozdě, počasí počátkem jara bylo nepříznivé. Nepršelo. Pak bylo chladno a velmi mokro. Doufal, že příští léto bude lepší. Místo 18% oleje, které má v sobě bob sóji obsahovat, zjistil 11,5%. Aby se dobývání oleje vyplácelo, musel by být způsob výroby levný. Těžce pocíťovaný nedostatek tuků pobádal k hledání náhrad, proto lékárník konal sám více pokusů se semeny, která byla snadno po ruce. Sloužil mu k tomu různý obilný plevel. Zjistil , že nejvíce oleje se nachází v odpadu jitrocelového semene (*Plantago lanceolata*), a to 5,4%, ale olej je nepoživatelný. Semena jitrocele druhu *Plantago majus* obsahovala 10,5% oleje. Druhý jmenovaný druh roste hojně a dalo by se ho snadno hojně nasbírat za pomoci škol. Semínko uzrává od září až do poloviny října. E. Žižka byl přesvědčen, že racionální výroba by vynesla 100 až 200 g oleje, a to velmi levného, kdyby jej škola dodala zdarma. Olej je zelenožluté barvy, hustotou podobný lněnému oleji. Je způsobilý k požívání, chutí se podobá ořechovému oleji. Dal by se použít také k technickým účelům. (8)

Lékárník Žižka byl též zakládajícím členem hasičského spolku a jeho dlouholetá činnost byla odměněna čestným diplomem, přispíval na misijní stanici v jihoafrickém Natalu a v městském muzeu se dochovalo čestné uznání této stanice lékárníkovi.(6)

Lékárník Žižka obdržel titul komerčního rady. V Dobrušce byl několikrát zvolen starostou. Za jeho éry se zřídila lokálka z Dobrušky do Opočna. Podílel se na založení Živnostenské záložny. Jeho přičiněním zřídili v Dobrušce vodovod. Každému byl dobrým přítelem a poctivým rádcem.(8)

Byl vyznamenán za své přípravky. Při všeobecné zemské jubilejní výstavě v Praze roku 1891 mu byla udělena stříbrná výstavní medaile. V Dobrušce roku 1892 vyznamenali lékárníka Eduarda Žižku za preparáty vystavené na krajinské výstavě, konané v Dobrušce, bronzovou státní medailí. Získal čestnou cenu ministerstva obchodu. Při příležitosti lékárnické výstavy a prvního slavného shromáždění lékárnického sjezdu v Praze v Panteonu královského českého muzea 16.8.1896 vystavoval Eduard Žižka na společné schůzi Farmaceutických společností v průmyslovém paláci malinovou vodu (centuplex). Odměněn byl bronzovou medailí města Smíchova. Na východočeské výstavě v Pardubicích roku 1903 obdržel Zlatou výstavní medaili. V roce 1910 vyrobil české opium, které bylo kromě jiných preparátů poctěno zlatou medailí a o němž se s velkým zájmem zmiňovaly i cizozemské časopisy. Roku 1913 na III. mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni získal čestný diplom a velkou zlatou medaili.(2, 8)

Spolu s jinými lékárníky přispěl roku 1910 částkou 100 K na „Fond pro zbudování farmacie“. Částku 20 Kč daroval na IV. lékárnický celostavovský ples roku 1928(8)

Koncem 19. století žil v Dobrušce lékař MUDr. Novák. Po náhlém ochrnutí byl odkázán na invalidní vozík. Sestavil recept na tzv. Novákovo mazání, které léčivě působilo na řadu různých neduhů. Recept svěřil drogistovi Kňourkovi, který začal mazání vyrábět a prodávat. Když to zjistil lékárník Žižka, přišel za doktorem Novákem s nabídkou, že za 1000 korun recept odkoupí. Novák ale odmítl. Žižka pak oznámil u lékárnického grémia, že drogist Kňourek vyrábí lék obsahující jedy. Kňourek se zalekl a společně s doktorem Novákem vyměnili jedovaté látky za neškodné. Po Kňourkově smrti znovu přišli z Žižkovy lékárny se žádostí o odprodej receptu. Recept znal ovšem jenom zaměstnanec Tůma, který padl ve válce. U Kňourků však zůstalo jeho oblečení a v jednom saku byl notes s receptem na lék. Mazání se pak znovu začalo vyrábět a získalo velkou popularitu.(62)

V dobrušské lékárně pracoval PhMr. Antonín Čížek, který zemřel 27.4. 1893 ve stáří 45 let. Na magistra farmacie byl diplomován na pražské univerzitě roku 1875 . Byl členem Farmaceutické Společnosti v Praze, roku 1892 doložen jako přispívající člen.(8)

Lékárna v Dobrušce byla od února 1916 uzavřena, protože se pan lékárník pořezal lahví od sirupu, a jelikož měl syny ve válečném poli, neměl nikoho, kdo by jej zastoupil. Zprávu o uzavření lékárny v Dobrušce oznámil Časopis českých lékárníků: „ Lékárna v Dobrušce jest od února uzavřena. Následkem zranění lékárníka koll. Mr. Eduarda Žižky na pravé ruce a s tím spojené otravy krve musel býti týž převezen do sanatoria Dra. Stráníka v Náchodě, kde se nachází v pečlivém ošetřování. Tři synové kolegy, dva z těchto magistrů, nachází se na válečném poli a od té doby byl nucen koll. Mr. Žižka lékárnou pouze sám obstarávati.“ (3, 8)

Lékařník Žižka byl dvakrát ženat. Měl celkem 7 dětí, z nich 5 se stalo farmaceuty, nebo se za farmaceuty provdalo. Jeho první choť Marie Žižková, rozená Vopršálková, zemřela 30.8. 1892 v Dobrušce ve věku 35 let. Jeho druhá žena, Hermína Žižková, rozená Urbánková, byla vlastní matkou jeho nejmladšího syna – Ing.chem. Ph.Mr.Eduarda Žižky a nevlastní matkou Anny Goetzlové, rozené Žižkové- choti lékárníka v Brandýse nad Orlicí, Ph.Mr. Bohumíra Žižky- civilního smluvního lékárníka v Josefově , PhMr.Marie Micháلكové , rozené Žižkové- spolumajitelky lékárny v Hustopeči u Brna a Ph.Mr. Jana Žižky. Paní Hermína Žižková zemřela po velmi dlouhém utrpení 6.8. 1931. Pohřbena byla 8.8. na hřbitově u sv. kříže v Chrudimi. Dcera dobrušského lékárníka slečna Anna Žižková se provdala roku 1909 za Ph.Mr. Goetzla, lékárníka ve Světlé, později v Brandýse nad Orlicí. Roku 1923 zemřela v Bobrovicích slečna Milada Žižková, dcera lékárníka E. Žižky. Lékařník Žižka měl tři syny a prosperita lékárny je ovlivnila tak, že se rozhodli pro lékařenskou dráhu. (2, 6, 8)

Nejstarší syn PhMr. Bohumír Žižka, narozený 14.8. 1884 se stal dne 11.6. 1910 provizorem v otcově lékárně. Roku 1916 se Bohumír Žižka, „c.a k. medikamentní akcesista“, oženil s Marií Micháلكovou z Běstviny u Dobrušky. Po sňatku s Marií Micháلكovou však z Dobrušky odešel. Stal se civilním (voj.?) smluvním lékárníkem v Josefově, později působil v lékárně v Hlubočepích. Otec jmenoval provizorem svého druhorozeného syna, PhMr. Jana Žižku, narozeného v Dobrušce dne 16.9.? 1889. Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy povolilo PhMr. Janu Žižkovi, provizoru lékárny v Dobrušce, roku 1921 zvýšit na dobu 1 roku cenu lékárnického přípravku „ Versan“, který jím byl uváděn do všeobecného prodeje, na 15 Kč. Ani Jan nezůstal a dne 31.12. 1933 z lékárny a Dobrušky odešel. Působil v lékárně v Lovosicích.

Nejmladší syn Eduard, narozený v Dobrušce dne 4.1. 1897 studoval do roku 1907 na gymnáziu v Chrudimi. Po vypuknutí první světové války nastoupil do otcovy lékárny jako praktikant a po uplynutí prvního roku praxe složil maturitu na gymnáziu dne 6.7. 1915. Pak se znovu vrátil do lékárny v Dobrušce a po absolvování druhého roku praxe složil v Hradci Králové dne 22.9. 1916 tyrocinální zkoušku. Pak následovala vojenská služba. Dne 1.5.1918 se stal Eduard Žižka sustentantem v lékárně Dr. L. Panici v hlavním městě Srbska Bělehradu a tam působil do 1.11.1918. Tam se i oženil s Milenou Šimicovou, rozvedenou Kratochvílovou. Po návratu do republiky studoval od 3.12. 1918 do 19.5. 1922 vysokou školu chemicko- technického inženýrství v Praze a 25.10. 1922 se stal inženýrem chemie. Mezitím se jeho vitální otec rozhodl věnovat lékárnu jeho manželce. Ing. Eduard Žižka junior studoval od 25.10. 1922 do 18.6. 1924 na Karlově univerzitě ještě farmacii. Studia skončil promocií 18.6.1924. Od 20.6.1924 se stal majitelem farmaceutické laboratoře a podílel se na vedení lékárny v Dobrušce.

Lékárník Eduard Žižka působil v otcovské lékárně jako provizor od 1.9. 1925 do 30.9. 1932. Pak se stal samostatným lékárníkem, koncesi potvrdilo gremium č. 4346 – 1932, ale majitelkou lékárny byla jeho manželka. Ph.Mr. Ing. Eduard Žižka převzal do vlastní správy svou lékárnu v Dobrušce, ale zodpovědným správcem zůstal dosavadní nájemce Ph.Mr. Jan Žižka. Dne 30.6.1932 složila aspirantskou zkoušku Marie Zvoničková z lékárny Ph.Mr. Jana Žižky v Dobrušce. Dne 2.9. 1939 byla uznána způsobilou při tyrocinální zkoušce slečna Zd. Michálková z lékárny Ph.Mr.Ing. Ed. Žižky v Dobrušce. (6, 8)

Dne 13.5. 1933 se konal jubilejní sjezd magistrů po 20 letech (rok promoce 1912). V klubovně Štefánkova domu v Praze se sešlo v 8 hodin večer 28 kolegů, mezi nimi i Ph.Mr. Jan Žižka. Přišli i jejich bývalí vysokoškolští učitelé J. M. pan rektor univerzity prof. Dr. Domina, prof. Dr. a Mr. Plzák, prof, Dr. a Mr. Štěrba-Boehm, Prof Dr. Křepelka a docent Dr. a Mr. Pročke. Účastníky uvítal jménem svolatelů kol. Mr. Hanuš.

Lékárník Žižka senior koupil dnem 1. 8. 1925 lékárnu v Nechanicích od kolegy magistra R. Vambery. Když si však prodávající věc rozvážil a chtěl v lékárně zůstat jako nájemce, lékárník Žižka lékárnu asi po ročním vyjednávání prodal. Eduard Žižka senior působil v období od 1.5. 1929 do 31.3.1930 jako provizor lékárny v Hustopeči u Brna u své dcery PhMr. Marie Michálkové, rozené Žižkové, a zetě K.Michálka.V osmdesáti letech odešel z lékárny. Přestěhoval se do svého rodného města Chrudimi, kde trávil v plném zdraví zasloužilý odpočinek a sledoval veškeré záležitosti týkající se lékárnictví s opravdovým zájmem. Bádal, studoval, někdy psal do Chrudimských listů (např. své

paměti o farmacii 19. století) a hrával na housle. V Časopise českého lékárnictví se objevují gratulace Ph.Mr. Ed. Žižkovi seniorovi ke kulatým i půlkulatým narozeninám. Roku 1949 otiskl časopis dopis od Ed. Žižky: „, Ph.Mr.Ed. Žižka, nestor čs. lékárníků, nám píše: ...Plných 97 roků jsem již proputoval, pozdržován nahodilými překážkami. V dětství jsem byl stíhán mnohou nemocí, takže jsem opožděně vstoupil do reálného gymnasia v Chrudimi. Na tu dobu rád vzpomínám, zvláště na prof. Jos. Zemana. Jak dychtivě jsem spěchával do chemického kabinetu, kde mezi chemikáliemi, kádinkami a zkumavkami vítala nás jeho usměvavá tvář. Poutavě přednášel, zpestřoval výklad zdařilými pokusy a zasvětil nás hravě do tajů chemické vědy. Prof. Zeman nás učil milovat přírodní vědy a v nich se zdokonalovat a pracovat. Za mého praktikování byl jedinou učebnicí pro adepty lékárnictví rakouský lékopis. Českých odborných knih nebylo, vysoké školy byly německé, proto se konaly zkoušky praktikantů jen německy. V posledních letech jsem se rval o své bytí s nemocemi a jdu do 98. roku. K otázce, co jsem konal k udržení života, odpovídám: nekouřil, nepil alkohol, masa málo jídal, odvaru bylin dával přednost před kávou. Úmyslně jsem se kouření nebo pití nevyhýbal, prostě nechutnalo mi to. Ostatně mnozí, holdující těmto požitkům, dožívají se také výjimečného stáří. Lidé předčasně umírají proto, že si svévolně kazí zdraví zlostí, sobectvím, závistí a trvalým hněvem.“

Na seznamu lékáren oprávněných účtovat příplatek za výdej léků v neděli a ve svátek od 13 hodin, byla uvedena roku 1941 i lékárna Ph.Mr. E. Žižky v Dobrušce.(8)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU

Po převzetí dobrušské lékárny Medikou n. p. dne 28.8. 1950 byl Ing. PhMr. Eduard Žižka jmenován odpovědným správcem a v této funkci setrval do 2.11. 1958. V lékárně pracoval až do 11.11. 1959, kdy pro nemoc odešel do důchodu. Zemřel 8.12. 1979 ve stáří 83 let.(6)

Za mimořádné lze označit působení Ph.Mr. Zdeňka Štěpánka z Krčína. Od roku 1958 vedl zdejší lékárnu po více než 34 let. Měl také podstatný podíl na rozsáhlé rekonstrukci budovy lékárny v roce 1985. Jako prvním z domů na náměstí byla budově lékárny U Zlatého lva vrácena její renesančně barokní tvář. Autorem projektu náročných úprav byl ing. Tomáš Netvich a přestavba podstatným způsobem budovu změnila. Zatímco vnitřní funkční uspořádání plně respektovalo potřeby a nároky moderního lékárenství, po architektonické stránce se autor snažil o rehabilitaci historického vzhledu

budovy, a to jak v interiéru, tak v exteriéru. Lékárna byla prvním objektem na náměstí, kde došlo k obnově oblouků, připomínajících dřívější podloubí, jež obklopovala náměstí. Svou funkci ztratily sklepy, takže jsou dnes již jen pouhou připomínkou starobylosti budovy, která je součástí historického jádra města. Sklepy jsou zachovány v původních dispozicích i s vodním zdrojem. Jejich původ můžeme datovat do 16. století a v dobách svého vzniku byly zřejmě součástí městské fortifikace. Sklepy lékárny byly původně spojeny s radnicí na náměstí.(12, 63)

Spolu s Ph.Mr. Zdeňkem Štěpánkem pracovali v lékárně manželé Hendrychovi. V dobrušské lékárně působila také Ph.Mr. Jana Michlová, Mgr. Musilová. Jako farmaceutické laborantky pracovaly v lékárně paní Reslová, Francová a Hana Balcarová. Dobrušská lékárna byla hlavní lékárnou na Rychnovsku, která dispendovala i veterinární léčivé přípravky.(72)

Doc. Solich, který navštívil lékárnu mezi 1.- 7.2. 1965, zjistil, že se v lékárně nachází hmoždíř zvláštních tvarů, asi ½ m vysoký a řada historických stojatek. V té době v lékárně pracoval p. Fiala.(3)

C. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

V letech 1992-93 vedla lékárnu Mgr. Musilová. Poté byla lékárna zprivatizována a od 7.12.1993 ji provozuje Mgr. Jan Hendrych s manželkou. (63)

U příležitosti dvoustého výročí lékárny U Zlatého lva se v lékárně konala vernisáž a veřejnost oslovil děkan Farmaceutické fakulty v Hradci Králové.(12)

Lékárnu lze právem považovat za jednu z nejvybavenějších v regionu. Sortiment sahá od základní léčby přes pomocnou léčbu až k specializovaným doplňkům léčby. Pacientům poskytuje prostředky zdravotnické techniky, včetně oddělení pro pomoc i mobilitě a oddělení pro seniory. Zdarma si mohou nechat pacienti v lékárně změřit tlak krve. Zvláště je v lékárně řešen výdej na recept a volný prodej s odděleným přístupem. Lékárna je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne.

V lékárně pracuje vedle pana Mgr. Jana Hendrycha od 1.4.1994 Mgr. Jaroslava Hendrychová a od 1.10.1999 Pharm.Dr. Jíří Gregor, Ph.D., jako lékárník asistent. Od 1.12.1996 je v lékárně zaměstnána Mgr. Milada Locherová a od července 2001 Mgr. Marcela Nováková. Dále jsou v lékárně tři farmaceutické asistentky: od 1.1.1996 Eva Machová, od 1.9.1997 Radka Petříková, od 1.4.1999 Olga Veverková.(12)

LÉKÁRNA

Adresa: Náměstí F. L. Věka 38 1996 – dosud
Lékárna 1996 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1996

Roku 1996 založil druhou lékárnou na náměstí v Dobrušce Mgr. Josef Hradecký. Mgr. Josef Hradecký je majitelem i odborným zástupcem. Pracuje střídavě v Lékárně v Dobrušce a v lékárně Na Panské v Rychnově nad Kněžnou. Od roku 1999 je zaměstnána v lékárně Mgr. Kyselová a od roku 2004 Mgr. Musilová. V lékárně pracují farmaceutické asistentky: od roku 1996 paní Surmová, od roku 2002 paní Kolářová a od roku 2004 Zdeňka Muellerová. Lékárna má oddělen výdej na lékařský předpis a prodej za hotové. Přípravuje sterilní léčivé přípravky a pacientům poskytuje měření tlaku zdarma. Otevřena je od pondělí do pátku i v sobotu dopoledne.(27)

LÉKÁRNA NA POLIKLINICE

Adresa: Pulická 99 2004 – dosud
Lékárna na poliklinice 2004 - dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 2004

Dne 1.4.2004 byla založena třetí lékárna v Dobrušce. Lékárna je umístěna v pronajatých prostorech dobrušské polikliniky a.s. Majitelem lékárny je Mgr. Josef Hradecký. Jako odborný zástupce nastoupila roku 2004 Pharm.Dr. Zdeňka Kubečková, která promovala roku 1988. Farmaceutické asistentky se střídají ; pracují v Lékárně umístěné na náměstí a v Lékárně na poliklinice. Přestože se lékárna nachází na poliklinice nemá vybavení pro přípravu sterilních léčivých přípravků. Otevřena je od pondělí do pátku.(26)

9. Kostelec nad Orlicí

9.1. Dějiny města Kostelec nad Orlicí

Osada, která stála v místech dnešního města, byla pravděpodobně založena v 10. století. První zmínka o kosteleckém děkanátu je z roku 1237, k roku 1316 je Kostelec uváděn jako hrazené městečko, lépe kostelní pevnost, a v roce 1341 je uváděn jako město Kostelec u Potštejna. Zajímavá je zpráva z roku 1316 uváděná ve zbraslavské kronice a v „Kronice“, jejímž autorem byl František řečený pražský: „...Neboť právě roku 1316 vedli na Hradecku mocní přátelé Jindřicha z Lipé, tehdaž zajatého na hradě Angerbachu (hrad Týřov v okrese Rakovník), tuhý boj s přívrženci krále Jana Lucemburského, který zvláště u Kostelce se srazil, tu Ješek (Jan) z Vartemberka, vůdce protivníků královských, když dobýval tvrz u Hradce, zvanou Kostelec, byv zasažen do tváře kamenem z praku, skonal 5. ledna 1316...“. Tento zápis komentuje František Jan Zoubek v práci „Vypsání hradu Potštejna v Hradecku“ z roku 1870: „Tu tedy i o Kostelci 1. zmínka se činí, ač jest původem svým starší, nežli mnohá místa poříčí orlického...“

Přesný letopočet založení Kostelce nad Orlicí neznáme. Přibližnou dataci je však možné odvodit od jeho názvu. Jméno Kostelec nese na území Čech na 20 obcí a měst. Jsou to místa, v nichž byl kostel založen a zpravidla s přílehlou osadou opevněn již v 11. nebo 12. století, kdy byly osady s kostelem ještě výjimkou a svým názvem se odlišovaly od ostatních osídlených lokalit.

Kostelecký kostel měl na počátku 14. století největší záduší z celého okolí a byl, jako kostel starodávný, hlavou děkanátu (první zpráva už z roku 1237) sahajícího od Týniště k Mladkovu. Při „pevnosti chrámové“ vzniklo městečko, které patřilo od prvopočátku k potštejnskému panství. Ještě v listinách z 15. století se uvádí jako Kostelec u Potštejna. Největšího rozmachu dosáhlo město za Adama Šťastného Hráně z Harasova, posledního pána, který žil na potštejnském hradě. Ten udělil městu mnoho výsad, např. dva pivovary, právo prodávat sůl na bečky i na drobno a další. Roku 1607 se Kostelec stal majetkem Nizozemce Kašpara z Grambu. Tomuto rodu a jeho potomkům (Zárubům a Cavriani) patřilo panství do roku 1796, kdy jej koupil rod Kinských, který jej držel do 20. století.

Na místě původního opevněného kostela dnes najdeme kostel barokní svatého Jiří. Byl vystaven na místě původního gotického kostela v letech 1769 až 1773.(61)

Roku 1888 čítal Kostelec na 456 domů a přes 4000 obyvatel. Koncem roku 1892 měl Kostelec 493 domovních čísel a stále kolem 4000 obyvatel. Do roku 1900 vzrostl počet obyvatel na 5036. (25)

Kostelec jako jedno z mála měst má dva zámky. Starý zámek stojí na místě bývalé kostelecké tvrze, která byla založena nedlouho před bělohorskou bitvou. Roku 1668 ji zničil požár a na jejím místě byl koncem 17. století vystavěn rozlehlý barokní zámek, který ovšem roku 1777 vyhořel. Po požáru byl přestavěn do dnešní podoby. Nový zámek je empírová budova, ležící v anglickém parku na západním okraji města. Vystavěn byl v letech 1829 až 1833. Dnes je veřejnosti nepřístupný.(61)

9.2. Dějiny lékáren města Kostelec nad Orlicí

LÉKÁRNA „ U DVOU ANDEŮ“

Adresa: náměstí 23	1850 – 199?
Palackého náměstí 26	199? - dosud
Lékárna „ U Dvou andělů“	1850 – 1950
Lékárna 05-07-04	1950 - 1994
Lékárna	1994 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1850 DO ROKU 1950

Skutečné zřízení lékárny „ U Dvou andělů“ v Kostelci nad Orlicí asi možno považovat dnem 20.8. 1850, kdy lékárník Vendelín Boehm dostal osobní koncesi pro tuto lékárnu. Dvakrát se marně pokoušel o zřízení, ale na protest rychnovských lékárníků mu nebylo uděleno. Vendelín Boehm zemřel roku 1876. (2, 6)

Ještě před jeho smrtí, dne 15. 10. 1870 (23.11.) se stal lékárníkem v Kostelci jeho syn Eduard narozený 14.8. 1837 v Kostelci nad Orlicí. Vystudoval gymnázium v Rychnově nad Kněžnou, farmacii na vídeňské univerzitě, kde byl 18.7. 1860 promován. Jako lékárník působil nejprve na různých místech a pak doma při svém otci. Když obec Kostelec nad Orlicí přispěla na stavbu Národního divadla, nechyběl mezi přispívajícími členy ani lékárník Ed. Boehm.V 60.letech 19. století horlivě pracoval

v hospodářském spolku, brzy na to byl zvolen do obecního výboru i do místní rady, kde blahodárně působil v různých funkcích. Kostelecký lékárník Ed. Boehm byl členem I. sboru městského zastupitelstva, které složilo slib roku 1892. Rovněž se stal členem „Okrašlovacího a ovocnického spolku“, zřízeného 4.9.1890. Dne 17.2. 1895 se konala Valná hromada muzejního spolku. Sešlo se jen 11 členů. Mezi nimi nechyběl předseda pan lékárník Boehm, který vedl pořádek jednání až do konce. Kostelecký lékárník byl spoluzakladatelem čtenářské besedy, vyvíjel horlivou činnost vlasteneckou a každá dobrá snaha se u něho potkala s obětavou podporou. Měl radost z rozkvětu svého rodného města, k němuž pomáhal všemožnou radou i činností. Dne 1.6. 1910 předal lékárně svému synu Eduardovi a sám si zakoupil domek ve třídě Komenského. Dne 28.6. 1910 se tam odstěhoval, avšak již roku 1912 přesídlil do Prahy, kde působili jeho tři synové. V Praze klidně užíval odpočinku. PhMr. Eduard Boehm, lékárník a bývalý dlouholetý starosta v Kostelci nad Orlicí, zemřel 29.8. roku 1919 na Královských Vinohradech. Pohřben byl do rodinné hrobky v Kostelci nad Orlicí v pondělí 1.9. 1919. Jeho choť, paní Bohumila Boehmová, zemřela 25.4.1921 na rovněž Královských Vinohradech.

V rodinné tradici pokračoval i jeho syn, také Eduard, narozený 23(28).11. 1876. Absolvoval gymnázium, 15.7. 1894 byl přijat jako tyro do kostelecké lékárně a vystudoval farmacii na pražské univerzitě, kde byl promován 25.7. 1899. Dne 4.7. 1911 obdržel koncesi na kosteleckou lékárně. Stejně jako jeho otec byl Eduard Boehm junior členem obecního výboru a horlivým jednatelem muzejního spolku. Za choť pojal Antonii Smolíkovou, dceru obvodního lékaře v Kostelci. Dne 25.8.1924 zahájil lékařskou praxi v Havlíčkově ulici č. 100 v Kostelci MUDr. Fr. Pups. Kostelecký lékárník Boehm roku 1919 přispěl částkou 100 K na „Fond pro zbudování farmacie“. Jeho jméno je uvedeno na III. výkazu darů na „Základ lékárníků“ z roku 1926 - daroval 50 Kč. Roku 1929 se objevil v Časopisu českého lékárnictví inzerát: „Magistr(a) přijme se v lékárně Ph.Mr. Edv. Boehma v Kostelci n. Orl. s nastoupením ihned nebo dle dohody; nabídky s udáním podmínek.“ Při konání tyrocínálních zkoušek v Hradci Králové dne 2. 9. 1929 byla za způsobilou s vyznamenáním uznána aspirantka Helena Vančurová z lékárně Ph.Mr. Ed. Boehma v kostelci nad Orlicí.(6, 8, 25,28, 33)

Lékárník Boehm se roku 1929 zúčastnil sjezdu kolegů-magistrů po 30 letech. V sobotu večer 9.11. toho roku se sešli kolegové diplomovaní v roce 1899, dle úmluvy při schůzce konané před 5 lety v Praze, aby pookřáli v kruhu starých kamarádů a družně si pohovořili. Mezi sešlými se v útulné separované místnosti „Národní kavárny“

nechyběl ani lékárník Tvrdík z Opočna. Sjezd trval do půlnoci. A když se účastníci rozcházel, vyslovili přání, aby se po 5 letech všichni opět ve zdraví šťastně shledali.

Příspěvkem členem Farmaceutické společnosti v Praze byl v roce 1891 magistr farmacie František Holoubek z Kostelce nad Orlicí. Ph.Mr. Eduard Boehm zemřel v Kostelci nad Orlicí v září roku 1939. K uctění památky zesnulého kolegy z Kostelce n. Orl. věnoval Ph.Mr. Jos. Tvrdík, lékárník v Opočně, 100 K na stavbu Lékárnického domu v Praze. I ostatním kolegům bylo doporučeno, aby místo věnce k uctění památky věnovali 100 K na Lékárnický dům.(8)

Na lékárenskou dynastii Boehmů navázal poslední lékárník „U Dvou andělů“, PhDr. Josef Honzík, manžel Anny Boehmové, pravnučky Vendelína Boehma. Koncesi k provozování lékárny, kterou převzal koupil, obdržel Ph.Dr. J. Honzík roku 1942.

Roku 1940 podal žádost o novou lékárnu v Kostelci nad Orlicí Ph.Mr. Em. Lepšík. Na schůzích představenstva hlavního grémia lékárníků pro Čechy, které se konaly dne 9. a 16.12. 1940 a 6.1.1941 byly projednávány tabulky zemského úřadu v Praze o žádostech, mezi nimiž byla i žádost Ph.Mr. Em. Lepšíka o novou veřejnou lékárnu v Kostelci. (6, 8)

Když se ve dnech 17. a 18.6. 1947 konaly v Hradci Králové aspirantské zkoušky, prošly s velmi dobrým prospěchem hned dvě aspirantky z lékárny v Kostelci nad Orlicí – Zdenka Zahutová a Marta Krejčová.(8)

Roku 1950 převzal lékárnu n.p. Medika.

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU 1994

Po znárodnění lékáren v roce 1950 byl krátce vedoucím lékárníkem v kostelecké lékárně Ph.Mr. Kubát, manžel spisovatelky Dr. Ph.Mr. Kubátové. Po něm přišel Ph.Mr. Rudolf Pohl. Ph.Dr. Josef Honzík byl zaměstnán jako kvalitář Krajské správy lékáren v Týništi nad Orlicí. V roce 1960 byl zatčen a odsouzen ke třem letům vězení pro údajnou sabotáž. Věznily jej v Leopoldově, kde byl rovněž Dr. Husák, se kterým se znal. Rehabilitován byl v roce 1990.

Od roku 1960 přešly všechny lékárny pod Okresní ústav národního zdraví. Lékárna v Kostelci nad Orlicí byla umístěna ve dvou domech, místnosti byly propojeny. V jedné části byla asi do roku 1963 krajská galenická laboratoř.

V září 1965 přišel na místo vedoucího lékárníka, místo Ph.Mr. Rudolfa Pohla, do lékárny v Kostelci nad Orlicí Ph.Mr. Karel Ježek. Přišel z Tkáňové ústředny fakultní

nemocnice v Hradci Králové, kde vyvíjel konzervaci tkání na transplantace lyofilizací. V rámci této práce absolvoval stáž na Tkáňové bance nemocnice Charité v Berlíně. V době nástupu Ph.Mr. Karla Ježka do kostelecké lékárny byl již n.p. Medika přejmenován na Krajskou správu lékáren, která byla zřízena zdravotním odborem KNV.

„ V té době byly v lékárně zaměstnané Ph.Mr. Lochmanová, Knotková a laborantky paní Dolanová a Hebká. V pozdější době jsme měli celkem devět zaměstnanců. Asi od roku 1985 jsme zřídili v lékárně sterilní box pro přípravu očních kapek, které jsme plnili do speciálních obalů z materiálů, ze kterých se dělaly jednorázové injekční stříkačky. Byly sterilní a na jedno zmáčknutí vycházela pouze jedna kapka, což uspořilo jednu třetinu obsahu. Dodávala nám je Chirana Stará Turá. Se zavedením Československého lékopisu č. 4 musely mít oční kapky mikrobiální kvalitu jako injekční roztoky, tj. sterilní. Většina lékáren tyto podmínky nespĺňovala, takže jsme je u nás připravovali hromadně pro všechny lékárny okresu. Jelikož jsme úzce spolupracovali s krajskou laboratoří kontroly léčiv v Týništi nad Orlicí, byly před započítím hromadné přípravy na základě chemických a mikrobiologických analýz stanoveny záruční doby, pochopitelně s velkou rezervou. Ta činila dva měsíce, ale stabilizační zkoušky skladovaných vzorků prokazovaly sterilitu i po dvou rocích. Ke konzervaci jsme používali jako první v tomto státě Thiomersal, používali membránovou filtraci, ke stabilizaci některých druhů kapek (KI 2%) thiomočovinu. Ke zvýšení viskozity, a tím prodloužení účinku kapek v oku, se používala hydroxypropylmethylcelulosa. Zřídili jsme si i analytickou laboratoř s možností titrace obsahových látek, jelikož jsme musely provádět jak konečnou, tak i mezioperační kontrolu. Oční kapky jsme připravovali ve velkém a za rok jsme jich vyrobili přes sto litrů. Později jsme využili mých zkušeností s lyofilizací tkání a některé druhy kapek jsem měl možnost na Tkáňové ústředně v Hradci Králové lyofilizovat. Jednalo se především o méně běžné kapky, jako 0.025% Physostigmin, nebo 3% Diacetylotannicum albuminatum, které mělo v roztoku životnost pouze 7 dní. V lékárenské službě jsem ještě vykonával funkci okresního odborníka pro galenickou farmacii. Do mých povinností patřila pravidelná kontrola lékáren při přípravě léků, dodržování hygienického režimu a zajišťování technického vybavení. V té době se ještě hodně léků dělalo na recepty a připravovali jsme v laboratoři některé roztoky, masti a poloproducty. Po privatizaci lékáren a hlavně možnosti dovozu léků od všech světových firem je prakticky příprava magistraliter léků v současné době zcela výjimečná. V dřívější době lékárna v Kostelci nad Orlicí

přípravou magistraliter léků zaměstnávala celodenně jednoho lékárníka a v případě ordinace kožního oddělení vyžadovala výpomoc dalšího pracovníka.“

Ph.Mr. Karel Ježek působil v lékárně v Kostelci nad orlicí do června 1991, kdy odešel do důchodu. Po té pracoval ještě tři měsíce v lékárně v Opočně jako výpomoc za nemocné zaměstnance. Od 1.11.1992 pracoval jako revizní lékárník ve Všeobecné zdravotnické pojišťovně v Hradci Králové, kde zaváděl kontrolní činnost, ale v srpnu 1994 musel ze zdravotních důvodů zaměstnání ukončit.(21)

V lékárně s Ph.Mr. K.Ježkem pracovaly také Mgr. Marie Horáková a Mgr. Jana Kuželová, které se po privatizaci lékáren osamostatnily. (72)

C. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1994

Po první privatizaci se změnilo umístění lékárny. Původně stála lékárna na náměstí, na stejné straně jako nyní, jenom o tři domy do středu. Kompletní privatizace proběhla roku 1994. Majitelkou se stala Mgr. Marie Horáková, která navrhla interiér lékárny. V lékárně pracují absolventky farmaceutické fakulty v Hradci králové: od roku 2000 Pharm.Dr. Lenka Šichanová, která získala diplom roku 2000 a doktorát roku 2004, a Pharm.Dr.Zlata Martincová, která promovala roku 2004 a doktorát získala roku 2005. Od roku 1994 pracuje v lékárně farmaceutická asistentka Hana Holakovská, která maturovala roku 1979.

Lékárna připravuje stejně jako v minulosti oční kapky a jiné léčivé přípravky, u nichž je požadována sterilita, i když v daleko menší míře. Jde o lékárnou základního typu. Otevírací doba je od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne.(15, 21)

LÉKÁRNA ARNIKA

Adresa: Komenského 533	1993 – dosud
Lékárna Arnika	1993 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Lékárna Arnika v Kostelci nad Orlicí byla založena dne 4.10.1993. Zakladatelkou se stala Mgr. Jana Kuželová, která je současně majitelkou a provozovatelkou lékárny. Mgr.

10. Opočno

10.1. Dějiny města Opočno

Souvislé osídlení Opočenska začalo ve slovanské době hradištní. Poprvé se Opočno připomíná v Kosmově kronice k roku 1068 jako předrománské hradiště (tato zmínka byla spojena se sněmem na Dobeníně k volbě biskupa Jaromíra Přemyslovce). Počátkem 14. století stál na místě hradiště gotický hrad, který již v té době byl střediskem státní správy. Prvním známým majitelem byl roku 1341 Čeněk z Potštejna a na Opočně. Později se hrad stal majetkem a sídlem pánů z Dobrušky, Mutiny a Sezimy, kteří se začali psát z Opočna. V této době se předpokládá rozvoj a větší výstavba vlastního města Opočna. Za husitských válek bylo Opočno v držení Jana Městeckého. Roku 1471 dostává město vlastní znak: zlaté slunce v modrém poli, nad horami v zeleném provedení, v levém horním rohu stříbrná hvězda.

Opočenský zámek stojí na místě původního gotického hradu, z něhož se dochovala jako samostatná stavební část pouze válcová bašta, tzv. hlodomorna. Původní hrad patřil do obranného strážního systému hradů při zemské Kladské stezce. Dne 12.8. 1425 byl dobyt královéhradeckými husity a pražany a vypálen spolu s městečkem. Roku 1495 koupil opočenské panství významný rod Trčků z Lípy, který započal práce na obnově hradu. Mikuláš Trčka z Lípy a na Veliši zastával významnou funkci na dvoře Jiřího z Poděbrad. Pravděpodobně cesta do Janova v roce 1551, u příležitosti volby Maxmiliána II., se stala podnětem pro Viléma Trčku k velkorysé přestavbě rodového sídla.(61)

Na konci 16. století měli Trčkové z Lípy ve své moci velkou část severovýchodních Čech, kdy k opočenskému panství připojili panství novoměstské a náchodské. Nebyli však jen náročnými stavebníky, umění milovnými mecenáši, ale především tvrdými utlačovateli poddaného lidu, jehož utrpení a hněv vyvrcholil v povstání, jež bylo roku 1628 těžce a krvavě potlačeno.(13)

Posledním mužským potomkem z rodu Trčků byl Adam Edman. Spolu se svým švagrem Albrechtem z Valdštejna byli dne 25.2. 1634 v Chebu oba zavražděni. Část zkonfiskovaných majetků obou šlechticů připadla hlavním osnovovatelům vraždy. Opočno dostal Rudolf Colloredo a jeho bratr Jeroným. Na konci 17. století, po požáru zámku, přistoupili Colloredové k závažným stavebním úpravám ve stylu barokním.

Mimo jiné bylo odstraněno sgrafito na fasádě, která dostala červený nátěr. Odtud pochází dlouho užívaný lidový název „ Červený Opočen“. V 19. století byla při klasicistních úpravách snata věž a zbouráno jedno arkádové křídlo, čímž se nádvoří otevřelo do parku.(61)

Městečko samo se vyvíjelo jen zvolna. Až do poloviny 17. století zaujímal jeho chudobná výstavba zbytek planiny před hospodářskými budovami, které tvořily předpolí zámku, teprve v 2. polovině 17. století rozšířilo svůj obvod stavbou kapucínského kláštera, který měl být opěrným bodem protireformní politiky Colloredů.(13)

10.2. Dějiny lékáren města Opočno

LÉKÁRNA „ U SVATÉ TROJICE“

Adresa: ulice 46/47	1864 - ?
ulice 134	? - 1880?
Nádražní ulice 164	1880 - ?
Masarykova třída 164	? - ?
Stalinova 164	? - ?
Nádražní 164	1963 - ?
Nádražní 288	? - dosud
Lékárna „ U Svaté trojice“	1864 – 1950
Lékárna 05-07-05	1950 – 1993
Lékárna „ U Svaté trojice“	1993 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1864 DO ROKU 1950

Čtvrtou nejstarší lékárnou v rychnovském okrese je lékárna v Opočně. V Opočně vznikla lékárna později než v okolních městech. Pro léky se posílalo do Dobrušky, Třebechovic nebo do Nového Města nad Metují. V nutných případech vydával léky ze své domácí lékárníčky ošetřující lékař v Opočně. V první polovině 19. století zdravotní poměry na opočenském panství nebyly utěšené. Epidemie cholery v letech 1831 až 1832 si vyžádala řadu obětí a velké zbídačení lidí. Tehdy v roce 1823 se vrátil do rodného Opočna František Alois Skuherský, narozený 12.3. 1794, „ v lékařství a ranhojičství doktor, zkušený lékař oční a vrchnostenský“, jak jest podepsán na listině

roku 1834. Jeho příchod byl dobrodiním pro lidi celého panství, neboť to byl člověk vzdělaný, ušlechtilý, horlivý vlastenec a schopný, nadaný a odhodlaný lékař. Jeho zásluhou a nemalými osobními a finančními obětmi byla zřízena na Opočně nemocnice roku 1865. Jejího otevření veřejnosti se nedočkal, zemřel 12.8. 1864. A jistě i jeho zásluhou dne 15.9. 1862 se usneslo obecní zastupitelstvo v Opočně, aby zde byla zřízena také lékárna a obecní výbor o její zřízení podal žádost. Po příznivém vyřízení vypsal městský úřad v novinách konkurs na její obsazení. Konkurs získal diplomovaný lékárník Aemilian Pollak z Vídně, který roku 1864 otevřel lékárnu v domě čp. 46/47. Lékárnu „U Svaté trojice“, pojmenovanou podle děkanského kostela, později přemístil do domu čp. 134.(3, 6)

Lékárník se v Opočně brzy sžil s českým prostředím a byl nazývá Emilem Polákem. Do Opočna se přistěhoval s manželkou a synem Emilem , narozeným ve Vídni 1.11.1859. Chlapec absolvoval v letech 1868 – 1874 benediktinské gymnázium v Broumově a pak vystudoval farmacii na pražské fakultě. Lékárenský diplom získal 13.10. 1880, ale o několik dnů dříve, 25.9. 1880, „ převzal v Opočně živnost“ po otci. Za člena lékárenského grémia byl přijat 15.8. 1881. V Opočně bydlel v domě čp. 134 s manželkou a u nich devatenáctiletý lékárenský asistent Doležal, narozený ve Dvoře Králové nad Labem, a sedmnáctiletý lékárenský učeň nebo pomocník Otakar Trnobranský, narozený v Opočně dne 1863. Byl to syn básníka Václava Trnobranského, který byl úředníkem u okresního soudu v Opočně. Někdy po roce 1880 získal lékárník Polák mladší dům čp. 164 v Nádražní ulici (pod poštou). Tam pak přemístil lékárnu, která tam trvala do 31.12. 1963. (6)

Do lékárny v Opočně byl 1.10. 1893 byl přijat tyron Jaroslav Skřivánek. (8)

Lékárník Emil Polák mladší vystupoval v Opočně jako člověk „ moderní“ a „ byl živ bez Pána Boha“. Tak o něm napsal do pamětní knihy opočenské fary opočenský děkan. Byl zvolen do obecního zastupitelstva a roku 1894 se stal starostou. Začátkem října téhož roku však z Opočna ujel s dvacetiletou dcerou hostinského z Nové hospody, tj. z dnešního hotelu Holub. Jak poznamenal vyčítavě pan děkan, „ odjel i s klíči nechav ve štychu ženu, lékárnu i obec“.

Po jeho čtrnáctidenní nepřítomnosti požádala ho městská rada prostřednictvím policie, aby vrátil klíče k městské pokladně a na funkci starosty rezignoval. Útěk starosty a lékárníka přinesl Opočnu ostudu. Lékárnu „ U Svaté trojice“ pronajal lékárník Polák lékárníkovi Jindřichu Suchánkovi. Tomu se vedlo v Opočně tak dobře, že za čtyři léta si koupil ve Smiřicích lékárnu a z Opočna 30.6. 1898 odešel a lékárnu znovu

převzal Emil Polák. Protože však byl v městě společensky nemožný, prodal lékárnu v roce 1899 lékárníkovi Adolfu Czumpelíkovi a z Opočna se odstěhoval. Bývalý lékárník v Opočně koupil 15.8. toho roku lékárnu s právem reálným paní Marie Haasové U Černého medvěda v Českých Budějovicích za 107.000 zl. (3, 6, 8, 44,45)

PhMr. Adolf Czumpelík se narodil v Praze dne 23.1. 1864, lékárenský diplom získal roku 1880 na německé univerzitě v Praze, avšak v Opočně vystupoval vždy jako uvědomělý Čech. Aktivně se účastnil práce v obecním zastupitelstvu a poskytoval opočenské měšťanské škole zdarma chemikálie pro školní kabinet a pro výuku přírodopisu a chemie. Ad. Czumpelík si nenechal ujít roku 1908 IV. Sjezd přírodozpytců a lékařů v Praze, zakončený 10.6. závěrečnou schůzí v Pantheonu Muzea království českého. Sjezdu se účastnilo 1128 přírodozpytců, lékařů a lékárníků slovanských národů, což byl počet, jakého předešlé sjezdy nedosáhly. V Opočně založil lékárník Czumpelík chudinskou nadaci ve výši 200 rakouských korun, kterou spravovala opočenská městská spořitelna jako fond Adolfa Czumpelíka. V roce 1902 se stal zakládajícím členem České lékárnické společnosti v Praze a roku 1905 přistoupil za člena Organizace českého lékárnictva . V lékárně pracoval sám, pouze v roce 1907 je doložen jako asistent královédvorský rodák PhMr. Rudolf Krista. Dne 15.9. 1912 uzavřel lékárník Czumpelík notářskou smlouvu na prodej lékárny se vším zařízením a zbožím k 31.12. 1912 za 90 tisíc rakouských korun PhMr. Josefu Tvrdíkovi. Fyzické odevzdání lékárny bylo podmíněno tím, že lékárník Tvrdík obdrží osobní koncesi k vedení lékárny. Dům čp. 164, v němž byla lékárna umístěna, prodal lékárník Czumpelík za dalších 40 tisíc korun rakouských. Ph.Mr. Czumpelík, emerní lékárník, dříve v Opočně zemřel roku 1940. (6, 8)

Lékárník PhMr. Josef Tvrdík se narodil 8.1. 1877 v Kotoučově u Ledce nad Sázavou. Po absolvování gymnázia v Čáslavi vstoupil jako tyro do čáslavské lékárny. Tyrocinální zkoušku složil s výborným prospěchem dne 22.9.1897 v Kutné Hoře. Dne 21.7. 1899 získal diplom magistra farmacie na české lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Pak působil na moravských lékárnách a na svou žádost obdržel dne 16.5. 1905 koncesi k vedení lékárny v Brně. K zařízení lékárny neměl patrně dostatek prostředků, a proto působil jako provizor nejprve v Kolíně a ve Slaném v letech 1905 – 1907 a pak až do roku 1912 v Golčově Jeníkově v lékárně U Zlaté koruny. Lékárnou v Golčově Jeníkově převzal od Jana Thona roku 1908. 7.9. 1907 se PhMr. Josef Tvrdík oženil v Chrámu páně u sv. Františka u Křižovníků v Praze se slečnou Růženou Žďárkovou z Trnova-Opočna. Tchán lékárníka Tvrdíka pan Václav

Žďárek, statkář v Trnově, zemřel náhle roku 1911. Tchýně, paní Anna Žďárová, zemřela 16.2. 1921. C.k. místodržitelství udělilo panu PhMr. Josefu Tvrdíkoví koncesní listinu k provozování veřejné lékárny v Opočně. 1.1. 1913 převzal lékárnu v Opočně. Matka lékárníka Tvrdíka, paní Barbora Tvrdíková, zemřela 24.5.1930 ve věku 82 let. (2, 6, 8, 57, 58)

O rozvoj Opočna se zasloužil Josef Tvrdík jako dlouholetý předseda městské spořitelny, člen městského zastupitelstva a městské rady.

Částkou 100 K přispěl roku 1919 na „Fond ke zbudování farmacie“ a stejnou částku věnoval na „Fond nezaměstnaných kolegů“. Na „Základ lékárníků“ (Lékařský dům) daroval roku 1926 50 Kč a o rok později ještě jednou tutéž částku. Na IV. lékárnický celostavovský ples věnoval roku 1928 25 Kč.(8)

Od roku 1907 byl činným ve Svazu českého lékárnictví. Jak již to v životě bývá, schopný a pracovitý člověk musí být zapřažen ještě více a tak, když Svaz československého lékárnictví potřeboval svědomitých pracovníků, zvolil si Ph.Mr. Josefa Tvrdíka hned v počátcích jako člena výboru a roku 1932 svým jednatelem a členem prezidiální rady.

V zápisu o 31. valné schůzi Svazu československého lékárnictví, která se konala ve středu dne 12.2. 1936 o 9. hodině dopolední ve velké zasedací síni Obchodní a živnostenské komory v Praze I, U obecního domu č. 2, předal jednatel Svazu a gremiální starosta Ph.Mr. Josef Tvrdík jednatelskou zprávu o činnosti Svazu československého lékárnictví za rok 1935: „...žádné zlepšení hospodářské tísně, která přetrvává již několik let, situace lékárnictví se ještě zhoršila, hlavně ještě tím, že již i ten malý zbytek občanstva – tzv. privátní partaje – následkem citelného nedostatku peněz šetří na lécích v takové míře, že je dnes privátní recept v lékárně již téměř vzácností. Nemocenské pojišťovny omezují čím dál tím více předepisování léků pro svoje členstvo, receptura je čím dále tím horší a při této mizerii hrozí lékárnictvu ještě stále více provádění paragrafu 156 nemocenského pojištění. Některé nemocenské pojišťovny již užívají oprávnění dané jim paragrafem 156, ale v míře daleko horší – neomezují se pouze na vydávání registrovaných léčivých specialit, k jejichž vydávání prostřednictvím smluvních lékařů jsou dle paragrafu 156 jediné oprávněny, ale vydávají i speciality ministerstvem veřejného zdravotnictví nepovolené i tzv. „speciality“ známého složení, které byly narychlo po uzákonění paragrafu 156 vyrobeny, ba vydávají i léky ručního prodeje. V loňském roce byly učiněny kroky(Svazu), kdy se jednalo o novelizaci 2. odstavce paragrafu 156 – v poslední chvíli bylo znění pro lékárnictvo snesitelné

změněno a vládním nařízením ze dne 29.4. 1935, č. 97 Sb.z. a n. upraveno tak, že nemocenské pojišťovny jsou oprávněny vydávati registrované speciality ve svých ambulatoriích a sice prostřednictvím svých smluvních lékařů. Jak již bylo zmíněno, ve skutečnosti je provádění paragrafu 156 zcela jiné, horší. Proto se bude Svaz snažit paragraf 156 odstranit.“

Ph.Mr. Tvrdík dobrovolně opustil jemu svěřenou funkci jednatele Svazu československého lékárnictví roku 1938. Aktivně se účastnil svazové činnosti a sjezdů čs. Farmaceutů a byl proto roku 1944 zvolen jeho čestným členem. Vedl zápisy schůzí výboru Svazu československého lékárnictva. Tak např. v Zápisu o 4. Výborové schůzi Svazu československého lékárnictva, konané 3. 5.1927 o ½ 3. hodině odpolední v zasedací síni „ Svazu“, stojí: „...K návrhu kol. Tvrdíka usneseno dopsati všem lázeňským správám, by po vzoru lázní pišťanských dali lékárníkům slevu na lázeňské taxe i na koupelích.“ Byl též starostou hradeckého lékárnického grémia (od roku 1927 do roku 1942) a v lékárně v Opočně skládali aspiranti tyrocínální zkoušky. Přitom lékárna neměla vodovod a destilační přístroj sloužil jako ozdoba lékárny. Pro „ aqua fontis“ se posílalo ke stojanu na ulici, pro destilovanou vodu se chodilo do kotelny Zimovy továrny na hospodářské stroje. Lékárna neměla ani zvláštní hořlavinový sklep.(6, 8)

Když se roku 1942 vzdal lékárník svého starostenství v královehradeckém grémium, zvolilo jej grémium svým čestným starostou . Aktivity Opočenského lékárníka však neustávaly. Byl i nadále předsedou Ústředí svazu českých lékárníků a pracoval v Resplazmě.(8)

S lékárníkem Tvrdíkem spolupracovali jako asistenti PhMr. Jiří Kudr, pozdější lékárník v Červeném Kostelci, PhMr. Antonín Prokeš a PhMr. Václav Diviš, který se oženil s dcerou lékárníka Tvrdíka, Růženou, ale později z Opočna odešel. Růžena Tvrdíková a Josef Obst oslavili svůj sňatek ve středu dne 12.12.1928 v Praze. ?Jako asistent lékárny v Opočně působil také PhMr. Josef Pařízek (1892- 1920). Lékárník Tvrdík s ostatními lékárníky zřejmě dobře vycházel, což napovídá i inzerát otištěný roku 1919 v časopisu českého lékárnictva:“ Potřebuji Resorcin 500 – 1000 gr. Mohu přenechat Duotal orig. 2 x 250 a l a 500gr.- Ph.Mr. Jos.Tvrdík, lék. Opočno.“ Mr. Josef Tvrdík přijímal v červnu 1922 přihlášky kolegů a jejich dam na výlet členů Svazu českého lékárnictví do Orlických hor, který se měl konat ve dnech 19. až 23. června 1922. Výlet skýtal následující program: 1. den 19. června: příjezd do Opočna buď dopoledne 11:07, nebo odpoledne 14:39 (z Prahy v 7:10 ráno); prohlídka zámku (je

zajištěna), parku a obory; 2. den 20. června: ráno z Opočna na Skalku, zastávka a prohlídka starého židovského hřbitova (z Jiráskova „Temna“) a odtud do Dříše, kdež bude nocleh (celkem 5 až 6 hodin cesty); 3. den 21. června: časně ráno z Dříše přes Vrchmezi na Orlických horách do Olešnice a údolím Olešenky do Pekla a do Náchoda (celkem asi 8 hodin cesty); 4. den 22. června: z Náchoda vlakem asi o 7 1/2 do Police nad Metují, odtud pěšky na Ostaš a Hvězdu a případně do Broumova; 5. den 23. června: Teplické a Adršpašské skály.(2, 6, 8)

Opočno bylo vyhledávaným místem pro výletníky již v minulosti. Ve dnech 10. a 11. června 1933 pořádala Československá lékárnická společnost zájezd do Hradce Králové a Opočna. Zájezd nabízel následující program: 10. června odpoledne odjezd z Prahy, večer přátelský večírek v Hradci Králové; 11. června ráno odjezd do Opočna, prohlídka opočenských památek a večer návrat do Prahy.

Časopis českého lékárnictva roku 1937 otiskl článek blahopřející k šedesátinám lékárníka Tvrdíka: „ Lékárník Tvrdík je sám vždy skromný, nikdy pro sebe nepřijal funkcí, z kterých by mu plynul materiální prospěch, ale práci ve stavu se neuhýbal a nikdy nečekal na uznání a o slávu nestál. Jeho náboženstvím je být prospěšný druhým, pokud je to lidsky možné. Svůj dosavadní život vyplnil svědomitou prací v lékárně a prací pro stav. Bylo však také hodně starostí stavovských, bolestí rodinných, snad i několik nezdarů, ale člověk, který nezůstane nikdy sám, který má tolik vděčných přátel, snadněji nese i břemena, pod kterými by jiný klesl.“(8)

Správu lékárny v Opočně převzal 20.1.1944 Ph.Mr. Václav Diviš. Po smrti lékárníka Tvrdíka 15.4.1945 vedla lékárnu vdovským právem Růžena Tvrdíková prostřednictvím provizorů do konce roku 1949. Nejdříve pronajala paní Tvrdíková lékárnu PhMr. Stanislavu Klinerovi, který však v Opočně působil velmi krátce. Pak vedla lékárnu vdovským právem paní Tvrdíková s provizorkou PhMr. Fantovou od 15.5. do 31.8. 1945. Pak pronajala lékárnu PhMr. Miroslavě Černé, která vedla lékárnu do konce srpna 1946. Lékárnu opět vedla vdovským právem paní Tvrdíková s provizorem PhMr. Jiřím Vopršálkem do konce roku 1949. Aspirantské zkoušky, které se konaly ve dnech 17. a 18.6. 1947, složila s prospěchem dobrým Zdenka Endtová z lékárny v Opočně. Od 1.1. 1950 byla lékárna začleněna do sítě lékáren n.p. Medika pod číslem 629.(6, 7, 8)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU 1993

Po převzetí lékárny n. p. Medika se odpovědným správcem stala PhMr Dagmar Pazderová, provdaná Lásková. Od 1.1. 1954 ji vystřídala PhMr. Zdeňka Bouzová, rozená Endtová. Od 1.7. 1960 po decentralizaci zdravotnictví a lékárenské služby na Okresní ústavu národního zdraví byla vedoucím lékárníkem v Opočně až do svého odchodu do důchodu 1.4. 1981. V lékárně pracovali PhMr. Dagmar Lásková, PhMr. Antonie Petrová, rozená Procházková, PhMr. Eva Peřinová, rozená Voborníková, PhMr. Alois Hamerský, lékárenský laborant Jaromír Pelda, laborantka Anna Jušková, rozená Pavlová, sanitárka Marie Roubalová. Dalším vedoucím lékárníkem opočenské lékárny byl v 80. letech 20. století absolvent farmacie Josef Hradecký, po něm promovaná farmaceutka Jana Michlová.

Po začlenění lékárny do Okresního ústavu národního zdraví v Rychnově nad Kněžnou, jako lékárna 05-07-05, byly pro lékárně adaptovány prostory v areálu nemocnice a do nich koncem roku 1963 lékárna přestěhována. Budova původně sloužila jako provozovna Tesli fabrikantům Duškovým. Dne 1.1. 1964 v nových prostorech zahájila lékárna provoz. I když nové prostory znamenaly značné zlepšení proti předchozímu stavu, přece nevyhovovaly značnou vlhkostí. Lékárna měla zateplování táru. Teprve po roce 1989, kdy došlo ke změnám ve zdravotnictví, byla lékárna znovu adaptována. (7, 74)

D. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Po privatizaci lékárny v roce 1993 se stala vlastníkem Mgr. Jana Michlová, předtím vedoucí lékárnice v Opočně, která do Opočna přišla z dobrušské lékárny. V lékárně pracovaly Mgr. Petrová a farmaceutická asistentka Anna Jušková.

Po odchodu Mgr. Jany Michlové do důchodu je novou majitelkou lékárny od roku 1999 Pharm.Dr. Sylva Vrátná. Promovala roku 1986 a doktorát získala roku 1987. Před příchodem do Opočna působila v lékárně v Náchodě. Od května roku 2003 pracuje v lékárně ve funkci odborného zástupce Mgr. Romana Dvořáková, která obdržela diplom roku 1991. Dalšími zaměstnanci lékárny jsou od roku 1995 Mgr. Stanislava Kovářová, která promovala roku 1979, od dubna 2004 Pharm. Dr. Blanka Prámková, která promovala roku 2002 a nabyla i specializovanou způsobilost. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně na plný úvazek od 17.6.1972 Anna Jubková, která maturovala roku 1972, a od 1.1. 1987 je v lékárně zaměstnána Růžena Mašková a to na půl úvazku.

poliklinice v Náchodě. V lékárně pracoval také Mgr. Hanuš. Od září roku 2004 je Mgr. V. Moravcová majitelkou Lékárny u zámku v Opočně.

V prostorech pronajatých v současnosti lékárnou se dříve nacházela masna. Interiér lékárny navrhla majitelka. Lékárna je pacientům otevřena v pracovních dnech i v sobotu dopoledne. (66)

11. Rokytnice v Orlických horách

11.1. Dějiny města Rokytnice v Orlických horách

Město vzniklo asi ve 13. století, původně jako uhlířská osada. Augustin Sedláček uvádí, že tato osada vznikla roku 1260, písemnou zprávou je doložena až od roku 1318. Městem se Rokytnice stala dvakrát. Poprvé v roce 1852, za 2. světové války jí byl statut města odebrán, podruhé jí byl přiznán statut města v roce 1960.

Vedle osady vyrostal tvrz, založená snad rodem Drslaviců. Dnes na jejím místě najdeme zámek vystavěný v letech 1548 až 1553, kdy byl majitelem Jan Licek z Rýzmburka. Roku 1627 koupil panství Jan Mikuláš Nostic, jehož rod držel majetek až do konce 2. světové války. Raritou zámku je velký sál předků, zvaný též Anenský. Má totiž rovný dřevěný strop údajně zavěšený řetězy na zvláštní konstrukci pod střechou. Uprostřed stropu je reliéf Bakchova průvodu a dvanáct výjevů z antické mytologie.

Mezi pamětihodnosti města můžeme zařadit soubor roubených domů na náměstí s podloubím, připomínající vzhled města v 18. století. Ve městě i jeho okolí najdeme dřevěné chalupy, z nichž některé dnes slouží rekreačním účelům.

Bývalý zámecký, dnes hřbitovní kostel v gotickorenesančním stylu, byl postaven za rytíře Kryštofa z Maušvic roku 1600 jako protestantská modlitebna, později byl barokizován a rozšířen. Barokní kostel Všech svatých na náměstí vystavěl v letech 1679 až 1684 stavitel A. Kristus z Kladské Bystřice. Mariánský sloup na náměstí se sochami svatého Václava a Jana Nepomuckého je z roku 1771.(61)

11.2. Dějiny lékárenství města Rokytnice v Orlických horách

LÉKÁRNA „ U VYKUPITELE“

Adresa: náměstí 72	1870 - ?
Masarykovo náměstí 72	? - 1981
Sídlíště 1. máje 457	1981 - ?
1. máje 457	? - dosud
Lékárna „ U Vykupitele“	1870 – 1950
Lékárna 05-07-06	1950 – 1993
Lékárna	1993 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1870 DO ROKU 1950

Lékárnu „ U Vykupitele“ v Rokytnici v Orlických horách zřídil dne 18.4. 1870 František Ančička narozený 11.8. 1826 v Lokti u Chebu. Nežli mohl dokončit svá studia, pracoval v lékárnách v Jablonné v Podještědí, Mladé Boleslavi, Táboře a Praze v lékárně „ U Bílého jednorožce“, kde mu provizor František Simmicher 31.7. 1859 vystavil potvrzení pro tyrocinální zkoušku. Na podzim roku 1859 pokračoval ve studiích na univerzitě a dne 23.6. 1860 obdržel lékárnický diplom, který podepsal Josef Hala jako děkan, dále Josef Čejka, Vincenc Kostelecký a univerzitní notář Ignác Chlumezer. Z roku 1891 je doložen jako přispívající, 1893 jako dopisující člen Farmaceutické společnosti v Praze. Český lékárník byl v německé Rokytnici váženým občanem a do roku 1892 byl členem místní školní rady. Pro vysoký věk pronajal lékárnou 1.1. 1893 PhMr. Františku Holoubkovi.

Ph.Mr. František Holoubek získal lékárnický diplom na pražské univerzitě 10.7. 1882. Do Rokytnice přišel z Kostelce nad Orlicí. 10.1. téhož roku pan František Holoubek, nový lékárník-nájemce v Rokytnici, oslavil svůj sňatek se slečnou Františkou Roštlapilovou (zemřela za necelé tři roky po sňatku, ve věku 27 let) v chrámu páně v Kostelci nad Orlicí. Ale když si nájemce v Rychnově nad Kněžnou koupil drogerii po zesnulém magistru farmacie a drogistovi, panu Fr. Letzfuszovi, prodal PhMr. Ančička lékárnou roku 1895 PhMr. Pavlu Putzkerovi, který pocházel ze Sadské. Emerní lékárník Ph. Mr. František Holoubek se stal v Rychnově nad Kněžnou starostou města, starostou obchodního grémia a předsedou červeného kříže. Byl členem mnohých jiných dobročinných a vlasteneckých spolků. Zemřel 29.1.1932 v Rychnově nad Kněžnou ve věku 72 let. (6, 8, 39, 40)

Emerní lékárník v Rokytnici PhMr. František Ančička zemřel 3.1.1915 ve stáří 88 let na Královských Vinohradech. Byl převezen a 7.1.1915 pohřben v Rokytnici. (8)

Pavel Putzker vystudoval na pražské univerzitě s promocí 15.7. 1885. Lékárníka Putzker (zemřel 14.7.1907 v Sadské)vystřídal za neznámých okolností dne 8.6. 1906 PhMr. Bedřich Křepinský, který lékárnou zakoupil. Bedřich Křepinský se narodil v Českém Brodě 3.6. 1872. Promoval na pražské fakultě 23.5. 1894. Roku 1896 působil PhMr. Křepinský v Pardubicích a byl přispívajícím členem KČF. Od 5.1.1900 do 15.1.1901 byl náhradníkem ve výboru Spolku českého lékařnictví a do 23.3.1901 zapisovatelem. 29. 11.1906 se stal členem organizace českého lékařnictví.

Lékárník Křepinský je doložen jako rokytnický lékárník ještě v lékárenské ročence na rok 1910. Pak se stal rokytnickým lékárníkem tamní rodák PhMr. Alois Rossmannith, syn Eduarda Rossmannitha, tajemníka okresního zastupitelstva v Rokytnici. Alois Rossmannith převzal lékárnou v Rokytnici 15.11. 1913. Matriky a lékárnické ročenky dokládají Rossmannitha jako rokytnického lékárníka až do roku 1938. Byl jím však až do května roku 1945, kdy byl z Rokytnice odsunut. (2, 6, 55, 56)

Stará paní Rossmannithová zemřela v 90. letech 20. století, její manžel padl ve 2. světové válce. Měli dva syny a čtyři dcery. Bratři Rossmannithové měli v nájmu prostory budovy, ve které se nacházela lékárna a drogerie. Arnošt Rossmannith byl drogista. (?) Po válce (roku 1947, 1958, 1973,1977) působila v lékárně Ph.Mr. Hana Mertlová. Pomáhala jí Eva Petrová jako pololaborantka a sanitárka.

B.VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU 1993

Roku 1950 byla lékárna v Rokytnici v Orlických horách stejně jako jiné lékárny zestátněna. Prostředí lékárny bylo kamenné, chmurné a vlhké. Na náměstí v levé části domu č.p. 72 se nacházela do roku 1981, pak se přemístila do přístavby nově zbudovaného zdravotního střediska, kde je dosud. Stejně tak dodnes můžeme na budově lékárny číst nápis: „OÚNZ Rychnov nad Kněžnou, lékárna 06, Rokytnice v Orlických horách“.

Po Ph.Mr.Haně Mertlové se stala vedoucí lékárníci (1983, 1988) absolventka farmacie Romana Savruková, která přešla na nové místo lékárny spolu s paní Evou Petrovou. (24, 72)

C.VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Po paní magistře Savrukové, která nechtěla lékárnou zprivatizovat, se stala novou lékárníci a majitelkou lékárny roku 1993 Mgr. Marie Kaňerová. Mgr. M. Kaňerová získala diplom roku 1981. V lékárně pracuje kromě sanitářky pro lékárenskou péči sama. Lékárna je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne. Pacientům nabízí základní sortiment, minimálně doplňkový sortiment, jako jsou čaje, kosmetické přípravky a výživa pro děti. V lékárně je i možnost přípravy očních kapek , recepty na oční kapky však přicházejí do lékárny málo, proto se jejich příprava stala nevýhodnou. Na rok 2006 je naplánována v lékárně rekonstrukce vstupu pro pacienty. (24)

12. Rychnov nad Kněžnou

12.1. Dějiny města Rychnov nad Kněžnou

Město vzniklo v polovině 13. století jako poddanské. Pan Heřman z Drnholce se jako zakladatel města píše také de Richenave už 1.2. 1258. Podpis je na pergamentu, kde se podepisoval jako dvořan Přemysla Otakara II.. S největší pravděpodobností právě pan Heřman z Drnholce de Richenave dal vystavět malý dřevěný hrad a pozval na nově vznikající panství četné řemeslníky i ze sousedního Německa. Nejpočetnější skupinu nových osadníků tvořili soukeníci, jejichž práce dala nově vznikajícímu městu jméno Rychnov Soukenický. Privilegia, která dostali „ustaveniem práva súkenničieho tak od chudých jak bohatých“ z roku 1378, potvrzená pány Jetřichem a Albrechtem z Rychnova, jsou druhou nejstarší česky psanou listinou.

Původ jména Rychnov u několika našich obcí zůstává stále otazníkem – výkladů je několik. Nejpravděpodobnějším vysvětlením je počestění německého výrazu Reichenau = Reiche Aue = bohatá niva, nebo auf der reichen Aue = na bohaté nivě. Jsou známa i jiná, starší vysvětlení: rychnov = česky ochoz lesů a luhy v nich obsažené, richenawe = latinizované slovo značící lesní újezd, místo vymýcené, rajnava = lučinaté místo (koutek) mezi stráněmi porostlými lesy, rychlov – od rychlého běhu jelena. Dnešní název Rychnov nad Kněžnou se užívá od roku 1848, kdy byly zřizovány okresy. S novým přídavkem Rychnova se však lze setkat již v první čtvrtině 19. století (v úvodu „ Domáci kuchařky“ D. M. Rettigové čteme: V Rychnově nad Kněžnou, dne 30. května 1825). Název řeky Kněžná je rovněž z počátku 19. století – nikdy před tím se s tímto názvem nesetkáváme. Za starých dob, kdy si na ni činil výsadní právo kníže, se jí říkalo „ řeka kněžská“, tj. knížecí, neboli Kněžná. V úředních spisech je však až do 19. století uváděna jen jako „ voda“ nebo „ řeka Rychnovská“, tak jako Bělá (Novohradská) „ řeka Solnická“. (61, 69)

Dne 4. 3. 1488 dostalo město, přesněji řečeno Albrecht z Rychnova, majestát Vladislava Jagelonského, kterým se povolovalo pečtit zeleným voskem. Znak, který je užíván dodnes, má tuto podobu: „ jelen s dvěma rohy nahoru zdviženými, an jest spolehl na nohy, na kterémžto panna na prostředku po straně sedí v modré sukni, podávající témuž jelenu dvě lístky k ústům, kteřížto lístkové lekna slovú“. Znak byl používán už přes sto let, zelený pečetní vosk směli rychnovští používat od roku 1372, ale králem bylo vše stvrzeno uvedeným majestátem.

V Rychnově kvetla již od 14. století řada řemesel, především soukenické. Posel z podhoří, roku 1907, č.33 : „...Soukenictví bývalo vedle trhů a nejdůležitějšího hospodářství polního hlavním zdrojem příjmů města. V každém druhém domku bydlel výrobce soukenných látek. Téměř každý krok upomínal na velmi čilý soukenický průmysl, stavy cvakaly, vřetena se všude vesele točila a motala. Všude na výslunných místech, zvláště na starém náměstí, sušila se vlna, která se dříve ve struze prala, aby se zbavila mastnoty a přebytečné barvy.“ Vlnářské výrobky z Rychnova byly dlouho považovány spolu se sukny kosteleckými a solnickými za nejlepší v Čechách.(19,61)

Původní hrad byl dřevěný. Později byl zpevněn a vybudován z kamene. Uvádí se, že byl osídlen ještě roku 1560. Kde přesně stál, se neví. Jsou uváděna dvě místa. Jednak na místě dnešního požárního útvaru a zvláštní školy, anebo na místě dnešního zámeckého kostela. Roku 1577 se stává majitelem panství Burjan Trčka z Lípy, který přenesl sídlo do údolí Kněžné, směrem k habrové. Zde nechal vystavět renesanční zámek, který odpovídal tehdejším společenským potřebám. Jeho nepatrné zbytky se zachovaly ve zdi budovy bývalého pivovaru. Během třicetileté války, roku 1640, získal panství Albrecht Libštejnský z Kolovrat. Jeho syn František Karel, hejtman markrabství moravského, postavil na vyvýšenině nad městečkem velkolepé barokní sídlo. Se stavbou se začalo roku 1676, jak uvádí letopočet na vstupním portále, a dílo bylo dokončeno roku 1690. O několik let později se přikročilo k přestavbě a rozšíření zámku (1713 až 1727). Na těchto pracích se podílel i vynikající architekt Jan Santini-Aicht, jehož dílem je nové průčelí kostela Nejsvětější Trojice (1712 až 1715). Kostel sám byl postaven již dříve, za Kašpara Betengla z Neyenperku a na Borohrádku, v letech 1594 až 1602. Dnešní zámecký komplex je tvořen jednopatrovou budovou kolem čtvercového nádvoří s mansardovými střechami a arkádovou nádvoří lodžii v přízemí. Od roku 1955 je v zámku instalována pozoruhodná kolowratská sbírka obrazů, která se řadí mezi nejvýznamnější u nás.

Na zvonici nad zámkem je zavěšen zvon Kryštof. Nese jméno tehdejšího majitele panství Kryštofa Betengla z Nezenperka (někdy se uvádí z Neuenberku), nábožensky snášenlivého člověka. Svými rozměry se zvon řadí na třetí místo v České republice. Zavěšen byl v roce 1604, kdy byl majitelem panství již Eustach Betengel, bratr Kryštofa (Kryštof zemřel roku 1602). Syn Eustachův, rovněž Krzštof Betengel, podporoval Fridricha Falckého, Zimního krále. Po bitvě na Bílé hoře mu bylo rychnovské panství zkonfiskováno.(61)

12.2. Dějiny lékáren města Rychnov nad Kněžnou

LÉKÁRNA „U BÍLÉHO LVA“

Adresa:	457	1752?- 1784
Ulice	78	1784- ?
Ulice pplk. Vašátky	78	? - ?
Fučíkova	78	? - ?
Panská ulice	78	? - ?
Panská ulice	23	? - dosud
Lékárna „ U Bílého lva“		? - 1950
Lékárna 05-07-01		1950- 1993
Lékárna „ Na Panské“		1993 - dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU ? DO ROKU 1950

Již z roku 1583 je zmínka o lékárníkovi Janu Bohnerovi, který odešel roku 1608 do Litomyšle. Roku 1618 snad působil jako lékárník v Rychnově Andreas Breslaner.(2)

Je zajímavé, že do roku 1673 kladou počátek lékárny v Rychnově nad Kněžnou lékárenské ročenky a Dvořákův průvodce městem. Konkrétní údaj o lékárně se v žádném archivním pramenu nepodařilo zjistit, ani v pozemkových knihách. Nelze vyloučit, že tehdy šlo o krátkodobý pobyt lékárníka ve městě, jak tomu bývalo i jinde. Ročenky uvádějí i rok 1714 jako založení lékárny. Tehdy založil hrabě Norbert Libštejnský z Kolovrat, pán města, piaristické gymnázium, které znamenalo velmi mnoho pro kulturní vývoj nejen Rychnova a Rychnovska, ale celých severovýchodních Čech. Nelze jistě usuzovat, že mezi prvními dvěma řeholními učiteli, kteří přišli v roce 1714 do Rychnova, byl jeden lékárník. Avšak v témže roce postihl Rychnov mor. Morová epidemie, poslední, která tu byla zaznamenána, kladla jistě na nepočetný zdravotnický personál ve městě značné nároky. Bohužel ani tu se nepodařilo najít konkrétní doklady o tom, že tehdy, aspoň krátkodobě, působil v Rychnově lékárník.

Prvním konkrétně zjištěným rychnovským lékárníkem byl učený Jan Petr Seebald, který si v Rychnově n. Kn. Koupil dům čp. 457 v roce 1752. Poprvé je doložen ve farní matrice z roku 1727, když se jeho manželce Antonii Eleonoře 27. 10. 1727 narodil syn Jan Nepomucký Josef František Seebald. V matrice narozených byl zapsán otec Jan Petr Seebald jako „ camerarius“. Pak se objevuje v matrikách pravidelně, protože měl celkem

šest dětí. Od roku 1744 je doložen také v lékárnických účtech. V rychnovské pozemkové knize je zapsán kšaft Jana Petra Seebalda, kterým 1. 12. 1761 odkázal jako odstavec XV. Svému synu Marcelu Arnoštu Antonínu Seebaldovi „ apatyku pozůstalou se všemi příslušnými medicínami, sklenicemi, přístroji lékařskými a chirurgickými a knihami... Jan Petr Seebald byl totiž také chirurg. Zemřel 26.6. 1762 ve věku 72 let a v matrice zemřelých je zapsán jako „ Praenobilis dominus Ioennius Petrus Seebald, quondam Excellentissimi Domini, Domini Francisci Carili comitis a Kolovrat Camerarius“. Jeho vztah k říšskému hraběti Františku Karlovi Kolowratovi, který mu udělil čestný titul komořího, byl dán jeho lékárnickou činností, jak potvrzují lékárenské účty, dochované v kolowratském rodinném archivu.

Seebaldovský dům zdědila Alžběta Seebaldová, která se později provdala za generála Mayera de Nemeth. Ta prodala dům Václavovi z Rosenfeldu, který v domě zřídil roku 1792 první rychnovskou poštu.

Od 16. března 1761 je doložen jako provizor rychnovské lékárny „ U Bílého lva“ lékárník Václav Kristl, když s manželkou Marií Magdalenou v letech 1761 – 1764 křtili v Rychnově tři děti.

V rychnovské matrice oddaných je uveden lékárník Jan Moscher, syn velehradského komořího Jana Moschera, jako ženich Marie Peikrtové, dcery rychnovského radního Václava Peikrta. Sňatek se konal 20. 2. 1764. Okolnosti , za nichž se stal Moscher rychnovským lékárníkem, nejsou známi. Lékárnu však roku 1784 přemístil do domu čp. 78 a vedl ji do své smrti 29. 9.1789, kdy ve věku 71 let zemřel.

Datum přestěhování považují rychnovští historikové Juza a Kouřil za první údaj o lékárně. Stanislav Dvořák však bez udání pramene uvádí, že lékárna v domě čp. 78 existovala již v roce 1673.

V roce 1791 získal rychnovskou lékárnu sňatkem s dcerou lékárníka Moschera, Marií, Jan Kobr, narozený roku 1764. V roce 1792 se jim narodil syn Jan, který se stal rovněž lékárníkem. Dne 15. 2. 1816 se oženil s dcerou rychnovského soukeníka Františka Haufa, Janou Nepomucenou. Do matriky oddaných byl zapsán jako lékárnický provizor. Později se stal rychnovským lékárníkem a lékárnu vedl do 10. 9. 1823, kdy ji prodal za 10.000 zlatých Janu a Marii Michalovým.

Jan Michal pocházel ze Štýrského Hradce. Lékárenský diplom získal 15. 9. 1808 na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Kde působil do roku 1816 se nepodařilo zjistit. Pak však se stal lékárníkem v Hradci Králové, kde působil do roku 1820. Dne 9.7. 1820 nastoupil v Rychnově n. Kn. asi jako provizor u lékárníka Kobra. Dne 10. 9.1823 od

něho koupil lékárnou, přičemž kupní smlouvu podepsala jeho manželka Marie. Dne 22. 7. 1837 požádal lékárnické gremium o radikování své lékárny „ U Bílého lva „ v domě čp. 78 a po projednání své žádosti na krajském úřadu v Hradci Králové toho dosáhl. V Rychnově n. Kn. působil až do své smrti dne 27.2.1840.

Lékárník Jan Michal byl zřejmě v posledních letech před smrtí nemocný a nemohl lékárnou sám řídit. Jako provizor působil v jeho lékárně v letech 1837-1838 lékárník Adolf Schopf, který se mimořádně zajímal o botaniku. Společně s jaroměřským lékárníkem Karlem Hallou provedl soupis rostlin z Rychnovska, který se v rukopise zachoval jako „ Verzeichnis der von mir Adolf Schopf in Jahre 1838 in der Ungebung von Reichenau Koenigraetzer Kreises eingesammekten Pflanzen“. Dílo je uchováno v rukopisném oddělení Národního muzea v Praze.

Od 16.9. 1836 působil v lékárně Jana Kobra jako pomocník královéhradecký rodák Jan Slavík, narozený 15.9. 1809. Pocházel z lékárnické rodiny, ale lékárnictví se učil v druhé hradecké lékárně – u lékárníka Felixe- od 6.8. 1823 do 6.9. 1827. Pak studoval čtyři roky farmacii ve Vídni a tam získal 12.8. 1831 lékárnický diplom. Sňatkem s dcerou Jana Michla získal rychnovskou lékárnou. Vlastnického práva nabyt 8.11.1841. Věnoval se i veřejné činnosti, byl vlastenec a pokrokový člověk, který zejména v roce 1848 vykonal mnoho dobrého. Roku 1874 se stal náměstkem předsedy Občanské besedy v Rychnově. Lékárnu vedl do své smrti 20.7. 1888.

Lékárnu zdělila jeho manželka Anna, rozená Brožová. Prvním provizorem se stal lékárník František Xaverský Faltys, rodák z Josefova, kde se 15.3.1858 narodil. Lékárnický diplom získal na německé univerzitě v Praze dne 12.7. 1880. v Rychnově působil od 29. 12. 1880 do 31. 12. 1889.

Vlastnické právo na dům, v němž byla lékárna, bylo připsáno 30.10.1888 dceři lékárníka Slavíka, Janě Slavíkové, jako dědičce.(5,6, 33,34)

Nástupcem provizora Faltys se stal 1.1. 1889 PhMr. Alois M. Wolf. Narodil se v Opočně roku 1853? (1852) jako syn knížecího colloredo-mannsfeldského porybného Františka Wolfa a jeho manželky rozené Kašparové. Po gymnaziálních studiích v Hradci Králové a Rychnově nad Kněžnou praktikoval v lékárně pana K. Haly v Jaroměři. Jako asistent byl zaměstnán v lékárnách: v Karlíně, Mariánských Lázních, Chrastavě a Mezilesí. Univerzitu navštěvoval v Praze a Krakově. Lékárnický diplom získal 3.6. 1877 na univerzitě v Krakově. Pak působil v lékárnách v Krakově a Počegě. Na čas vyměnil povolání u firmy Clericus, Ziehl a spol.v Norimberce, ale láska k farmacii jej přivedla zpět ke stavu. V letech 1884 – 85 vedl městskou lékárnou v Pasově, později

kondicionoval ve Vídni. Dne 28.12.1882 převzal lékárnu v Rychnově nad Kněžnou. Od té doby horlivě působil ve veřejném životě. Dne 12.2.(3.11.) 1889 se PhMr. Alois Wolf oženil s dcerou zesnulého lékárníka Slavíka, Janou, a získal tak rychnovskou lékárnu. Roku 1921 byla Jana Wolfová prohlášena za šílenou. Dne 8.5. 1922 se stal vlastníkem domu čp.78 Alois Wolf jako dědic po své ženě. Přičinil se o rozšíření lékárny tím, že koupil v Panské ulici další dům a obě budovy spojil, takže získal vyhovující prostor pro laboratoř a sklady. Stejně jako zemřelý tchán zastával funkce v Občanské besedě a v obecním zastupitelstvu. V roce 1906 se stal náměstkem starosty. Lékárník Wolf byl roku 1904 zvolen zástupcem Zemského výboru ve výboru průmyslové pokračovací školy v Rychnově nad Kněžnou. Rychnovského lékárníka Wolfa jmenovali roku 1921 zástupcem země při odborné dívčí rodinné škole v Rychnově. Byl přispívajícím členem Farmaceutické společnosti v Praze, členem Organizace českého lékařnictví pro Čechy, Moravu a Slezsko. Roku 1899 jej grémium zvolilo jednohlasně za místopředsedu. Od roku 1901 byl gremiálním starostou grémia lékárníků královéhradeckého kraje.(9)V časopisu českých lékárníků vydaném roku 1907 stojí psáno, že v Chomutově zemřel 5. března 1907 bývalý lékárník pan magistr W.Wolf, otec nynějšího gremiálního starosty.??? Ve Věstníku Svazu českého lékařnictví se objevil roku 1918 inzerát: „ Aspiranta nebo slečnu přijmě ihned lékárna u „ Bílého lva“ Mr. Al. M. Wolfa v Rychnově n. Kn.“ a další inzerát roku 1926: „Spolupracovníka mladšího svobodného, neflekl. Na delší pobyt přijmu od 1. března t.r. Laskavé nabídky s currie vitae prosí Mr. Al, M. Wolf, Rychnov nad Kněžnou.“Jméno lékárníka Wolfa nechybělo na seznamu jmen lékárníků, kteří přispěli roku 1919 částkou 100 K na „Fond ke zbudování farmacie“. Jeho činnost v lékárně je doložena ještě roku 1926. (5, 6, 8,34, 40, 46, 52)

V červnu roku 1896 na magistra farmacie povýšili na České univerzitě Emila Wolfa z Rychnova nad Kněžnou. (8)

Zaslaný dopis Aloise M. Wolfa uveřejněný v Časopise českých lékárníků roku 1891:

Při posledním sjezdu „ Rakouské společnosti lékárníků“ měl jsem o uvítacím večeru v „Grand Hotelu“ příležitost mluvit také s kolegou p. Štěpánkem, lékárníkem na Královských Vinohradech u přítomnosti kolegy p. Fanty. Litoval jsem, že mi možno nebylo, zúčastnit se rokovaní Farmaceutické společnosti, ačkoliv jsem měl nějaká petita, resp. desideria na srdci, a vyprávěl jsem některá z nich. Pan kolega Štěpánek mi na to odvětil, že Farmaceutická společnost není tu proto, aby nás, venkovské lékárníky, chránila a bránila, že mi na naše grémia s takovými věcmi obrátiti se máme. Dovolují

sobě tedy slušnou otázku, proč nás venkovany sl. Farmaceutická společnost ku přistoupení zve, když nás proti nešvarům se naskytujícím chrániti nechce? Či snad toliko proto, abychom příspěvky zasílali? Dle rady p. kolegy Š. bude tedy lépe, když i s příspěvky toliko na naše grémia se obrátíme, což zajisté učiniti neopomeneme. S kolegiálním pozdravem Al. M. Wolf, lékárník

Objasnění otištěné v Časopise českých lékárníků roku 1891:

K rozmluvě mé s p. kolegou Wolfem z Rychnova o slavnostním večeru u příležitosti sjezdu lékárníků rakouských- jejímž uveřejněním jsem byl nemálo překvapen- dodávám k objasnění následující. P. kolega Wolf litoval, že nemohl se mimořádné schůze Farmaceutické společnosti účastniti, byl by prý rád nějakou soukromou záležitostí s drogistou na přetřes uvedl, pan kolega Wolf stěžoval si dále na časopis, který prý mu jistá sdělení neuveřejnil, a tu jsem v nemilém dojmu výčitek při tak slavnostní náladě skutečně pronesl, a podle mého mínění zcela správně- že od Farmaceutické společnosti se to žádati nemůže, aby o jednotlivých přehmatech drogistů- jichž známe všichni dost- pojednávala, k tomu, že se nejlepší hodí grémia, jak se to v Praze u našeho grémia děje. Farmaceutická společnost si zajisté takové porušování práv našich zaznamenává, a užije jich při řešení otázek zásadních a povšedních lékárnictví se týkajících. Jan Štěpánek, lékárník Královské Vinohrady, 8. října 1891 (8)

Lékárník Alois M. Wolf zemřel 23.2.1929. O jeho oblíbenosti svědčí věty článku otištěného v Časopisu českého lékárnictví: „ Ph.Mr. Al.M. Wolf, lékárník v Rychnově nad Kněžnou a doživotní čestný starosta lékárnického grémia bývalého kraje královéhradeckého zemřel v pozhnaném věku 76 let v sobotu dne 23.2. ...vysoce zasloužilý stavovský pracovník a organizátor a gremiální starosta kolegů z Hradecka, Kosteletka, Rychnovska, Žamberecka, Opočenska a Náchodska. V posledním desetiletí ochabla starostenská činnost, zato dříve – počínaje léty 80. – byla nepřetržitou periodou jeho činorodé a tvůrčí práce po celý den a zejm. pro grémium jeho péči a vedení svěřené, jemuž věnoval své nejlepší síly. Byl rozeným gentlemanem, taktní ve vystupování, přímý a na výsost poctivého charakteru. Svaz československého lékárnictví ztrácí v ušlechtilém kol. Mru Wolfovi dalšího svého člena, jež stál u kolébky Organizace lékárníků pro Čechy, Moravu a Slezsko a jež po dlouhá léta jak člen výboru poctivě se staral o lepší příští samostatného lékárnictví...“ Na dalších stranách časopisu se dočítáme: „ Ph.Mr. Al. M. Wolf – byl téměř po 27 let starosto lékárenského grémia bývalého kraje královéhradeckého a v té době si získal největších sympatií všech

kongremiálů. V posledních letech zákeřná choroba jej trápila. Značné úlevy přinášely mu lázně Poděbrady, kam každoročně dojížděl a odkud částečně ozdraven opět se vracel, by věnoval se zájmům lékárnického stavu a svěřenému mu grémiu. Pokračující choroba ho donutila roku 1927 vzdáti se gremiálního starostenství. Byl však zvolen čestným starostou a příštího roku konala se na jeho počest gremiální schůze v Rychnově nad Kněžnou. Zemřel ke konci února 1929. poslední týdny života přinesly mu těžká fyzická utrpení. Smrt stále se mu vykoupením. Farmaceutická věda nemohla nijak přinést úlevy svému horlivému stoupenci. Hojné účastenství na pohřbu svědčilo o mimořádné oblibě. Zásluhy dobrého přítele a kolegy a nejstaršího lékárníka severovýchodních Čech ocenil srdečnou řečí starosta Tvrdík. Již od prvních dob, co se stal lékárníkem samostatným účastnil se vždy činně všech akcí, které bylo nuceno lékárnictvo podnikati, s láskou a chutí konal všechny jemu svěřené úkoly. I rychnovští turisté těžce se loučili s vynikajícím svým členem, cestovatelem a jedním ze zakladatelů turistického oboru – byl průkopníkem turistické myšlenky a zpřístupňování přírodních krás...“(8)

Po smrti PhMr Wolfa se stal jeho nástupcem 22.10.1929 PhMr. Miroslav Hamerský. Narodil se v Křovicích 9.11. 1891, jiné údaje o jeho studiu a praxi se nepodařilo zjistit. Zájem o lékárně, údajně motivovaný nemocí PhMr. Miroslava Hamerského, měl jeho starší bratr Alois Hamerský, středoškolský profesor latiny a řečtiny, narozený v Opočně 13.3 1887. Jako čtyřicetiletý se rozhodl pro změnu povolání a třiadvacetiletý složil v Poděbradech dne 15.9. 1930 tyrocínální zkoušku. Pak studoval farmacii na Karlově univerzitě a studium ukončil promocií 28.6. 1932. V rychnovské lékárně působil jako lékárník asistent ještě v roce 1947, kdy mu lékařenské gremium gratulovalo k jeho šedesátinám.(6)

U aspirantských zkoušek, které se konaly v Hradci Králové ve dnech 17. a 18.6.1947 uspěla s velmi dobrým prospěchem Jarmila Bejšovcová z lékárny Ph.Mr. Hamerského v Rychnově nad Kněžnou.

O zřízení nové veřejné lékárny v Rychnově nad Kněžnou projevíli roku 1937 hned 2 žadatelé. Žádost č. 6805 ai 1937, odd. 26 náležela Ph.Mr. Janu Uhlíři, správci lékárny v Novém Městě nad Metují. Zažádal u zemského úřadu v Praze o povolení k provozování lékárny, kterou hodlal zřídit v Rychnově nad Kněžnou se stanovištěm ve všech domech na Masarykově náměstí. Žádost č. 10.208 ai 1937, odd. 26 o povolení k provozování lékárny podal zemskému úřadu v Praze Ph.Mr. Viktor Hanyš, adjunkt lékárny v Kladně. Stejně jako jeho kolega chtěl zřídit lékárně v Rychnově se

stanovištěm ve všech domech na Masarykově náměstí. Roku 1941 sdělil zemský úřad v Praze, že současně zamítá žádost Ph.Mr. Štěpánka i Ph.Mr. V. Haniše o koncesi ku řízení a provozování nové lékárny v Rychnově nad Kněžnou.(8)

Ph.Mr. Miroslav Hamerský, lékárník v Rychnově nad Kněžnou, zesnul v pondělí 5.9.1949 ve věku 58 let. Pohřeb se konal 5.9. v Rychnově nad Kněžnou. Po smrti lékárníka Miroslava Hamerského převzala lékárnu jeho vdova, Ph.Mr. Anna Hamerská, rozená Šandová. Vlastnické právo na dům s lékárnou bylo vloženo Ph.Mr. Anně Hamerské dne 20.8.1949 podle notářského spisu jako kupující. Anna Hamerská se provdala za Ph.Mr. Františka Meškana. Ph.Mr. Alois Hamerský odešel do důchodu, ale až do své smrti 29. 6. 1961 vypomáhal v lékárnách v Opočně a v Dobrušce. (5, 6, 8)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU 1993

K 1.1.1950 převzal rychnovskou lékárnu n.p. Medika. Odpovědným správcem (vedoucím lékárníkem) se stal Ph.Mr. František Meškan. Ve funkci odpovědného správce setrvat až do roku 1954. Dne 1.4. 1954 nastoupil do rychnovské lékárny jako lékárník asistent Ph.Mr. Karel Ježek a dnem 1.6. 1954 se stal odpovědným správcem. K 1.7. 1960 byla lékárna začleněna do Okresního ústavu národního zdraví v Rychnově nad Kněžnou, jako lékárna 01. Ze dne 23.8.1960 pochází zápis o vložení vlastnického práva československému státu Okresnímu ústavu národního zdraví. Ph.Mr. Karel Ježek se stal prvním vedoucím lékárníkem lékárny 01 až do 1.12. 1962, kdy odešel do Tkáňové ústředny fakultní nemocnice v Hradci Králové.(5)

Ph.Mr. Karel Ježek se narodil 21.6.1927 v Levoči. Do školy začal chodit roku 1933 v Jihlavě, kam se jeho rodina odstěhovala. Později se rodina přestěhovala do Hradce Králové. Karel Ježek maturoval v roce 1946 na gymnáziu v Hradci Králové. V téže roce nastoupil na praxi v lékárně v Josefově, kde byla majitelkou Ph.Mr. Horná. V létě 1947 přešel do lékárny Ph.Mr. Františka Hegera v Hradci Králové, kde ukončil praxi složením tyrocínální zkoušky, která jej opravňoval k samostatné práci v lékárně. Ph.Mr. Heger, jeho manželka, která v lékárně také pracovala, a jeho syn Dr.Ph.Mr. Heger byli v roce 1950 nebo 1951 zatčeni a odsouzeni k vysokým trestům, jako mnoho dalších lékárníků a soukromých osob z jiných oborů. Na podzim roku 1948 nastoupil Karel Ježek na studia farmacie v Praze, které tehdy vzhledem k dvouleté praxi trvalo dva roky. Tím, že nastoupil na podzim, se vyhnul prověrkám studentů před prázdninami, při kterých bylo vyloučeno z vysokých škol přes 9000 studentů. Jelikož v té době nebyla

samostatná farmaceutická fakulta, studovalo se částečně na lékařské a přírodovědecké fakultě. Ph.Mr.Karel Ježek promoval v červnu 1950. Tehdy se nastupovalo na umístěnky a prvním místem čerstvého absolventa se stal 15.7.1950 Chlumeck nad Cidlinou. Lékárna v Chlumci již byla znárodněna a patřila vedoucímu lékárníkovi Ph.Mr. Scherksovi. Všechny lékárny držely noční a nedělní pohotovostní služby. Jelikož byli v chlumecké lékárně jen dva lékárníci, znamenalo to pro oba službu každý druhý den a každou druhou neděli. Počátkem roku 1951, po vzniku n. p. Medika, kam patřily všechny znárodněné lékárny a sklady léčiv, byl Ph.Mr. K. Ježek přeložen do lékárny v Úpici. V březnu 1951 následoval překlad do lékárny v Polici nad Metují, odkud Ph.Mr. K. Ježek střídavě každý týden jezdil na zástupy do lékáren v Teplicích nad metují a Meziměstí. V Polici působil až do konce října 1951, protože musel nastoupit dvouletou vojenskou službu, nejdříve v Hradci Králové ve škole pro záložní důstojníky. Po absolvování vojenské služby byl v září 1952 přeložen do Českého Krumlova, kde vykonával službu vojenského lékárníka až do konce října 1953, kdy byl propuštěn do civilu. Ředitelství krajské správy Mediky přeložilo Ph.Mr.K.Ježka do lékárny v Jaroměři. V dubnu 1954 byl přeložen jako vedoucí lékárník do Rychnova nad Kněžnou. Ph.Mr. František Meškan, kterého ve funkci vystřídal, přešel jako vedoucí lékárny do Vamberku. V té době byli bývalí majitelé překládáni ze svých lékáren. Po smrti Ph.Mr. Fr. Meškana, asi v roce 1961, našla Státní bezpečnost ukryté léky na půdě, které patřily Ph.Mr. Meškanové. Jejich hodnota činila asi 200.000 Kč. Ph.Mr.Meškanovou zatknuli a ve veřejném procesu, kterého se museli zúčastnit všichni zaměstnanci, odsoudili k 11 letům vězení.

Rychnovská lékárna měla výdejnu v nemocnici, kterou vedl celodenně magistr, později jen polodenně a asi od roku 1957 byla zrušena. Současně s vedením lékárny vykonával Ph.Mr. Karel Ježek funkci tzv. okresního styčného lékárníka, která spočívala ve spolupráci s ředitelem OÚNZ a hlavní náplní práce byly konzultace v ekonomice léčiv a účast na poradách ředitelství OÚNZ. Vedení krajské správy lékárenského oddělení OÚNZ poslalo Ph.Mr. K. Ježka v podstatě proti jeho vůli na školení o léčivých rostlinách do Prahy, a potom jej jmenovalo předsedou okresního poradního sboru pro sběr a pěstování léčivých rostlin. V Rychnově nad Kněžnou byla sběrna léčivých rostlin, kde se vykupovaly byliny od soukromníků a hlavně od škol. Povinností Ph,Mr, K.Ježka v nové funkci bylo vytvořit poradní sbor, řídit jeho činnost a sledovat úspěšnost sběru.(21)

Od 1.12.1962 se stal vedoucím lékárníkem Ph.Mr. Karel Baránek, který současně od 1.4. 1967 vykonával funkci okresního lékárníka po odchodu Ph.Mr. Jindřicha Levínského, prvního okresního lékárníka (od 1.7.1960 do 31.3.1967). Ph.Mr. K. Baránek vykonával funkci okresního lékárníka a funkci vedoucího lékárníka v lékárně 05-07-01 až do prosincové inventury roku 1978. Od té doby vedl lékárnu Ph.Mr. Josef Němec, který byl předtím zástupcem vedoucího lékárníka. Spolu s PhMr. Josefem Němcem v lékárně pracoval Ph.Mr. Václav Bárta, Ph.Mr. Hana Chocholoušová a Ph.Mr. Blažena Vecková. Jako farmaceutická laborantka působila v lékárně Drahoslava Brzobohatá, Eva Lanfeldová a Růžena Zahradníková, která předtím pracovala ve vamberecké lékárně. V lékárně pracovaly RNDr. Dana Pohlová, Pharm.Dr. Lenka Rufferová a Mgr. Hradecký. Od roku 1977 do 90. let 20.století byla zaměstnankyní lékárny Pharm.Dr. Hana Matušková. Další magistrou, která v lékárně pracovala byla její švagrová Mgr.Miluše Pičová. V nemocničním oddělení zdravotnických potřeb pracovala Jana Polívková. Spolu s Janou Polívkovou pracovala Miluše Rusá z Prahy.(18) Od 1.10. 1985 je vedoucím lékárníkem Josef Hradecký, absolvent Farmaceutické fakulty v Hradci Králové.(5, 21, 70)

Asi od roku 1982 se lékárna v Panské ulici nacházela ve dvou domech, č.p. 78 a 23, což bylo raritou . V domě č.p. 23 nahradila papírnictví a přes ulici v protější budově se připravovaly léky. Kancelář vedoucího lékárníka byla umístěna až v podkroví staré budovy.(16)

C.VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Po privatizaci lékárny v roce 1993 se stal majitelem a provozovatelem lékárny Mgr. Josef Hradecký, který získal diplom roku 1975. Odborným zástupcem se stala Mgr. Jana Mikušová, která studovala na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové a promovala roku 1987. Téhož roku nastoupila do rychnovské lékárny. Roku 2001 odešla z lékárny farmaceutická laborantka Eva Lanfeldová. V současné době pracují v lékárně jako farmaceutické asistentky Alena Novotná, která maturovala roku 1980, a Pavlína Plechařová, která maturovala roku 2000 a do lékárny Na Panské přišla roku 2002.

Po zprivatizování byla lékárna zrekonstruována a začínala s novým zařízením a nábytkem. Staré zařízení nechal majitel bývalé lékárenské službě za symbolické ceny. Interiér navrhl Ing. Flašar.

Lékárna je otevřena pacientům od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne. Sortiment zahrnuje i zdravotnické prostředky.(16)

LÉKÁRNA „NA LÁNI“

Adresa: Jiráskova 1389	1993 – dosud
Lékárna „Na Láni“	1993 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Lékárna Na Láni se nachází na poliklinice v Rychnově nad Kněžnou. Zakladatelkou se stala Pharm.Dr. Lenka Rufferová. Studovala na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové a diplom získala roku 1981. Nastoupila do Lékárny U Krále Jiřího umístěné na týništské poliklinice a od roku 1983 do listopadu 1992 pracovala v lékárně Na Panské v Rychnově nad Kněžnou.

Lékárna Na Láni je lékárnou s odbornými pracovišti. Detašovaným pracovištěm je nemocniční lékárna, která zásobuje Orlickou oblastní nemocnici. Dříve byla v Rychnově nad Kněžnou jen jedna lékárna, lékárna Na Panské, která zásobovala léky nejen město, ale i nemocnici prostřednictvím výdejny. Ústavní lékárna, zřízená po revoluci, byla pro nemocnici, čítající asi 300 lůžek, prodělečná a nemocnici se nedostávaly peníze, proto roku 1992 vyzvala současnou majitelku k jejímu převzetí. Nynější lékárna je pro nemocnici výhodná např. proto, že má výhodnou marži a nemocnice nemusí platit vlastní personál. Dva roky se nacházela nemocniční lékárna v původních prostorech nemocnice v patře pod střechou a na místě bývalého skladu CO, kde byla nevyhovující teplota a nevyhovoval ani rozsah prostorů. V únoru 2005 byly pro nemocniční lékárnou adaptovány nové prostory v suterénu nemocnice a lékárna v těchto pronajatých prostorech v současnosti funguje. Lékárna na poliklinice zahrnuje plochu 120 m.m, v suterénu nové nemocnice pak dalších 180 m.m, což dohromady činí plochu 300 m.m, která je požadována pro lékárnou s odbornými pracovišti.

Prostory v nemocniční lékárně jsou rozsáhlé a zahrnují příjem, sklad, výdej, kontrolu surovin, přípravnu, umývárnu, sociální zařízení, kancelář a šatnu. Nemocniční lékárna je v chodu od pondělí do pátku. Zřízcenci nemocnice a pověřené osoby nosí do nemocniční lékárny žádanky hlavně v pátek a pondělí. Léčivé přípravky na žádanky se chystají

v pondělí a úterý a někdy i ve středu, kdy se v lékárně nachází vedle magistry i jedna farmaceutická asistentka. Po zbývajících dny v týdnu je v lékárně jen magistra. Obstarává příjem a kontrolu objednaného zboží a dle potřeby nemocnice obstarává léčivé přípravky. Ve skladu nemocnice se nachází léčivé přípravky asi na týden. Pro jednotlivá oddělení se chystají přípravky na žádanku do beden, pro ty si pak chodí zřizenci nemocnice. Odpoledne chodí do lékárny sanitářka pro lékařenskou péči paní Iveta Císařová. Nemocniční lékárna má tři vchody: pro příjem, pro žádanky a pro zaměstnance. V nemocniční lékárně se střídají vždy po týdnu dvě magistry a dvě farmaceutické asistentky.

Lékárna na poliklinice je otevřena od pondělí do pátku. Až na případy, kdy byla vyměňována okna nebo voda, nebyl provoz lékárny významně narušen. Interiér navrhl Ing. Flašar a nábytek dodala firma Čemuz. Lékárna má standardní vybavení. Vlastní tři destilační přístroje, dva horkovzdušné sterilizátory, z nichž jeden je v nemocniční lékárně, sedm počítačů, čtečky čárových kódů, troje váhy do tří kg na (0,1), dvojce váhy do 200g (0,001), v nemocniční lékárně váhy do 10kg, infralampu a pět lednic. Lékovky pro přípravu jsou k dispozici již sterilizované. Centrální sterilizace se provádí v nemocnici.

V současné době v lékárně Na Láni pracuje Mgr. Miluše Píčová, která promovala roku 1977 na bratislavské univerzitě. V lékárně je od roku 1997, předtím působila v dobrušské lékárně U zlatého lva a v kontrolních laboratořích v Týništi nad orlicí. Od roku 1993 pracuje v lékárně RNDr. Dana Pohlová, která promovala roku 1976, a od roku 1994 Mgr. Milena Hylenková, která získala diplom roku 1985. Roku 1999 přišla do lékárny Pharm.Dr. Iva Fruehbareová, která promovala roku 1982. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně 4 hodiny denně Hana Dolečková, která maturovala roku 1991 a do lékárny nastoupila v roce 1993. Roku 2001 nastoupily do lékárny jako farmaceutické asistentky Veronika Horáková a Jana Rohrová, které maturovaly roku 2001. Roku 2005 složila maturitu a nastoupila do lékárny jako farmaceutická asistentka Petra Moravcová. Jako administrativní pracovnice je v lékárně zaměstnána paní Dostálová. Sanitářem pro lékařenskou péči je Iveta Císařová. S funkcí majitele a provozovatele lékárny pomáhá Pharm.Dr. Lence Rufferové její bratr Dr. Šeba, teoretický fyzik. Odborným zástupcem lékárny Na Láni je Pharm.Dr. Lenka Rufferová. V době její nepřítomnosti odpovídá za provoz po odborné stránce RNDr. Dana Pohlová nebo Mgr. Milena Hylenková. Pharm.Dr. Lenka Rufferová je majitelkou tří lékáren v Rychnově nad Kněžnou (Na Láni, Na Drahách, Na Náměstí), které tvoří jakýsi malý

„řetězec lékáren“. Lékárný používají stejný informační systém a je mezi nimi možný převoz. Někteří pracovníci pracují ve dvou lékárnách: Mgr. Miluše Píčová a Mgr. Milena Hylenková dopoledne v lékárně Na Láni a odpoledne Na Drahách, dle pracovního rozvrhu, Pharm. Dr. Fruehbareová v lékárně Na Láni a Na Náměstí. Rovněž farmaceutické asistentky Veronika Horáková a Petra Moravcová pracují v lékárně Na Láni a Na Náměstí. Větší provoz je v lékárně na poliklinice vždy dopoledne, proto farmaceutická asistentka odchází do lékárny Na Náměstí až odpoledne. Důležitou osobou lékárny je mimo jiných ekonomická pracovnice, paní Homolková, která sídlí v lékárně Na Náměstí a má na starosti vlastní účetnictví, daňové záležitosti, ekonomii lékáren a vede ekonomický archiv uložený v lékárně Na Drahách.

Od roku 1993 asi do roku 2002 byl v lékárně denně prodloužený prodej, tj. i v sobotu a neděli. Asi od roku 2000 do roku 2003 držely povinně všechny magistry lékárny pohotovostní službu, od 6 do 21 hod v pracovních dnech, od 13 do 18 hodin v sobotu a od 8 do 16 hodin v neděli. Noční služby držela v Rychnově dříve i lékárna Na Panské. Pohotovostní služba byla někdy pacienty zneužívána. Dotace pohotovostní služby šla z peněz kraje, kraj však službu po roce 2003 zrušil. U akutních případů pak vydával lék lékař v ordinaci pohotovosti.

V sousedství nemocnice leží Ústav sociální péče („domečky“), který byl původně v Černíkovcích. Lékárna proto poskytuje lékárenskou péči i chovancům ústavu. (70)

LÉKÁRNA „ NA DRAHÁCH“

Adresa: Mírová II 1545 1994 – dosud

Lékárna „ Na Drahách“ 1994 – dosud

Majitelkou a provozovatelkou lékárny Na drahách se stala v den jejího vzniku 7.11.1994 Pharm.Dr. Lenka Rufferová. Odborným zástupcem se stala Mgr. Hana Dušáková, která studovala na farmaceutické fakultě v Hradci Králové a diplom obdržela roku 1980. Jelikož je Pharm.Dr. Lenka Rufferová zároveň majitelkou lékárny Na Láni na poliklinice, přechází odpoledne z polikliniky do lékárny Na Drahách jedna magistra, Mgr. Milena Hylenková. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně Zdenka Klimešová, která maturovala roku 1981. Sanitářkou pro lékárenskou péči je paní Naděžda Faiferová.

Interiér lékárny navrhl pan architekt Doleček z Jablonného nad Orlicí. Lékárna je základního typu a má i možnost přípravy očních kapek a jiných přípravků, u kterých je požadována sterilita. Sortiment lékárny se specializuje na prostředky zdravotnické techniky. Ve skladu se nachází např. zdravotnická obuv, ortopedické vložky, klozetová křesla, berle, hole, protiskluzové nástavce na hole, inkontinenční vložky a kalhotky, prostředky pro stomiky (podložka, sáček, krycí pasta), ortézy, epitety, bederní pásy, stahovací kalhotky, rovnače prstů, bandáže a obinadla, svorky, náplasti, zdravotnické šátky, injekční stříkačky, jehly, kanyly, baterie do sluchadel, tlakoměry, glukometry, dekubitální podložky. Prostředky zdravotnické techniky, které nejsou na skladě se objednávají. Objednávání a obsluhu pacientů obstarává zejména farmaceutická asistentka Zdenka Klimešová, která má specializaci na prostředky zdravotnické techniky. Lékárna nabízí samozřejmě i základní a doplňkový sortiment. Je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne.(11, 70)

LÉKÁRNA „ NA NÁMĚSTÍ“

Adresa: Staré náměstí 26	1997 – dosud
Lékárna „ Na Náměstí“	1997 - dosud

Lékárna Na Náměstí v Rychnově nad Kněžnou se stala dne 1.9.1997 třetí lékárnou, jejíž majitelkou a provozovatelkou je Pharm.Dr. Lenka Rufferová. V místě lékárny se předtím provozovala mléčná jídelna. Odborným zástupcem se stala roku 1997 Pharm.Dr. Hana Matušková, která obdržela diplom roku 1973 a pracovala dříve v lékárně Na Panské. Na plný úvazek pracují v lékárně RNDr. Věra Kaplanová, která získala diplom roku 1973 a v lékárně je od roku jejího založení, a od roku 2004 RNDr. Jarošová . pět hodin denně pracuje pak v lékárně magistra, která přechází z lékárny Na Láni, jejíž majitelkou je také Pharm.Dr. Lenka Rufferová. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně od roku 2002 Alžběta Holoubková. Z lékárny Na Láni přichází odpoledne farmaceutická asistentka Veronika Horáková nebo Petra Moravcová.

Interiér lékárny navrhl pan architekt Doleček a nábytek dodala jeho firma. Lékárna má možnost přípravy očních kapek. Poskytuje základní sortiment včetně veterinárních léčiv a rozšířený sortiment volně prodejných léčiv a parafarmaceutik. Pacienti mají možnost si sami vybrat volně prodejné prostředky a potřebují-li poradit je hned po ruce

magistra nebo farmaceutická asistentka. Magistra má v lékárně na starosti výdej i volný prodej. Příjem zboží obstarává sanitářka pro lékárenskou péči. Farmaceutická asistentka zboží uklízí, pracuje v přípravně a prodává volně prodejný sortiment. Lékárna je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne.(65, 70)

LÉKÁRNA „ U SV. HAVLA „

Adresa: Svatohavelská 266 1997 – dosud

Lékárna „ U sv. Havla“ 1997 - dosud

Lékárna U sv. Havla vznikla roku 1997.Od roku 1997 pracuje v lékárně Pharm.Dr. Eva Paličková, která promovala roku 1987. V lékárně zastává od 17.3.2004 funkci odborného zástupce. Od roku 2004 je totiž lékárna společností s ručením omezeným. Je součástí souhrnu lékáren, jejichž majiteli jsou Pharm.Dr. Mašát a Ing.Vojtíšek. Předtím 4 MM s.r.o. U Myslivny 1420 Hradec Králové 500 08. Provozovatelem je lékárna U sv. Havla s.r.o. V lékárně pracuje od roku 2004 Pharm.Dr. Narvová a od roku 2005 Mgr. Vránová. Jako farmaceutické asistentky zaměstnává lékárna od roku 2001 Irenu Matějkovou a od roku 2003 Helenu Jirsovou. Jedna laborantka je více v přípravně a druhá pracuje u počítače.

Lékárna připravuje i sterilní léčivé přípravky, včetně očních kapek. Sortiment nabízí i veterinární léčiva. Roku 2005 byl výdej rozšířen na dvě výdejní místa. Zvlášť je výdej na recept a zvlášť volný prodej.

U příležitosti Dne lékáren nabízí lékárna ochutnávky bylinných čajů připravených z čerstvých bylin.Čerstvě natrhané byliny vystavuje ve sklenici a každý pacient si může přečíst, jak se dotyčná rostlina jmenuje, do které se řadí čeledi a jak je využívána. (68)

Roku 2005 se většina lékařů z polikliniky na Láni přesunula ke kostelu sv. Havla. V budově polikliniky U sv. Havla sídlí: ušní, nosní, krční ambulance a centrum léčby hlasových poruch MUDr. Martina Kučery, praktický lékař MUDr. Miroslava Ondráčková, gynekologicko-porodnická ambulance MUDr. Karla Voříška. Praktická lékařka MUDr. Zuzana Holcová, praktický lékař a internista MUDr. Karel Jakoubek, oční lékařka MUDr. Lenka Romanová, praktický lékař MUDr. Zdeněk Princ, praktický lékař a internista s EKG oddělením MUDr. Ivan Klícha, RDG centrum s.r.o. primáře MUDr. Milana Cizinského, Csc., MUDr. Julius Šimko a neurolog MUDr. Karel Kunc,

alergolog MUDr. Luboš Koblása a MUDr. Lenka Jandíková, zubní lékařka MUDr. Ivona Plšková, psychiatr MUDr. David Korunka, neurolog MUDr. Stanislav Polák, rehabilitace MUDr. Imricha Valčáka a privátní ortopedická ambulance primáře MUDr. Jana Krále, Csc. V budově polikliniky je umístěna i optika.

13. Solnice

13.1. Dějiny města Solnice

Městečko Solnice nedaleko Rychnova bylo založeno patrně již na přelomu 12. a 13. století. V následujícím století patřilo pánům z Meziříčí a na Solnici, kteří ho roku 1386 povýšili na město.

První písemná zmínka o Solnici je již z roku 1321, kdy držitel a pán Jan z Meziříčí daroval kostelní podací v Solnici Zderazskému klášteru, konventu Křížovníků s červenou hvězdou. V tu dobu byla Solnice pravděpodobně hradiskem. V roce 1359 solnické kostelní podací darovali Meziříčtí bratři Jan a Vznata ze Skuhrova pražskému řádu Cyriaků (Cyriaci byli odnoží řádu Křížovníků bílých s červeným srdcem). Cyriaci vlastnili v Solnici klášter, který podle písemných záznamů vypálili husité při svých výpadech po Čechách. Město Solnice pravděpodobně vzniklo na obchodní cestě, která spojovala pobaltské země se západními a jižními zeměmi. Solnice už od samého začátku byla svým plošným založením (soustředěním domů kolem náměstí) městem. Roku 1386 darovali bratři Meziříčtí Jan a Jaroslav městu plné právo hradecké. Podle tohoto práva byli obyvatelé města „osvobozeni od všech robot a podělků a zdejší krčmáři od všeho cla“. Od tohoto roku je Solnice považována za plnoprávné město.

V minulých dobách byla Solnice známa soukenictvím, výrobou punčoch a obuvi. Dobu hospodářského rozvoje města dokládá empírová radnice na náměstí z let 1829 až 1835. Farní raně barokní kostel Štěstí svatého Jana Křtitele byl v 2. polovině 19. století pseudoslohově upraven.(19)

13.2. Dějiny lékárenství města Solnice

LÉKÁRNA

Adresa: náměstí 9	1952 - ?
Gotvaldovo náměstí 9	? - 1989
Masarykovo náměstí 9	1989 – 1994
Kasinská 129	1994 – dosud
Lékárna 05-07-07	1952 – 1993
Lékárna „Ambra“	1993 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1952 DO ROKU 1993

10.10.1911 byla uveřejněna žádost o novou lékárnu v Solnici v politickém okrese Rychnov nad Kněžnou, podaná PhMr. Stan. Trešerem, adjunktem lékárny v Olomouci.(8)

O lékárnících ze Solnice se můžeme dočíst v Časopisu českého lékárnictví z roku 1910: „ Na podporu dvou trvale nemocných příslušníků stavu našeho Mra. Jirsy ze Solnice a Mra. Vetra vyprosil Mr. Jos.Folprecht na poslední manifestační schůzi 16.března 1919 od pp. Kolegů samostatných i kondicionujících celkem 267 K.“ 160 K pak bylo zasláno do Solnice. Lékárna však v Solnici vznikla mnohem později.(8)

V období rostoucích požadavků na dostupnost léků byla otevřena lékárna v Solnici, dne 28. 7. 1952. Lékárna byla adaptována z bývalého hostince. Spadala pod n. p. Medika jako lékárna 1110. Vzhledem k tomu, že nešlo oddělit přípravu od výdeje, byl každý pacient svědkem přípravy svého léku a mohl se obdivovat lékárníkovu umění. Dvacet let v ní působil PhMr. Julius Šébl jako odpovědný správce do 31.3 1972, kdy odešel do důchodu.(6, 20)

PhMr. Julius Šébl se narodil 3.12. 1915 v tyrolském Schwarzu. Stejně jako jeho otec, PhMr Julius Šébl (1886 – 1949), se stal lékárníkem. Maturitu získal 15.6. 1934 ve Dvoře Králové nad Labem, kde byl pak dva roky na praxi v lékárně U Krakonoše. Tyrocínální zkoušku složil 21.9. 1934 v Opočně. Farmacii studoval na univerzitě v Praze a 30. 9. 1938 obdržel titul magistra farmacie. Od roku 1938 až do roku 1951 působil ve Dvoře Králové, přičemž rok, od 1.10. 1946 do 28.2. 1947, vykonával vojenskou službu. 5.8.1945 se oženil s Karlou Řeháčkovou a o dva roky později se jim narodil syn Ivo. 14.5. 1949 se stal nájemcem královédvorské lékárny a od 21.10. 1950 vedoucím lékárníkem. Roku 1951 pak odešel do Solnice, kde byl vedoucím lékárníkem.(2, 3)

V lékárně v té době nebylo pravděpodobně tolik práce, pan lékárník Šébl sedával na lavičce na náměstí a byl ochoten si popovídat s kterýmkoliv pacientem.V Solnici byl vedoucím lékárníkem od 30.7.1952. Dne 1.4.1956 jej vystřídal Ph.Mr. Jaromír Vecek. Po něm následoval od 24.10.1956 Ph.Mr. Zdeněk Němec a od 29.1.1960 se ve funkci vedoucího lékárníka ocitl opět Ph.Mr. Julius Šébl. Spolu s Ph.Mr. Šéblem pracovala v lékárně jeho žena.Později v lékárně pracovala jako sanitárka paní Pohlová a jako

farmaceutická laborantka Alena Vlasáková. Manželé Šebkovi odešli do Rychnova nad Kněžnou jako řádoví magistři.(20, 72)

Od 1.4. 1972 působila v lékárně PhMr. Zdena Rusá. Narodila se ve 20. letech 20. století a v solnické lékárně přesluhovala. Na místě vedoucího lékárníka ji vystřídal dne 1.7.1983 Mgr. Václav Jech.

Mgr. Václav Jech získal diplom roku 1980. Dne 1.8. 1980 nastoupil do lékárny v Týništi nad Orlicí, kde pracoval až do roku 1983. Mezitím absolvoval jeden rok vojenské služby.Od roku 1983 pracuje v lékárně v Solnici.(20)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Dne 23.11. 1993 se stala lékárna s novým názvem Ambra soukromým majetkem. Původní lékárna měla klenuté stropy, dřevěné podlahy, sklad se nacházel přes chodbu a prostory neměly ani poloviční rozměry oproti požadavkům. Sklepy budovy po bývalém hostinci byly veliké. Malá okna zapříčiňovala v lékárně nedostatek světla. Lékárna svým vzhledem připomínala lékárnu na Kuksu.Prostory lékárny byly nevyhovující, proto dostala lékárna výjimku od SÚKL. Na jaře, 30.5.1994 se lékárna přemístila do současných prostor. Zdravotnická zařízení byla v Solnici roztroušena, proto se obec rozhodla v místě bývalé školky zřídit zdravotní středisko a roku 1994 tam byla přemístěna i lékárna. V letech 1993 – 1994 proběhla rekonstrukce lékárny. Nábytek dodala firma Demopha České Budějovice.

Majitelem, provozovatelem a zároveň odborným zástupcem lékárny Ambra je Mgr. Václav Jech. Od 1.4.1999 v lékárně pracuje Mgr. Martina Pohlová, rozená Příbylová, která promovala roku 1992/3. Jako farmaceutická laborantka pracovala v lékárně od roku 1978 do 30.6.2003 a pak opět od 1.2.2005 do 30.6'.2005 Alena Vlasáková, rozená Zimová. Farmaceutická laborantka Ludmila Dvořáčková pobývala v lékárně od 20.6.2003 do 31.1.2005. Od 1.5.2005 zaměstnává lékárna farmaceutickou asistentku Šárku Muellerovou.

Lékárna je otevřena od pondělí do pátku. Pacienti mají možnost dohodnout si konzultaci s panem lékárníkem a probrat své zdravotní problémy. Lékárna nabízí základní sortiment a může připravovat i sterilní přípravky.(20)

14. Týniště nad Orlicí

14.1. Dějiny města Týniště nad Orlicí

Týniště nad Orlicí je průmyslové město na soutoku Tiché a Divoké Orlice. Rozkládá se v místech, kde asi v 11. století, uprostřed močálů a lesů, vznikla trhovářská ves.(61)

Fara z roku 1739 stojí v místech, kde se pravděpodobně nacházelo středověké sídliště obehnané dřevěným hrazením – týn, od kterého má město odvozeno své jméno. Místa takto zvaná svědčí o zrodu v 10. až 12. věku, před zakládáním hrazených měst.(19)

Postupné osídlení trvalo až do 13. století. První písemný záznam o Týništi pochází z roku 1361. Historicky jsou dějiny města spjaty s častolovickým panstvím. Je známo, že od roku 1390 patřilo k majetku Půty z Častolovic. V další historii bylo Týniště vždy poddanským městečkem. Roku 1454 bylo Týniště prodáno Jiřímu z Poděbrad, pak Pernštejnům a od roku 1695 patřilo Sternbergům. Na město bylo povýšeno rozhodnutím císaře Františka Josefa I. dne 1.2. 1914. Městského znaku užívalo Týniště od předhusitských dob. Původně borovici v přírodních barvách na červeném poli vylepšil roku 1487 Jindřich Minsterberský přidáním erbu pánů z Kunštátu, „ totiž štít bílý a v něm tři štrychy černé v horní polovici, kterýž jest na borovici zavěšen“.

Město bylo postiženo četnými požáry v období husitských válek, roku 1615 „ lehlo celé popelem“ a poslední velký požár vzplál roku 1733. Velký převrat v rozvoji města přinesla výstavba dvou železničních tratí v letech 1874 -75.

V roce 1814 (?)byla zavedena železnice, která spojovala Hradec Králové s Letohradem a v roce 1875 byla dokončena trať Choceň – Meziměstí. Město se tak stalo důležitým železničním bodem osobní i nákladní dopravy.

Před rokem 1400 byl dokončen náhon Alba, dlouhý 18 km, který poháněl řadu vodních děl – mlýny, pily apod. Další zajímavostí Týniště je památný dub v severní části města. Stáří „ Dubu spravedlnosti“, jak je nazýván, je odhadováno na 340 let.

Po roce 1989 se ve městě začala rozvíjet řada podnikatelských aktivit. (61)

14.2. Dějiny lékáren města Týniště nad Orlicí

LÉKÁRNA „U KRÁLE JIŘÍHO“

Adresa: náměstí 2	1912 - 1973
Mírové náměstí 88	1973 - dosud
Lékárna „ U Krále Jiřího“	1912 – 1951
Lékárna 05-07-08	1951 – 1993
Lékárna „ U Krále Jiřího“ s.r.o.	1993 - dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1912 DO ROKU 1951

Jako přispívající člen České lékárnické společnosti koncem roku 1902 je zapsán A. Houdek, lékárník toho času v Týništi nad Orlicí. Roku 1908 podal žádost o zřízení nové veřejné lékárny v Týništi nad Orlicí PhMr. Václav Blahník, adjunkt lékárny v Jihlavě. Dalším žadatelem o zřízení veřejné lékárny v Týništi se stal roku 1911 PhMr. František Havelka. V březnu 1911 žádali o totéž PhMr. Bedřich Nyklíček a PhMr. Rudolf Mašín. Místem nové lékárny se mělo stát náměstí. V dubnu roku 1911 nechal uveřejnit svou žádost o zřízení lékárny v Týništi PhMr. Theodor Chleborád. Roku 1912 zamítlo c.k. místodržitelství žádost Františka Havelky, Theodora Chleboráda a Bohuslava Munzara.(8)

Zakladatelem lékárny v Týništi nad Orlicí se stal PhMr. Bedřich Nyklíček, který si podal roku 1911 žádost na místodržitelství o povolení otevření veřejné lékárny a farmaceutické laboratoře. Koncesi obdržel 9.9. 1912 pod čj. 22A 1295/14 ai 1911. Lékárnu otevřel a nazval ji ku počtě husitského krále Jiřího z Poděbrad, jemuž Týniště v 15. století patřilo, „ Lékárnou U Krále Jiřího“. Lékárník v Týništi dal svou firmu zapsat roku 1913 do obchodního rejstříku u krajského soudu v Hradci Králové. PhMr. Bedřich Nyklíček byl zřejmě štedrý člověk. Roku 1917 věnoval obnos 26 K Schnoebingovu obědovému fondu při Hlavním grémiu lékárníků Království českého. Ještě téhož roku se objevil inzerát: „ Koupím českou učebnici pro praktikanty event. prosím P.T. pány kolegy, by mi tutěž za dobrou odměnu na rok zapůjčili. Mg.Ph. Bedřich Nyklíček v Týništi n. Orl.“ Na „ Fond pro vzbudování farmacie“ přispěl roku 1919 částkou 100 K. Na „Základ lékárníků“ daroval roku 1927 částku 100 Kč. Spolu s jinými lékárníky přispěl darem 50 Kč pro osleplou vdovu po lékárníkovi roku 1927. 100 Kč daroval na IV. lékárenský celostavovský ples konaný 1928. Pomocí inzerátu hledal pan lékárník roku 1919 magistra a praktikanta: „ Přijmu magistra svobodného (z ohledu nedostatku bytu) a praktikanta ve 3. roce. Nastoupiti možno 1. srpna 1919. PhMr. Bedřich Nyklíček, Týniště n. Orl.“ Další inzerát následoval roku 1920: „ Hledám

výpomoc na 3 měsíce, počínaje 1. červnem. Stálé místo není vyloučeno. Rovněž praktikant-abiturient se přijme. Nabídky s udáním požadavků lékárně v Týništi n. Orł.“Staršího kolegu na výpomoc, asi na měsíc, chtěl lékárník v Týništi přijmout od 1. 6.1926. Inzeroval i roku 1927: „Lékárna v Týništi n. Orł. přijme co nejdříve mladšího spolupracovníka s la doporučením, prozatím asi na dvouměsíční výpomoc. Při vzájemné shodě stálé místo není vyloučeno. Přesné curriculum vitae s udáním nároků a podobenkou se žádá.“ Jako aspirant na tyrocinální zkoušku působil v týništské lékárně Josef Preisler, který se podrobil tyrocinální zkoušce roku 1927. 1.9.1928 v Hradci Králové složila tyrocinální zkoušku slečna Jarmila Kaplanová z lékárny B Nyklíčka v Týništi n. Orł. Dalším aspirantem na tyrocinální zkoušku z týništské lékárny se stal roku 1930 Karel Málek. Bohuslav Kubeš z lékárny pana Nyklíčka složil aspirantskou zkoušku 1.10.1932. Roku 1934 se podrobil tyrocinální zkoušce Mil. Klíma. Mezi farmaceutickými specialitami, jímž schválilo ministerstvo roku 1923 nové ceny, můžeme najít „Pulmotonicum cum codeino“ a „Pulmotonicum cum pantopono“ výrobce Mr. B. Nyklíčka z Týniště nad Orlicí. První za cenu 19 Kč za láhev o obsahu 300g . Výnos ze dne 26.2.1930 č. 5616 povolil lékárníku Ph.Mr. Bedřichu Nyklíčkoví v Týništi n. Orł. všeobecný prodej léčivé speciality „Pulmotonicum purum“ jím vyráběné za cenu Kč 12,50 za originální dávku obsahu 300g pro strany soukromé a Kč 11,00 za tutéž dávku pro strany požívající úlev. Jméno Bedřicha Nyklíčka bylo uvedeno na seznamu magistrů farmacie-výrobců léčiv a léčivých přípravků v ČSR, při Svazu československého lékárnictva roku 1932. (6, 8, 57, 58, 59)

Choť Ph.Mr. Bedřich Nyklíčka, paní Jana Nyklíčková zemřela 9.9.1932 po dlouhém a těžkém utrpení. Pohřeb žehem se konal 12.9. 1932 v krematoriu v Pardubicích. Dne 21.9.1936 byl uznán způsobilým při tyrocinální zkoušce aspirant Albert Kocurek z lékárny Ph.Mr. B. Nyklíčka v Týništi nad Orlicí.(8)

Pan Ph.Mr. Bedřich Nyklíček zemřel náhle roku 1938 v Týništi nad Orlicí, pohřeb žehem se konal 4.3. Lékárnu získali dědicové B. Nyklíčka. I nadále v lékárně pobývali aspiranti. Způsobilým při skládání tyrocinální zkoušky byl uznán 2.9.1939 Josef Seidl z lékárny Ph.Mr. B. Nyklíčka děd. v Týništi nad Orlicí. Lékárna byla vedena prostřednictvím různých provizorů a nájemců až do roku 1945. Prvním nájemcem se stal roku 1940 Ph.Mr. Rudolf Goetzl. Týništská lékárna byla roku 1941 uvedena na seznamu lékáren, které si směly účtovat příplatek za výdej léků v neděli a ve svátek od 13 hodin. Podmínka zněla, aby byla lékárna v místě jediná a kromě lékárníka nebo odpovědného správce nezaměstnávala jiné diplomované síly. Částka 10 K zahrnovala

nejen noční výdej. Lékárník v Týništi nad Orlicí, Ph.Mr. Rudolf Goetzl, zemřel ve čtvrtek dne 9.7.1942. Dne 6.8. 1945 byla pronajata lékárna Ph.Mr. Jarmile Pírkové, která si ji v roce 1948 koupila. Ph.Mr. Jarmila Pírková, rozená Kaplanová, přišla z Třebechovic, kde působila jako spolupracovnice Ph.Dr. Králka . Po jeho smrti převzala roku 1940 správu třebechovické lékárny. (6, 8)

Jako aspirantka na tyrocinální zkoušky působila v týnišťské lékárně Hana Bartákové, která uspěla u aspirantských zkoušek, konaných ve dnech 17. a 18.6. 1947 v Hradci Králové, s prospěchem dobrým. S prospěchem velmi dobrým uspěl u aspirantských zkoušek, které se konaly ve dnech 23. a 24.6. 1949 v Hradci Králové, Jar. Hroneš z lékárny v Týništi n. Orl.(8)

Dne 1.2. 1951 byla týnišťská lékárna převzata n. p. Medikou.(6)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1951 DO ROKU 1993

Po převzetí lékárny n. p. Medikou se stala Ph.Mr. Jarmila Pírková odpovědným správcem a v této funkci působila do 31. 5. 1954, nadále pracovat v lékárně nemohla. Od roku 1959 pracovala na půl úvazku v lékárně v Rokytnici v Orlických horách, také v lékárnách v Kostelci nad Orlicí, v Dobrušce i Týništi nad Orlicí a na zástupy. V Týništi a okolních lékárnách pracovala jako starší magistra až do svého odchodu do důchodu.(6, 10)

V týnišťské lékárně s paní Pírkovou pracovala Mgr. Krista Stoklasová a paní Hrubá, která v lékárně zastávala funkci farmaceutické laborantky, i když neměla farmaceutické vzdělání. Po Mgr. Jarmile Pírkové se stal vedoucím lékárníkem Zbyněk Svoboda. Po něm jako vedoucí lékárnice pracovala v lékárně Mgr. Krista Stoklasová. Lékárna se nacházela na náměstí v přízemí vedle kostela až do roku 1973.

V akci z let 1969- 73 byla na náměstí v Týništi nad Orlicí vybudována poliklinika. Od listopadu roku 1973 se Lékárna u krále Jiřího nachází v budově polikliniky. Ačkoliv by se mohlo zdát, že jde o pokračování původní lékárny, současná odborná zástupkyně Pharm.Dr. Irena Černínová považuje lékárnu na poliklinice za novou.

Ze staré lékárny přešla do lékárny na poliklinice Mgr. Stoklasová, která je nyní v důchodě. V 80. letech působila v lékárně jako vedoucí lékárnice Jarmila Vachová. Roku 1987 se stal vedoucím lékárníkem RNDr. Pavel Chocholouš. Lékárna zaměstnávala tři lékárníky, dvě farmaceutické laborantky a sanitářku pro lékárenskou

Roku 1997 zřídila lékárnu v ulici Komenského č.p. 333 v Týništi nad Orlicí společnost 2F z Ústí nad Orlicí. Odbornou zástupkyní této lékárny byla Pharm.Dr. Jaroslava Brzobohatá. Roku 2005 však lékárna ukončila svůj provoz, majitel snad byl stíhán. Prostory po lékárně pronajala Pharm.Dr. Irena Černínová, ale jelikož druhou lékárnu na náměstí otevřela konkurence, od pronájmu ustoupila. Po půlroční pauze nastoupila Pharm.Dr. J. Brzobohatá do Lékárny na náměstí a stala se odborným zástupcem.

Jako lékárník asistent v lékárně pracuje od roku 2003 Mgr. Kateřina Sychrová, rozená Dědicová, která získala diplom roku 2003, a od roku 2005 Mgr. Monika Kaslová. V lékárně působí od roku 2002 farmaceutické asistentky Jitka Lochmanová a Martina Boháčková.

Lékárna byla rekonstruována roku 2002. Je otevřena od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne. Její sortiment je více zaměřen na alergologické přípravky, protože vedle lékárny se nachází alergologická ambulance MUDr. Luboše Kobláasy. (71)

LÉKÁRNA „U DUBU“

Adresa: Čs. Armády 937	2002 – dosud
Lékárna „U Dubu „	2002 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 2002

Nedaleko památného „Dubu spravedlnosti“ v Týništi nad Orlicí vznikla 16.9.2002 lékárna, která nese jméno památného stromu. Lékárna stojí hned vedle městské knihovny na místě bývalé mateřské školky. Zakladatelkou a majitelkou lékárny je Pharm.Dr. Irena Černínová. V lékárně pracuje vedle Pharm.Dr. I. Černínové Pharm.Dr. Jan Král, který promoval roku 1990 a předtím působil v ústavní lékárně rychnovské nemocnice. Od 1.5.2003 zastává v lékárně U dubu funkci odborného zástupce.

Lékárna nabízí základní sortiment, z doplňkového sortimentu např. léčivá vína. Otevřená je od pondělí do pátku.(9)

15. Vamberk

15.1. Dějiny města Vamberk

Vamberk byl pravděpodobně založen v 1. polovině 13. století rodem Drslaviců. Nad řekou Zdobicí stával patrně již ve 13. století hrad s městečkem patřící k potštejnskému panství. Palác s předhradím se nacházel v dolní části dnešního náměstí, pod ním směrem k řece byl panský pivovar a kovárna. V 18. století byl hrad opuštěn a posléze na jeho pozemcích, které byly rozprodány jednotlivým stavebníkům, vyrostly měšťanské domy.(19)

Poprvé je písemná zmínka o Vamberku k roku 1341. Je známo, že na přelomu 15. a 16. století patřilo panství Vamberským z Chrastu. Roku 1607 koupil městečko a okolí Kašpar z Grambu. Jeho manželka Magdalena pocházela z Belgie a tvrdí se o ní, že kolem roku 1642 naučila zdejší ženy paličkovat podle belgických vzorů. Nakolik se pověst shoduje se skutečností, není doloženo, ale spojení Magdaleny Gramové s krajkářstvím je dokázáno. Z roku 1643 je zmínka o tom, že Vamberk navštívila belgická krajkářka. O tom, že výroba krajek byla zakrátko široce rozvinutá, svědčí ukládání roboty ve formě zhotovování krajek pro potřebu panstva. Dnes je vamberecká krajká pojmeme i na mezinárodním trhu. S ukázkami vamberecké krajky, ale i s díly současných českých krajkářek, se lze setkat v Muzeu krajky na Husově náměstí.

Kašpar Gramb byl cizozemcem v pravém slova smyslu. Neměl pochopení ani pro kraj, ani pro lid a jen se staral o své bohatství a jak co nejvíce z poddaných vyzískat. Tento majitel kosteleckého a potštejnského panství byl úhlavním nepřitelem českých bratrů. Protože byl především voják, byl maršálem pěších praporů Ferdinanda II., napadl se svými žoldáky bratrskou Lhotku u Rychnova, všechny obyvatele vyhnal, chalupy vydrancoval a zapálil. Dnes pouze „ bratrská borovice“ připomíná místo, kde původně stála tato obec. Kašpar z Grambu zemřel roku 1633.(61)

Uprostřed náměstí je umístěna kašna, jejíž spodní část je z 18. století, a pomník Jana Husa datovaný letopočtem 1904.(19)

Na okraji náměstí stojí kostel svatého Prokopa. Dvě barokní věže v průčelí tvoří charakteristickou dominantu města. Kostel byl vybudován na místě původního kostela v roce 1707. Když roku 1898 vyhořel, byl znovu obnoven a dostal svou dnešní podobu. Vambereckou raritou je hrobka pod kostelem s mumii, které vznikly díky klimatickým podmínkám podzemí. V rozsáhlé kryptě jsou pohřbeny na tři desítky

přírodně mumifikovaných těl vambereckých měšťanů a duchovních ze 17. a 18. století. Nachází se zde i mumie zakladatelky tradice vambereckého krajkářství Magdaleny Gramové, která se nechala pochovat v šatech zdobených paličkovanou krajkou. V letech 1990 až 1993 byla v těsném sousedství kostela prováděna výstavba, která svými zemními pracemi změnila teplotní poměry hrobky, ve které tím pádem došlo k vážnému narušení stavu pozůstatků.

Kamenný most přes Zdobnici, který místní obyvatelé někdy přirovnávají ke Karlovu mostu, je vyzdoben křížem s korpusem Krista a sedmi postavami českých světců střežících most od roku 1864.(61)

15.2. Dějiny lékáren města Vamberk

LÉKÁRNA „ U ČERNÉHO ORLA“

Adresa: náměstí 6	1904 – 1932
Náměstí 26	1932 - ?
Tř. Rudé armády 26	? - ?
Husovo náměstí 26	? - dosud
Lékárna „ U Černého orla „	1904 - 1950 ?
Lékárna 05- 07- 09	1950?- 1993
Lékárna „ U Černého orla“	1993 – dosud

A. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1904 DO ROKU 1950

Ministerským rozhodnutím ze dne 3.6. 1903 č. 2186 bylo povoleno zřízení veřejné lékárny ve Vamberku, politického okresu Rychnovského: „ Lékárna ve Vamberce u Rychnova nad Kněžnou právoplatně povolena, neboť podané proti zřízení této lékárny rekursy zamítnuty rozhodnutím ministerstva vnitra ze dne 3. června t.r.“

Časopis českých lékárníků z roku 1903 uveřejnil „Vypsání konkurzu pro veřejnou lékárnu ve Vamberce: Dne 9. října dostalo se nám od c. k. okresního hejtmanství z Rychnova nad Kněžnou vyrozumění pod č. 20.944, že zasláno bylo „Pražským novinám“ vypsání konkurzu na zadání nové veřejné lékárny ve Vamberku, povolené ministerským rozhodnutím ze dne 3. června roku 1903 č. 2186 – Ačkoliv sledujeme veškeré zprávy v „ Pražských novinách“ farmacie se dotýkající, přece jsme se nedočetli

ohlášeného vypsání konkurzu. Oproti tomu přinesl vídeňský časopis „Das Oest. Sanit.-W.“ vypsání konkurzu s nápisem: „ Neu zu errichtende oeffentliche Apotheke in Reichenau a. Kn.“, ačkoliv dále je řeč o zřízení veřejné lékárny ve Vamberce. My konkurz ten uveřejňujeme v dnešním čísle.“ O dvě strany dále se dočítáme o „ Vypsání konkurzu na zadání osobního práva ku třízení a vedení veřejné lékárny ve Vamberku: Na základě rozhodnutí c.k. ministerstva vnitra ze dne 3. června č. 2186 povoleno, by zřízena byla veřejná lékárna ve Vamberku, pro kterou ustanoveno jest náměstí, potažmo dolejší část ulice Žamberské tamtéž..

Žádostem, opatřeným dvoukorunovým kolkem, dodaným c.k. okresnímu hejtmanství v Rychnově nad Kněžnou nejdéle do 14. listopadu 1903 do 4. hodiny odpolední, přiloženy buďte tyto doklady: 1. křestní nebo rodný list, 2. vysvědčení zachovalosti, 3. stvrzené rakouské státní občanství, 4. vysvědčení tyrociální a magisterské, toto s potvrzeným quinquenniem, 5. veškerá vysvědčení o dosavadním zaměstnání, pokud se týká doklady o zvl. farmaceutickém vzdělání v oboru vědy nebo praxe, 6. průkaz o znalosti zemských jazyků, 7. průkaz o dostatečném jmění, potřebném ku zřízení a vedení veřejné lékárny, 8. ověřené prohlášení, že uchazeč lékárnu nejméně 10 let osobně bude řídit.“

Roku 1904 královehradecké grémuim lékárníků na své schůzi uznalo pro povolenou lékárnu ve Vamberku za nejzpůsobilejší pány magistry Julia Kumpošta, Františka Slabého a Štěpána Rektořika. Lékárnickou koncesi pro Vamberk obdržel primo loco grémiem navržený pan magistr farmacie Kumpošt z Kostelce nad Orlicí.

O Juliu Kumpoštovi se přitom můžeme dočíst v Časopisu českých lékárníků už roku 1903, kdy jej 28. 9. 1903 uznalo olomoucké grémium jako pana Jul. Kumposta, kond. magistra ve Šternberce, vhodným pro 3. veřejnou lékárnu v Přerově.

Odmítnutí kompetenti o lékárenskou koncesi pro Vamberk si stěžovali Časopisu českých lékárníků, že ve vyznění, které jim došlo od c.k. okresního hejtmanství v Rychnově n. Kn., jim nebylo sděleno jméno koncesionáře, ačkoliv dle výnosu c.k. ministerstva vnitra ze dne 21. června 1901 č. 12.511 politickému úřadu přísluší, aby při vyřizování žádostí o lékárenskou koncesi odmítnutým žadatelům oznámil, komu byla koncese udělena. Zmíněný výnos uveřejnil Časopis českých lékárníků v příloze č. 20 roku 1901.

Lékárnu ve Vamberku zřídil roku 1904 PhMr. Julius Kumpošt a nazval ji „ U Černého orla“, v domě čp. 6, který si najal. Lékárník Kumpošt byl členem Organizace českého lékařnictví pro Čechy, Moravu a Slezsko (1910 doložen). Roku 1919 přispěl

100 K na „Fond pro zbudování farmacie“. PhMr. Julius Kumpošt zemřel po delší chorobě ve Vamberku 6.6.1923.(2, 6, 8, 49, 50, 51, 52,53, 54)

Po Kumpoštově smrti byl grémiem ustaven jako provizor PhMr. J.Šafránek. Jeho nástupcem se stal PhMr. Zdeněk Němec, kterému roku 1924 pronajala svou lékárnu Zdeňka Kumpoštová, vdova po bývalém majiteli veřejné lékárny ve Vamberku. V roce 1928 koupil koncesi . Roku 1932 (1931 ?) nechal postavit na rohu náměstí dům čp. 26 a přemístil tam lékárnu. PhMr. Zdeněk Němec, narozený 26.12. 1892, přišel do Vamberku 1.1. 1924 z Brandýsa. V Brandýse pracoval jako lékárník asistent. Ve Vamberku se mu zřejmě dobře dařilo. Cítil se tam spokojen a úspěšně pracoval v loutkářském souboru „Kopecký“ od roku 1930, kde byl zvolen místopředsedou souboru, který pečlivě a obětavě vedl až do své smrti 3.3.1946. (6, 8,18)

Roku 1930 skládal tyrocinální zkoušku aspirant Jindřich Jiroutek z lékárny Ph.Mr. Zdeňka Němce ve Vamberku. Dalším zkoušeným aspirantem se stal 1.10.1932 Alois Zapletálek. Způsobilým s vyznamenáním byl uznán při tyrocinální zkoušce konané dne 2.9.1939 Mir. Bláha z lékárny Ph.Mr. Zd. Němce ve Vamberku.Roku 1941 byl uznán způsobilým „s vyznamenáním“ Jan Makalouš z lékárny Ph.Mr. Zdeňka Němce; aspirantská zkouška se konala toho roku v Opočně. Aspirantské zkoušky konané ve dnech 23. a 24.6. 1949 v Hradci Králové složil s dobrým prospěchem aspirant z vamberecké lékárny Zd. Ruecker.

Jelikož byla lékárna v místě sama a kromě lékárníka nebo odpovědného správce nezaměstnávala jiné diplomované síly, byla uvedena roku 1941 na seznamu lékáren oprávněných účtovat příplatek za výdej léků v neděli a ve svátek od 13 hodin. Roku 1942 věnoval Ph.Mr. Zd. Němec svazu pro vybudování lékárnického domu 600 K.(8)

Po jeho smrti vedla lékárnu vdovským právem Anna Němcová s provizorkou PhMr. Miroslavou Slámovou a synem PhMr. Zdeňkem Němcem. Mezi žádostmi podanými roku 1948 magistrátu hlavního města Prahy a okresním národním výborům za schválení odpovědných správců se nacházela i žádost Ph.Mr. Zd. Němce jako odpovědného správce pro lékárnu „U Černého orla“ ve Vamberku.(6, 8)

Ph.Mr. Zdeněk Němec měl dva syny, Josefa a Zdeňka. Oba se stali lékárníky. Josef Němec se narodil roku 1924. Aby se vyhnul totálnímu nasazení v letech 1942-43, začal pracovat v lékárně jako pomocná síla. Teprve po válce mohl dokončit studia . Praxe mu byla uznána. Druhý syn, Zdeněk, působil s bratrem Josefem ve vamberecké lékárně.(18)

Vambereckou lékárnou převzala okresní nemocenská pojišťovna 1.2. 1949 a později předala n. p. Medika a lékárnou dostala číslo 676. Nejprve byla znárodněna lékárnou, pak i budova. (6, 18)

B. VÝVOJ LÉKÁRNY OD ROKU 1950 DO ROKU 1993

Jako vedoucí lékárník přišel do lékárny ve Vamberku z rychnovské lékárny roku 1954 Ph.Mr. František Meškan . Po něm se stal vedoucím lékárníkem Josef Němec asi roku 1958. V lékárně pracoval se svým bratrem Zdeněk Němec, který působil i v lékárně v Dobrušce. Zdeněk Němec trpěl ledvinným onemocněním a v 50. letech 20. století zemřel. Josef Němec pracoval také v lékárně v Hradci Králové, kde se oženil s paní magistrou. Nesměl ale pracovat v lékárně se svou ženou, proto odešel do lékárny v Rychnově nad Kněžnou, kde se stal nejdříve zástupcem vedoucího lékárníka a roku 1978 vedoucím lékárníkem. V lékárně U Bílého lva působil až do svého odchodu do důchodu roku 1985. Ph.Mr. Alena Němcová pracovala ve vamberecké lékárně jako řadová magistra asi 30 let (od roku 1960- 86 asi). V 60. letech (1964 ?) se stal vedoucím lékárníkem ve Vamberku Ph.Mr. Jaromír Vecek, který roku 1986 (?) převzal po Mgr. Baránkovi funkci okresního lékárníka. (18)

Lékovárnou ve Vamberku je zmíněna v Práci, Praha 18.2.1964: „...do brigády patří i vamberecká lékovárnou. Takže se nemůže stát, aby lékař předepsal lék, který lékovárnou právě nemá...“ (3)

Vedoucím lékárníkem vamberecké lékárny byl od roku 1984 RNDr. Pavel Chocholouš. V té době v lékárně pracovali dva lékárníci, dvě farmaceutické laborantky a sanitářka pro lékárenskou péči. Jako farmaceutická laborantka pracovala v lékárně Růžena Zahradníková, která pak přešla do rychnovské lékárny. Roku 1987 odešel RNDr. Pavel Chocholouš jako vedoucí lékárník do Týniště nad Orlicí a jeho místo ve Vamberku převzala RNDr. Jaroslava Chocholoušová.(17, 18, 72)

D. VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1993

Dne 11.10. 1993 byla lékovárnou ve Vamberku privatizována a byl jí navrácen původní název – U Černého orla. Majitelkou lékárny a odborným zástupcem je RNDr. Jaroslava Chocholoušová, rozená Ptáčková, která promovala roku 1975. Aby bylo vyhověno

požadavkům SÚKL, proběhla na jaře roku 1994 rekonstrukce lékárny. Rekonstrukci provedl pan architekt Michal Flašar.

Zdeněk Němec v 90. letech 20 století onemocněl a zemřel. Paní Němcová, jeho žena, se přestěhovala do Hradce Králová, kde žila se starou babičkou. Zemřela na jaře roku 2005. Současným majitelem domu s lékárnou je Ing. elektrotechnik Martin Němec, syn Z. Němce.

V současné době v lékárně vedle RNDr. Jaroslavy Chocholoušové pracuje Mgr. Magda Židová. Promovala roku 1979, pak působila v rámci rychnovské lékárenské služby v lékárnách v Kostelci nad Orlicí, Borohrádku a Týništi nad Orlicí. Od roku 1995 je zaměstnána v lékárně U černého orla. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně od roku 1995 Jitka Oleárová. Lékařna zaměstnává dvě sanitářky pro lékárenskou péči: Pavlu Šemberovou a Ilonu Hájkovou.

Vamberecká lékařna U Černého orla zřídila roku 2002/2003 odloučené oddělení pro výdej léčiv a prostředků zdravotnické techniky v ulici Českých bratří 317 v Potštejně. O provoz výdejny se plně stará RNDr. Jaroslava Chocholoušová.(18)

LÉKÁRNA „ASTRA“

Adresa: Husovo náměstí 86 1998 – dosud

Lékařna „Astra“ 1998 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1998

Druhou lékařnou na náměstí ve Vamberku se roku 1998 stala lékařna Astra. Zakladatelem je RNDr. Pavel Chocholouš. Promoval roku 1976 . Začal pracovat v toxikologické laboratoři výzkumného ústavu organických syntéz a doktorát získal roku 1978. Od roku 1979 pracoval jako vedoucí oddělení zásobování rychnovské lékárenské služby. První atestaci složil roku 1981 a o rok později následovala druhá atestace. Roku 1984 nastoupil do současné lékařny U Černého orla ve Vamberku jako vedoucí lékařník. Od roku 1987 působil ve funkci vedoucího lékařníka v lékařně v Týništi nad Orlicí. Po privatizaci lékárenské služby nastoupil roku 1994 místo u firmy Spirigpharma AG, kde pracoval až do roku 1998.

Lékárna zaměstnává od roku 2000 Mgr. Danielu Kurkovou, která studovala na farmaceutické fakultě v Hradci Králové a diplom získala roku 1994. Jako farmaceutická asistentka nastoupila do lékárny roku 2003 Milada Hloušková, která maturovala roku 1972.

V budově, kde se v současné době lékárna nachází fungovala před 50 lety prodejna textilu, po ní prodejna koberců. Budova patří Ing. Vyčítalovi. Interiér lékárny navrhl Ing. architekt Flašar. Lékárna je otevřena pacientům od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne.

Dne 9.5.2001 zřídila lékárna Astra své odloučené oddělení pro výdej léčiv a prostředků zdravotnické techniky v Doudlebách nad Orlicí. (17)

LÉKÁRNA „NIKA“

Adresa: Žamberecká 51 1999 – dosud
Lékárna „Nika“ 1999 – dosud

VÝVOJ LÉKÁRNY PO ROCE 1999

Nejmladší lékárnou ve Vamberku se 25.8.1999 stala lékárna Nika. Majitelkou, provozovatelkou a odborným zástupcem v jedné osobě je Mgr. Martina Bačínová, rozená Zahradníková, která získala diplom roku 1990.

Dne 1.8.2001 nastoupila do lékárny Mgr. Romana Mudrňková, která promovala roku 2001. V červenci roku 2005 odešla na mateřskou dovolenou. Jako farmaceutická asistentka pracuje v lékárně od 25.8.1999 Růžena Zahradníková, rozená Jansová. Maturovala roku 1966 jako zdravotnická laborantka, roku 1974 složila zkoušku farmaceutické laborantky. Následovalo pomaturitní specializační studium v oboru lékárenství, které dokončila složením zkoušky roku 1977. V době lékárenské služby absolvovala kurz „organizace a řízení“ se závěrečnou zkouškou v 80. letech 20. století a jako okresní farmaceutická laborantka se starala z odborného hlediska o ostatní farmaceutické laborantky v okrese. V lékárně pracuje také sánitářka pro lékárenskou péči.

Interiér lékárny navrhla majitelka. Místnosti lékárny tvoří officína, kancelář vedoucího lékárníka, sklad, umývárna, přípravná, příjem, denní místnost, která slouží

zároveň jako šatna, úklidová komora a sociální zařízení. Lékárna je umístěna v přízemí budovy, kde sídlí praktický lékař pro dospělé a rehabilitační sestra. Otevírací doba je od pondělí do pátku a v sobotu dopoledne. Jde o lékárnu základního typu. Sortiment lékárny je přizpůsoben předepisovaným lékům a požadavkům pacientů, zahrnuje i prostředky zdravotnické techniky, veterinaria jen omezeně. (4)

16. Metodika zpracování diplomové práce

Na Oddělení dějin farmacie Katedry sociální a klinické farmacie (dříve Ústav dějin farmacie), bylo zpracováno 104 diplomových prací z oblasti dějin farmacie. Více jak třetina prací se zabývá dějinami lékárenství a lékáren zpravidla celých okresů, nebo dějinami jedné lékárny. Jen několik z uvedených prací obsahuje část, která se týká metodiky práce, metodiky sběru a vyhodnocování dat. Vzhledem k nové situaci, která nastala po roce 1989 v oblasti sběru dat a získávání podkladů pro vypracování diplomové práce z dějin farmacie je nezbytné se těmto problémům věnovat.

Zpracovatelé diplomových prací čerpali při zpracování DP z archivu- kartotéky, která se nachází v Českém farmaceutickém muzeu na Kuksu, z Lékárnických kalendářů, z Časopisu českého lékárnictva, Ročenek, z archivů měst a jednotlivých okresů, z archivů Okresní lékárnické služby a v neposlední řadě z historických materiálů, které se dochovaly v jednotlivých lékárnách.

Z uvedených zdrojů čerpali zpracovatelé diplomových prací do roku 1989 a nebyl problém získat údaje ze všech výše uvedených zdrojů, včetně osobních archivů a kronik lékáren. Učitelem dějin farmacie byl pro všechny lékárníky v etapě socialismu doc. Rusek (učil dějiny farmacie na farmaceutických fakultách v Brně, Bratislavě a Hradci Králové), a proto byly jeho studentům – diplomantům bez problémů poskytnuty všechny potřebné údaje a dokumenty. Ve vědecké práci velkou roli hrají osobní kontakty, znalost lidí navzájem a důvěra, že údaje nebudou zneužity.

Docent Rusek vypracoval pro potřeby diplomantů metodickou pomůcku, kde byly uvedeny doporučené směrnice – oblasti, které by diplomová práce měla obsahovat.

Diplomová práce měla obsahovat následující části:

- úvod – dosavadní stav poznání, cíl práce
- obecné dějiny sledovaného místa v přehledu
- hospodářské dějiny sledovaného místa v přehledu
- statistický přehled o vývoji města
- zdravotnické dějiny sledovaného místa v přehledu
- lékárnické dějiny sledovaného místa
- název lékárny – číslo a adresa před rokem 1950, po roce 1950, po 1.7.1960,

- datum vzniku – udělení koncese, otevření, přestěhování, zrušení lékárny
- charakter lékárny – typ lékárny – organizační začlenění
- stručné dějiny lékárny – přehled majitelů, nájemců, provizorů, odborných zástupců a zaměstnaných lékárníků, laborantů
- abecedně biografie jednotlivých osob
- obrazová příloha – mapy, plány, fotografie osob, exteriéru, interiéru
- závěr – dosažené výsledky, přínos práce, nové poznatky
- literatura – použitá literatura a archivní dokumenty

Po roce 1989 nastává postupně obrat a získávání potřebných dat je stále složitější. Proto uvádíme jaké jsou zdroje dat pro sepsání DP v současnosti a s jakými problémy se musí student vypořádat, popřípadě jak je řešit.

Gremiální knihy jsou nadále základním zdrojem poznatků v oblasti dějin farmacie. Jejich soustředění v Českém farmaceutickém muzeu umožňuje lepší využití jako zdroje. V muzeu se nachází studovna vybavená počítači, kde si mohou diplomanti vypsát potřebné údaje. Je zde i kopírka, takže lze mnohé údaje reprodukovat a vytvořit si základ pro DP. Výhodou jejich umístění na Kuksu je, že studentovi se dostane odborné pomoci pracovníků muzea. Pomohou mu vyhledávat potřebné údaje a dají mu základní informace o tématu jeho DP

Každý historický údaj je třeba ověřit, nejlépe ze tří zdrojů. K ověření údajů dalším zdrojem jsou **Časopisy českého lékárnictva, Lékárnické listy** atd. Ověřování a získávání nových údajů je časově náročné. Znamená pročíst několik tisíc stran, ale tato práce jako důležitý metodický pokyn je nezbytná. Materiály se rovněž nachází v Českém farmaceutickém muzeu.

Lékárnické kalendáře jsou dalším zdrojem poznatků, který zůstal pro diplomanty zachován. V případě, že nejsou k dispozici gremiální knihy, jsou kalendáře zdrojem, ze kterého lze sepsat dějiny lékárny. V každém kalendáři je uvedeno místo lékárny, její název (často i historický název lékárny), majitel, typ koncese, rok vzniku lékárny. Pro získání přehledu změn majitelů, atd. je nezbytné vytvořit tabulku. Znamená to pročíst všechny (skutečně všechny) kalendáře, kterých je 57. Získáte tím přehled o změnách majitelů, popřípadě provizorů lékáren v letech 1880- 1939. Doplnění takto získaných údajů z Časopisu českého lékárnictví umožňuje zpracovat dějiny lékárny do roku 1939.

Archiv – kartotéka oddělení dějin farmacie je dalším využitelným zdrojem. Vzhledem k tomu, že je umístěna na KSKF v pracovně doc. Krále, je její využití časově a prostorově omezeno. Vzhledem k tomu, že předchozí zdroje se nachází na Kuksu, bylo by vhodné kartotéku přemístit na Kuks. Výhody kartotéky zůstaly zachovány.

Významným zdrojem dat byly archivy a materiály **Okresní lékárenské služby**. Protože prakticky všechny okresní lékárenské služby byly zrušeny a veškeré dokumenty včetně archivu byly dány zpravidla do sběru, uvedený zdroj nelze využít. Jen ve vzácných případech, kdy lékárníci zachránili některé dokumenty, lze je získat. Závisí to ale na osobních kontaktech a vztazích.

Lékárnické ročenky jsou zdrojem dat po roce 1989. Je to zdroj velice obecný a nepřesný. Zatím, co v lékárnických kalendářích bylo na údaje spolehnutí, ročenky uvádí často velice nepřesné údaje. Zejména neobsahují seznam všech lékáren daného okresu nebo města.

Prakticky dnes již vymizeli lékárníci, kteří by si vedli kroniky o své lékárně, nebo o lékárnickém rodu. V mnohém tento zdroj závisí na osobních kontaktech. Ale obecně lze říci, že tento zdroj je většinou nedostupný.

Posledním zdrojem jsou data získaná od **jednotlivých lékárníků**. Osvědčil se stručný záznamový list, kde lékárník (majitel, provozovatel odborný zástupce) vyplní nezbytné obecné údaje o lékárně, která vznikla po roce 1989. Tyto je možná doplnit údaji okresního sdružení lékárníků ČLK. V praxi však jen nepatrný počet lékárníků je ochotno poskytnout údaje k sepsání základních údajů – dějin lékárny. V řadě případů odmítají poskytnout jakékoliv údaje.

Ukazuje se, že nejsnadněji se získávají údaje o lékárnách do roku 1950. Éra socialismu je vzhledem k zániku materiálů okresní lékárenské služby značně nepřehledná. V řadě případů lze využít kroniky lékáren, osobní archivy lékárníků (v omezené míře). Po roce 1989 je téměř absolutní nedostatek materiálů, relevantních dat a údajů pro zpracování dějin lékáren. Zejména změny majitelů, změny pracovníků (lékárníci v mnoha případech v jednom roce 3-4- změny místo svého působení) nelze prakticky zjistit.

Proto má význam zpracovávat DP, které se zabývají dějinami lékáren okresů a měst, třebaže byly tyto DP v minulosti zpracovány a obhájeny. Pokud by tomu tak nebylo, budoucí generace nebudou nic vědět o složité době transformace zdravotnictví, farmacie a transformaci lékárenství, kdy během 10 let se počet lékáren ztrojnásobil. Vzniklo asi 1500 nových lékáren, jejichž dějiny budou velkou neznámou.

17. Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo podat celkový obraz o historii i současné situaci lékáren na Rychnovsku tak, aby poskytla základní informace nejen dnešním zájemcům o dějiny lékárenství, ale aby též mohla být zdrojem poznatků do budoucna.

Na začátku byly stručně zpracovány dějiny Rychnovska ukazující vývoj od dob zemědělství po zavedení průmyslu a rozmach regionu, jako významné a hojně navštěvované kulturní a turistické oblasti. Podrobněji pak byly rozepsány dějiny jednotlivých obcí a měst, kde lze konkrétně vidět postupný vývoj a zejména dnešní situaci jasně ukazující na potřebu lékárny v dané obci či městě.

Zachytit historii starých historických lékáren se podařilo na základě studia historických materiálů (metodika zpracování je v předešlé kapitole). Roku 1980 bylo na území bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou 9 lékáren. V současnosti existuje v okrese Rychnov nad Kněžnou 24 lékáren. Již tento údaj ukazuje oprávněnost zpracování diplomové práce, navazující na již dříve zpracované materiály. Bez diplomové práce by dějiny 24 lékáren nebyly zachyceny a v budoucnu by nikdo neznal dějiny lékáren v letech 1989- 2004. Jedná se o historicky velice zajímavé období. Teprve budoucí generace ocení velikost této doby, kdy se prakticky v celé České republice i v jednotlivých regionech počet lékáren ztrojnásobil. Ztrojnásobení počtu lékáren během deseti let nenalezneme v dějinách lékárenství v žádném státě v minulosti ani v současnosti. Proto je nezbytné zaznamenat události této doby, což právě tato diplomová práce činí.

Informace a podklady týkající se současné historie lékáren jsem shromažďovala během roku 2004 a 2005, k této době se rovněž vztahuje pořízení fotodokumentace. Některé lékárny poskytly materiály později v roce 2005.

Přestože řada uvedených lékáren zatím nemá dlouholetou tradici a tedy ani „svou vlastní“ historii, bylo občas velmi obtížné získat aspoň základní informace. Záleželo především na ochotě majitelů či odborných zástupců spolupracovat, někde byly příčiny objektivní, když se nepodařilo dohledat potřebné dokumenty.

I přesto představuje diplomová práce doposud nejkomplexnější zachycení vývoje dějin lékáren na Rychnovsku, povedlo se především zaznamenat chronologický

přehled vzniku zdejších lékáren a tedy jejich ranou historii, na kterou bude možné v budoucnosti navázat.

18. Literatura

1. Adámková, M., ústní sdělení, lékárna LBORO s.r.o., Borohrádek, srpen 2005
2. Archiv ČFM Kuks, část lékárníci
3. Archiv ČFM Kuks, část lékárny
4. Bačinová, M., ústní sdělení, lékárna Nika, Vamberk, červen 2005
5. Bouzová, Z.: Lékárenská minulost Rychnova nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou Státní okresní archiv, část IV. Krabice 28
6. Bouzová, Z.: Lékárenská minulost rychnovského okresu, osobní archiv, 2005
7. Bouzová, Z.: dopis, osobní archiv 2005
8. Časopis českého lékárnictva, roč. 1889-1939
9. Černínová, I., ústní sdělení, Lékárna U dubu, Týniště nad Orlicí, srpen 2005
10. Černínová, I., ústní sdělení, Lékárna U krále Jiřího, srpen 2005
11. Dušáková, H., ústní sdělení, lékárna Na Drahách, Rychnov nad Kněžnou, červenec 2005
12. Gregor, J., ústní sdělení, Lékárna U Zlatého lva, Dobruška, srpen 2005
13. Hejna, A.: Opočno, Pardubice, Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Pardubicích ve spolupráci se Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody v Praze a cestovní kanceláře TURISTA, 1961
14. Holubová, E., ústní sdělení, lékárna Arleta, Kostelec nad Orlicí, červen 2005
15. Horáková, M., ústní sdělení, Lékárna, Kostelec nad Orlicí, červen 2005
16. Hradecký, J., ústní sdělení, lékárna Na Panské, Rychnov nad Kněžnou, červenec 2005
17. Chocholouš, P., ústní sdělení, lékárna Astra, Vamberk, červen 2005
18. Chocholoušová, J., ústní sdělení, lékárna U Černého orla, Vamberk, srpen 2005
19. Imrich, P.: Rychnovsko – Orlické hory a Podorlicko, památky a příroda — OMOH Rychnov nad Kněžnou, 1996
20. Jech, V., ústní sdělení, lékárna Ambra, Solnice, srpen 2005
21. Ježek, K.: osobní archiv 2005
22. Kalendář Lékárníckých Listů na rok 1909, ročník I, Praha, s. 114 - 118
23. Kalendář Lékárníckých Listů na rok 1910, ročník II, Praha, s.122 - 126
24. Kalendář čs. Lékárnictva na rok 1924, ročník XXXI, Praha 1924, s. 359 - 366
25. Kamerová, M., ústní sdělení, lékárna, Rokytnice v Orlických horách, srpen 2005
26. Kronika města Kostelec nad Orlicí Státní okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou
27. Kubečková, Z., ústní sdělení, Lékárna Na Poliklinice, Dobruška, srpen 2005
28. Kyselová, ústní sdělení, Lékárna, Dobruška, srpen 2005 Lékárnícký kalendář na rok 1880, ročník I, Praha 1880, s. 48 - 49
29. Lékárnícký kalendář na rok 1881, ročník II, Praha 1880, s. 68 - 70
30. Lékárnícký kalendář na rok 1882, ročník III, Praha 1881, s. 97 - 99
31. Lékárnícký kalendář na rok 1883, ročník IV, Praha 1882, s. 65 - 67
32. Lékárnícký kalendář na rok 1884, ročník V, Praha 1883, s. 50 - 52
33. Lékárnícký kalendář na rok 1886, ročník VII, Praha 1885, s. 140 - 142
34. Lékárnícký kalendář na rok 1887, ročník VIII, Praha 1886, s. 85 - 88
35. Lékárnícký kalendář na rok 1888, ročník IX, Praha 1887, s. 148 - 151
36. Lékárnícký kalendář na rok 1889, ročník X, Praha 1888, s. 125 - 127
37. Lékárnícký kalendář na rok 1890, ročník XI, Praha 1889, s.128 - 130
38. Lékárnícký kalendář na rok 1891, ročník XII, Praha 1890, s. 184 - 186
39. Lékárnícký kalendář na rok 1892, ročníkXIII, Praha 1891, s.162 - 164
40. Lékárnícký kalendář na rok 1893, ročník IV, Praha 1892, s. 129 - 131
41. Lékárnícký kalendář na rok 1895, ročník XVI, Praha 1894, s. 157 - 159
42. Lékárnícký kalendář na rok 1896, ročník XVII, Praha 1895, s.177 - 179

43. Lékárnický kalendář na rok 1897, ročník XVIII, Praha 1896, s. 180 - 182
44. Lékárnický kalendář na rok 1898, ročník XIX, Praha 1897, s. 189 - 191
45. Lékárnický kalendář na rok 1899, ročník XX, Praha , s. 186 - 188
46. Lékárnický kalendář na rok 1900, ročník XXI, Praha, s. 174 - 176
47. Lékárnický kalendář na rok 1901, ročník XXII, Praha, s. 188 - 190
48. Lékárnický kalendář na rok 1902, ročník XXIII, Praha, s. 155 - 157
49. Lékárnický kalendář na rok 1903, ročník XXIV, Praha, s. 158 - 160
50. Lékárnický kalendář na rok 1904, ročník XXV, Praha, s. 155 - 157
51. Lékárnický kalendář na rok 1905, ročník XXVI, Praha, s.155 - 157
52. Lékárnický kalendář na rok 1906, ročník XXVII, Praha, s. 185 - 190
53. Lékárnický kalendář na rok 1907, ročník XXVIII, Praha, s. 165 - 170
54. Lékárnický kalendář na rok 1908, ročník XXIX, Praha, s. 79 - 84
55. Lékárnický kalendář na rok 1909, ročník XX, Praha, s. 211 - 215
56. Lékárnický kalendář na rok 1910, ročník XXXI, Praha, s.152 - 156
57. Lékárnický kalendář na rok 1911, ročník XXXII, Praha, s.194 - 198
58. Lékárnický kalendář na rok 1912, ročník XXXIII, Praha, s.199 - 203
59. Lékárnický kalendář na rok 1913, ročník XXXIV, Praha, s. 163 - 167
60. Lékárnický kalendář na rok 1914, ročník XXXV, Praha, s. 104 - 108
61. Lékárnický kalendář na rok 1916, ročník I, Litomyšl, s. 92 - 97
62. Lukášek J.: Průvodce Orlickými horami a Podorlickem, Exoticar tour Rychnov nad Kněžnou ve spolupráci s Okresním úřadem v Rychnově nad Kněžnou, 1994
63. Mach,J.: Co nebude v dějepise aneb kopa zajímavostí, historek a klípků z minulosti Dobruška, Dobruška, Městské muzeum 1999
64. Mach, J.: Dvě staletí dobrušské lékárny U Zlatého lva, Dobruška 2001
65. Mach, J. a kol., Procházky Dobruškou, Dobruška, 2002
66. Matušková, H., lékárna Na Náměstí, Rychnov nad Kněžnou, červenec 2005
67. Moravcová, V., ústní sdělení, Lékárna u zámku. Opočno, červenec 2005
68. Němcová, M., ústní sdělení, Lékárna Arnika, Kostelec nad Orlicí, červen 2005
69. Paličková, E., ústní sdělení, lékárna U sv. Havla, Rychnov nad Kněžnou, srpen 2005
70. Pivec R.: O rychnovském zdravotnictví, Rychnov nad Kněžnou, Okresní ústav národního zdraví 1988
71. Rufferová, L., ústní sdělení, lékárna Na Láni, Rychnov nad Kněžnou, červenec 2005
72. Sychrová, K., ústní sdělení, LURA – K s.r.o. Lékárna na náměstí, Týniště nad Orlicí, srpen 2005
73. Šimerdová, M., Kubíčková, j: ústní sdělení, pracovnice Okresní lékárenské služby, 2005
74. Tichopádová, J.: Dějiny lékáren Vsetínska, DP, Farmaceutická fakulta Hradec Králové, UK v Praze, 2005
75. Tomašíková, R., ústní sdělení, lékárna Na rynečku, Častolovice, červen 2005
76. Vrátná, S., ústní sdělení, Lékárna, Opočno, srpen 2005
77. Zvěřina, V.: Častolovice, Častolovice, 1991
78. Zychová, V., ústní sdělení, Lékárna Primula, České Meziříčí, srpen 2005

Přílohy:

1. Lékárna LBORO s.r.o., Borohrádek
Exteriér
Interiér
Budova staré lékárny
Recept očního sanatoria
2. Lékárna Na rynečku, Častolovice
Exteriér
Interiér
3. Lékárna Primula, České Meziříčí
Exteriér
Interiér
4. Lékárna U Zlatého lva, Dobruška
Exteriér
Interiér
5. Lékárna, Dobruška
Exteriér
Interiér
6. Lékárna Na Poliklinice, Dobruška
Exteriér
Interiér
7. Lékárna, Kostelec nad Orlicí
Exteriér
Návrh fasády lékárny Eduarda Boehma
8. Lékárna Arnika, Kostelec nad Orlicí
Exteriér
Interiér
9. Lékárna Arleta, Kostelec nad Orlicí
Exteriér
Interiér
10. Lékárna, Opočno
Exteriér
Interiér
11. Lékárna U Zámku, Opočno
Exteriér
Interiér
12. Lékárna, Rokytnice v Orlických horách
Exteriér
Interiér
Stará krabička od léku
13. Lékárna Na Panské, Rychnov nad Kněžnou
Exteriér
Interiér
Budova staré lékárny
14. Lékárna Na Láni, Rychnov nad Kněžnou
Exteriér
Interiér
15. Lékárna Na Drahách, Rychnov nad Kněžnou
Exteriér

- Interiér
16. Lékárna Na Náměstí, Rychnov nad Kněžnou
Exteriér
Interiér
17. Lékárna U sv. Havla, Rychnov nad Kněžnou
Exteriér
Interiér
18. Lékárna Ambra, Solnice
Exteriér
Interiér
19. Lékárna U Krále Jiřího, Týniště nad Orlicí
Exteriér
Interiér
20. LURA-K s.r.o.,lékárna Na Náměstí, Týniště nad Orlicí
Exteriér
Interiér
21. Lékárna U Dubu, Týniště nad Orlicí
Exteriér
22. Lékárna U Černého orla, Vamberk
Exteriér
Interiér
Odloučené oddělení pro výdej léčiv a prostředků zdravotnické techniky v Potštejně
Reklama - pf 2005
Staré náměstí ve Vamberku
23. Lékárna Astra, Vamberk
Exteriér
Interiér
Odloučené oddělení pro výdej léčiv a prostředků zdravotnické techniky
v Doudlebách nad Orlicí
24. Lékárna Nika, Vamberk
Exteriér
Interiér

20. Životopis

Narodila jsem se 3.8. 1982 v Rychnově nad Kněžnou. Bydlím v Doudlebách nad Orlicí. Základní školu jsem navštěvovala v Doudlebách nad Orlicí. Po maturitě na Gymnáziu Trutnov roku 2001 jsem byla přijata na pětileté magisterské studium farmacie na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové. Lékařenskou praxi jsem absolvovala ve dvou rychnovských lékárnách. Zajímám se zejména o biologické vědy a cizí jazyky.